

DIAGNOZA SYTUACJI SPOŁECZNEJ, GOSPODARCZEJ, PRZESTRZENNEJ I KLIMATYCZNO- ŚRODOWISKOWEJ GMINY PISZ

Projekt do konsultacji społecznych

Autorami „Diagnozy sytuacji społecznej, gospodarczej, przestrzennej i klimatyczno-środowiskowej Gminy Pisz” są członkowie zespołu specjalistów spółki REFUNDA z siedzibą we Wrocławiu.

www.refunda.pl

Spis treści

WSTĘP	4
1. UWARUNKOWANIA GEOGRAFICZNE	5
2. SFERA SPOŁECZNA	16
2.1. Ludność i zachodzące procesy demograficzne	17
2.2. Edukacja	21
2.3. Kultura, sport, turystyka i rekreacja	26
2.4. Polityka społeczna	43
2.5. Ochrona zdrowia	46
2.6. Aktywność społeczna	47
2.7. Bezpieczeństwo publiczne	52
3. SFERA GOSPODARCZA	54
3.1. Podmioty gospodarcze i lokalny rynek pracy	55
3.2. Bezrobocie	58
3.3. Programy współpracy gminy Pisz z innymi Jednostkami	59
4. SFERA PRZESTRZENNA	60
4.1. Gospodarka przestrzenna	61
4.2. Struktura przestrzenna i uwarunkowania	63
4.3. Mieszkalnictwo	66
4.4. Infrastruktura techniczna	69
4.5. Infrastruktura drogowa i dostępność komunikacyjna	74
5. SFERA KLIMATYCZNO-ŚRODOWISKOWA	79
5.1. Klimat	80
5.2. Gleby	80
5.3. Sieć wodna	81
5.4. Obszary chronione	83
5.5. Stan i jakość powietrza	89
5.6. Zagrożenie powodzią	90
5.7. Zagrożenie suszą	92
6. FINANSE GMINY	95
6.1. Dochody budżetu gminy Pisz	96
6.2. Wydatki budżetu gminy Pisz	98
6.3. Wykonanie budżetu	101
7. BADANIE ANKIETOWE	104
8. ANALIZA SWOT/TOWS	116
9. SPIS TABEL, WYKRESÓW I RYSUNKÓW	122

9.1.	Spis tabel.....	122
9.2.	Spis rysunków	123
9.3.	Spis wykresów.....	124

WSTĘP

Zgodnie z art.10a ust.1 ustawy z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju (tj. Dz. U. z 2025 r. poz. 198 z późn. zm.) podmiot opracowujący projekt strategii rozwoju przygotowuje diagnozę sytuacji społecznej, gospodarczej, przestrzennej i klimatyczno-środowiskowej, z uwzględnieniem obszarów funkcjonalnych, w tym miejskich obszarów funkcjonalnych.

Niniejsza diagnoza została przygotowana na potrzeby opracowania Strategii Rozwoju Gminy Pisz na lata

2027–2037 (dalej „Strategia”). Celem diagnozy jest analiza potencjału społeczno-gospodarczego gminy, uwzględniając przy tym przestrzenne i środowiskowe uwarunkowania.

Diagnoza stanowi punkt wyjścia do wyznaczenia celów strategicznych, celów operacyjnych oraz kierunków działań określonych w Strategii Rozwoju Gminy Pisz.

Wnioski z przeprowadzonej diagnozy zostaną uwzględnione w Strategii.

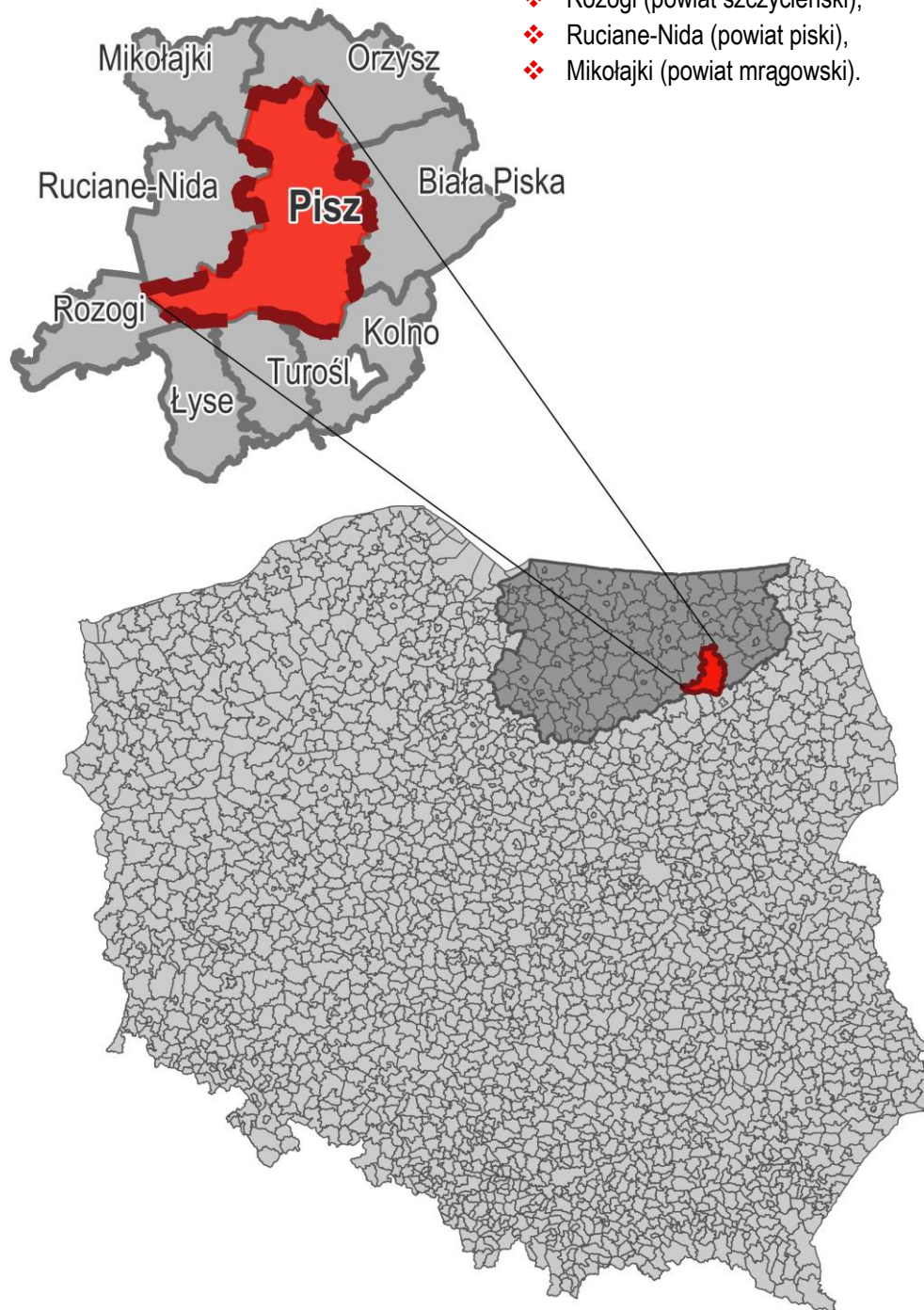
1. UWARUNKOWANIA GEOGRAFICZNE

Gmina Pisz jest gminą miejsko-wiejską, położoną w północno-wschodniej części Polski, w województwie warmińsko-mazurskim, w powiecie piskim. Pisz jest miastem powiatowym. Gmina oddalona jest o około 110 km od miasta wojewódzkiego – Olsztyna i położona jest przy drogach krajowych nr 58 i 63.

Gmina Pisz graniczy z gminami:

- ❖ Orzysz (powiat piski),
- ❖ Biała Piska (powiat piski),
- ❖ Kolno (powiat kolneński),
- ❖ Turośl (powiat kolneński),
- ❖ Łyse (powiat ostrołęcki),
- ❖ Rozogi (powiat szczycieński),
- ❖ Ruciane-Nida (powiat piski),
- ❖ Mikołajki (powiat mrągowski).

Rysunek 1 Położenie Gminy Pisz

Źródło: opracowanie własne, na podstawie danych GUS.

Gmina administracyjnie obejmuje miasto Pisz oraz teren wiejski gminy Pisz, w skład którego wchodzi 43 jednostki pomocnicze (sołectwa), obejmujące łącznie 62 miejscowości: Anuszewo, Babrosty, Bogumiły, Borki, Ciesina, Czarny Róg, Dłutowo, Hejdyk, Imionek, Jabłoń, Jagodne, Jaśkowo, Jeglin, Jeże, Kałęczyn, Karpa, Karwik, Kocioł, Kocioł Duży, Kociołek Szlachecki, Kulik, Kwik, Lipa Przednia, Lipa Tylina, Lisie Jamy, Liski, Łupki, Łysonie, Maldanin, Maszty, Niedźwiedzie, Pietrzyki, Pilchy, Piskorzewo, Pogobie Średnie, Pogobie Tylnie, Rakowo, Rakowo Piskie, Rostki, Rybitwy, Snopki, Stare Guty, Szparki, Szczechy Małe, Szczechy Wielkie, Szeroki Bór Piski, Trzonki, Turośl, Turowo, Turowo Duże, Uściany Nowe, Uściany Stare, Wądołek, Wąglik, Wąglik Kolonia, Wiartel, Wiartel Mały, Wielki Las, Zawady, Zdory, Zdunowo, Zimna.

Miasto Pisz, stanowiące centralny ośrodek gminy, podzielone jest na cztery części przez rzekę Pisę (północ – południe) oraz linię kolejową Elk – Ruciane – Nida (wschód – zachód). W lewobrzeżnej części miasta dominuje zabudowa mieszkaniowa, natomiast po prawej stronie rzeki zlokalizowana jest większość urzędów, instytucji publicznych, szkół, zakładów pracy oraz obiektów usługowo-handlowych.

Gmina Pisz zajmuje powierzchnię 634,8 km² i jest tym samym największą obszarowo gminą w Polsce, zajmując około 2,6% obszaru województwa warmińsko-mazurskiego i około 36% powiatu piskiego. Gmina Pisz położona jest na obszarze Krainy Wielkich Jezior Mazurskich oraz Równiny Mazurskiej oraz Pojezierza Elckiego. Znaczną część jej powierzchni zajmują rozległe kompleksy leśne Puszczy Piskiej, będącej jednym z największych obszarów leśnych w Polsce.

Gmina wyróżnia się wysokimi walorami przyrodniczymi i krajobrazowymi. Na jej terenie znajdują się liczne jeziora, m.in. Śniardwy – największe jezioro w Polsce, Roś oraz Seksty. Przez obszar gminy przepływa rzeka Pisa, stanowiąca popularny szlak kajakowy i wodny łączący Mazury z Narwią i Wisłą. Krajobraz gminy tworzą przede wszystkim lasy sosnowe, jeziora, tereny rolnicze oraz obszary polodowcowe.

Pisz pełni funkcję ponadlokalnego ośrodka administracyjnego, gospodarczego i turystycznego

regionu oraz jest siedzibą władz powiatu piskiego. Do głównych funkcji miasta i gminy należą turystyka, leśnictwo, przemysł drzewny, handel oraz rolnictwo. Korzystne położenie w centrum Mazur sprawia, że gmina stanowi ważny ośrodek wypoczynkowy i żeglarski regionu.

Charakterystyka sołectw w gminie Pisz:

- ❖ Babrosty – wieś sołecka o powierzchni 488,3 ha, położona w południowej części gminy, o charakterze rolniczo-mieszkalnym. Miejscowość posiada układ ulicowy z przewagą zabudowy zagrodowej i jednorodzinnej, typowej dla obszarów wiejskich Mazur. Otoczenie wsi stanowią przede wszystkim tereny rolnicze, łąki oraz kompleksy leśne, co wpływa na jej spokojny i kameralny charakter. Wieś zachowała tradycyjny krajobraz mazurski, a charakterystycznym elementem przestrzeni są historyczne zabudowania gospodarcze oraz układ dawnych siedlisk wiejskich.
- ❖ Bogumiły – wieś sołecka o powierzchni 478,5 ha, o zwartej zabudowie ulicowej, położona we wschodniej części gminy, w pobliżu terenów jeziornych. Funkcją dominującą jest rolnictwo oraz rekreacja. W miejscowości występuje zabudowa letniskowa i gospodarstwa agroturystyczne. Dzięki położeniu z dala od głównych szlaków komunikacyjnych wieś zachowuje spokojny, kameralny charakter.
- ❖ Borki – sołectwo o powierzchni 1330,4 ha, składające się z miejscowości Borki oraz Szparki, położone w południowej części gminy Pisz, w otoczeniu rozległych kompleksów leśnych Puszczy Piskiej:
 - Borki – miejscowość o układzie rozproszonym, z dominacją zabudowy zagrodowej i siedliskowej, charakterystycznej dla terenów leśno-rolniczych Mazur. Pełni przede wszystkim funkcję rolniczą i leśną, a jej krajobraz tworzą lasy, pola uprawne oraz tereny otwarte o wysokich walorach przyrodniczych. Ze względu na położenie w sąsiedztwie obszarów cennych przyrodniczo miejscowość zachowuje niski stopień urbanizacji,
 - Szparki – niewielka miejscowość położona w granicach sołectwa Borki, charakteryzująca się

kameralną zabudową i rolniczym charakterem. Wieś otoczona jest terenami użytkowanymi rolniczo oraz kompleksami leśnymi, co wpływa na wysokie walory krajobrazowe i przyrodnicze miejscowości. Szparki pełnią przede wszystkim funkcję mieszkaniową, zachowując tradycyjny, wiejski charakter i stanowiąc istotny element lokalnej sieci osadniczej.

- ❖ Ciesina – wieś sołecka o powierzchni 1414,8 ha o charakterze typowo rolniczym. Miejscowość ma układ rozproszony z zabudową zagrodową skupioną wzdłuż dróg lokalnych, co jest charakterystyczne dla dawnych osad rolniczych na Mazurach. W strukturze przestrzennej dominują pojedyncze gospodarstwa rolne oraz zabudowa jednorodzinna. Wieś położona jest w otoczeniu terenów rolnych oraz niewielkich kompleksów leśnych, które stanowią naturalne tło krajobrazowe miejscowości. Brak jest tu większych obiektów usługowych czy przemysłowych, co podkreśla jej funkcję rolniczo-mieszkaniową. Układ przestrzenny Ciesiny zachował tradycyjny, historyczny charakter osadnictwa, z czytelnym podziałem na siedliska i pola uprawne.
- ❖ Hejdyk – wieś sołecka o powierzchni 1677,3 ha, położona w bezpośrednim sąsiedztwie kompleksów leśnych Puszczy Piskiej. Miejscowość posiada układ ulicowy z zabudową zagrodową i jednorodziną, skupioną wzdłuż głównej drogi przebiegającej przez wieś. Wieś ma charakter rolniczo-leśny, z wyraźną funkcją mieszkaniową oraz uzupełniającą funkcją turystyczno-rekreacyjną. Hejdyk zachował tradycyjny, mazurski układ osadniczy, typowy dla wsi położonych na obszarach przyrodniczo cennych.
- ❖ Imionek – niewielka wieś sołecka o powierzchni 320,5 ha, o charakterze typowo rolniczym. Miejscowość posiada rozproszony układ przestrzenny z przewagą zabudowy zagrodowej oraz pojedynczych siedlisk zlokalizowanych wzdłuż lokalnych dróg. Wieś otoczona jest terenami rolnymi, łąkami oraz niewielkimi kompleksami leśnymi, które tworzą charakterystyczny krajobraz rolniczy południowej części Mazur. Dominującą funkcję miejscowości stanowi rolnictwo indywidualne, a zabudowa

zachowała tradycyjny wiejski charakter. Imionek charakteryzuje się niskim stopniem urbanizacji oraz dobrze zachowanym historycznym układem osadniczym typowym dla niewielkich mazurskich osad.

- ❖ Jagodne – sołectwo o powierzchni 563,6 ha, składające się z miejscowości Jagodne i Niedźwiedzie, położone w centralnej części gminy Pisz, w otoczeniu terenów leśnych i jeziornych:
 - Jagodne – miejscowość o układzie ulicowym z zabudową skupioną wzdłuż głównej drogi oraz lokalnych ciągów komunikacyjnych. Dominują zabudowa zagrodowa, jednorodzinna oraz pojedyncze obiekty rekreacyjne. Wieś pełni przede wszystkim funkcję rolniczo-mieszkalną, jednak ze względu na atrakcyjne położenie krajobrazowe rozwija się również funkcja turystyczna i rekreacyjna,
 - Niedźwiedzie – niewielka miejscowość wchodząca w skład sołectwa Jagodne, położona w spokojnym otoczeniu terenów rolniczych i leśnych. Wieś charakteryzuje się rozproszoną zabudową oraz kameralnym charakterem, sprzyjającym zachowaniu wysokiej jakości środowiska przyrodniczego. Podstawową funkcją miejscowości jest funkcja mieszkaniowa i rolnicza, a jej położenie wśród terenów o wysokich walorach krajobrazowych stanowi potencjał dla rozwoju aktywności związanych z turystyką i wypoczynkiem.
- ❖ Jeglin – wieś sołecka o powierzchni 222,2 ha, położona w pobliżu głównych ciągów komunikacyjnych prowadzących do Pisz. Miejscowość posiada zwarty układ ulicowy z zabudową skupioną głównie wzdłuż drogi przebiegającej przez wieś. Zabudowa ma głównie charakter jednorodzinny i zagrodowy.
- ❖ Jeże – trzecie co do wielkości sołectwo na terenie gminy Pisz, o powierzchni 4553,2 ha, składające się z miejscowości Dłutowo i Jeże, położone w południowo-wschodniej części gminy:
 - Dłutowo – miejscowość położona w granicach sołectwa Jeże, otoczona terenami rolniczymi i obszarami zielonymi charakterystycznymi dla krajobrazu południowej części gminy Pisz. Wieś pełni przede wszystkim funkcję mieszkaniową

i rolniczą, a jej spokojny charakter oraz walory krajobrazowe wpływają na atrakcyjność osiedleńczą. Tradycyjny układ zabudowy i bliskość terenów przyrodniczych sprzyjają zachowaniu wiejskiego charakteru miejscowości oraz wysokiej jakości środowiska życia mieszkańców,

- Jeże – miejscowość położona przy drodze krajowej nr 63, łączącej Mazury z Podlasiem, która stanowi jej główną oś komunikacyjną. Wieś posiada zwarty, ulicowy układ przestrzenny z dominacją zabudowy mieszkaniowej, zagrodowej oraz usługowej. Dzięki korzystnemu położeniu komunikacyjnemu miejscowość pełni funkcję lokalnego ośrodka obsługi mieszkańców okolicznych terenów wiejskich. Dominującą funkcją miejscowości jest rolnictwo oraz mieszkalnictwo, uzupełniane przez działalność usługową. W strukturze przestrzennej wsi znajdują się obiekty użyteczności publicznej oraz infrastruktura społeczna obsługująca mieszkańców. Charakterystycznym elementem miejscowości jest kościół parafialny oraz historyczna zabudowa związana z dawnym osadnictwem mazurskim.
- ❖ Kałęczyn – wieś sołecka o powierzchni 787,5 ha, o układzie ulicowym i charakterze turystyczno-rekreacyjnym, położona w pobliżu jezior oraz kompleksów leśnych. W strukturze zabudowy dominują budynki mieszkalne jednorodzinne, gospodarstwa rolne oraz obiekty rekreacyjne i letniskowe. Wieś pełni funkcję mieszkaniowo-rolniczą z wyraźnie rozwijającą się funkcją turystyczno-rekreacyjną.
- ❖ Karpa – wieś sołecka o powierzchni 1049,1 ha o rozproszonej zabudowie zagrodowej, położona wśród terenów leśnych i rolnych. Zachowany został tradycyjny charakter osadnictwa mazurskiego. Otoczenie wsi stanowią przede wszystkim pola uprawne, łąki oraz niewielkie kompleksy leśne, które tworzą typowy krajobraz wiejski regionu Mazur. Dominującą funkcją miejscowości stanowi rolnictwo indywidualne, uzupełniane przez funkcję mieszkaniową.
- ❖ Karwik – niewielka wieś sołecka o powierzchni 252,1 ha, położona nad Kanalem Jeglińskim stanowiącym część szlaku Wielkich Jezior Mazurskich. Miejscowość posiada układ ulicowy z zabudową skupioną wzdłuż głównej drogi oraz terenów położonych w pobliżu kanału. Dominują budynki mieszkalne, zagrodowe oraz obiekty związane z obsługą ruchu turystycznego i żeglarskiego. Korzystne położenie nad szlakiem wodnym oraz w pobliżu jeziora Seksty i jeziora Roś sprzyja rozwojowi turystyki wodnej, żeglarstwa oraz rekreacji. Charakterystycznym elementem miejscowości są przystanie wodne, pomosty, infrastruktura żeglarska oraz zabudowa letniskowa i pensjonatowa.
- ❖ Kocioł – sołectwo o powierzchni 1633,2 ha, składające się z miejscowości Kocioł i Rybitwy, położone we wschodniej części gminy Pisz:
- Kocioł – miejscowość o zwartej zabudowie ulicowej, pełniąca funkcję rolniczo-mieszkalną. W krajobrazie dominują gospodarstwa rolne i tradycyjna zabudowa wiejska. Otoczenie wsi tworzą przede wszystkim pola uprawne, łąki oraz niewielkie kompleksy leśne, które nadają miejscowości typowo rolniczy krajobraz,
- Rybitwy – niewielka miejscowość wchodząca w skład sołectwa Kocioł, charakteryzująca się kameralną zabudową oraz rolniczym charakterem. Wieś położona jest w otoczeniu gruntów rolnych i terenów zielonych, które kształtują jej krajobraz oraz wpływają na wysoką jakość środowiska przyrodniczego. Rybitwy pełnią głównie funkcję mieszkaniową, a ich spokojny charakter oraz walory krajobrazowe stanowią potencjał dla rozwoju funkcji rekreacyjnych i turystycznych.
- ❖ Kocioł Duży – niewielka wieś sołecka o powierzchni 690,5 ha, o rozproszonej zabudowie zagrodowej, rozmieszczonej wzdłuż lokalnych dróg oraz terenów rolniczych. Wieś charakteryzuje się niskim stopniem urbanizacji oraz spokojnym i kameralnym charakterem.
- ❖ Kociołek Szlachecki – wieś sołecka o powierzchni 1225,6 ha, o charakterze rolniczym, z przewagą zabudowy zagrodowej. Charakterystycznym elementem są tereny otwarte oraz niewielkie kompleksy leśne.
- ❖ Kwik – wieś sołecka o powierzchni 1071,3 ha, położona nad jeziorem Białoławki, w sąsiedztwie jeziora Śniardwy oraz kompleksów leśnych

Puszczy Piskiej. Miejscowość posiada układ ulicowy z zabudową skupioną głównie wzdłuż lokalnych dróg oraz terenów położonych w pobliżu jeziora. Wieś pełni funkcję mieszkaniowo-rolniczą z wyraźnie rozwiniętą funkcją turystyczno-rekreacyjną. Położenie w bezpośrednim sąsiedztwie jezior oraz terenów przyrodniczo cennych sprzyja rozwojowi wypoczynku indywidualnego, turystyki wodnej oraz agroturystyki. Charakterystycznym elementem miejscowości są pomosty, zabudowa letniskowa oraz infrastruktura związana z rekreacją nadwodną.

- ❖ Liski – wieś sołecka o powierzchni 871,1 ha, o układzie ulicowym, położona wśród terenów rolniczych i leśnych. Podstawową funkcją miejscowości jest rolnictwo indywidualne, uzupełniane przez funkcję mieszkaniową.
- ❖ Łupki – wieś sołecka o powierzchni 880,8 ha, położona w bezpośrednim sąsiedztwie Pisz, nad jeziorem Roś, o charakterze mieszkaniowo-rekreacyjnym. Miejscowość posiada układ ulicowy z zabudową skupioną wzdłuż lokalnych dróg oraz terenów położonych w pobliżu jeziora. W strukturze zabudowy dominują budynki jednorodzinne, zabudowa zagrodowa oraz obiekty rekreacyjne i letniskowe. Wieś pełni funkcję zaplecza mieszkaniowego dla miasta Pisz i jest sołectwem z największą liczbą mieszkańców, a jednocześnie rozwija funkcję turystyczno-rekreacyjną związaną z położeniem nad jeziorem Roś oraz w sąsiedztwie szlaków wodnych Mazur. Charakterystycznym elementem miejscowości są tereny rekreacyjne, pomosty oraz zabudowa letniskowa i pensjonatowa. Dzięki bezpośredniemu sąsiedztwu miasta oraz atrakcyjnemu położeniu przyrodniczemu wieś stanowi jedną z bardziej rozwijających się miejscowości na terenie gminy.
- ❖ Łysonie – niewielka wieś sołecka o powierzchni 317,6 ha, o rozproszonej zabudowie, położona na terenach rolniczych. Wieś zachowała tradycyjny charakter krajobrazu wiejskiego.
- ❖ Maldanin – niewielka wieś sołecka o powierzchni 164,6 ha, położona w bezpośrednim sąsiedztwie Pisz, o charakterze mieszkaniowo-rolniczym. Miejscowość posiada układ ulicowy z zabudową

skupioną głównie wzdłuż lokalnych dróg prowadzących w kierunku miasta. W strukturze przestrzennej dominują budynki jednorodzinne, gospodarstwa rolne oraz zabudowa zagrodowa. Wieś pełni funkcję zaplecza mieszkaniowego dla miasta Pisz, a część mieszkańców związana jest zawodowo i usługowo z ośrodkiem miejskim. Dzięki bliskości miasta obserwowany jest stopniowy rozwój zabudowy mieszkaniowej oraz wzrost funkcji osiedleńczej miejscowości.

- ❖ Maszty – niewielka wieś sołecka o powierzchni 198,8 ha, położona w otoczeniu rozległych kompleksów leśnych Puszczy Piskiej. Miejscowość posiada rozproszony układ przestrzenny z przewagą zabudowy zagrodowej oraz pojedynczych siedisk rozmieszczonych wzdłuż lokalnych dróg i terenów leśnych, pełni przede wszystkim funkcję rolniczo-leśną, a jej krajobraz tworzą lasy, pola uprawne oraz łąki charakterystyczne dla południowej części Mazur. Dominującą rolę odgrywa gospodarka leśna oraz rolnictwo indywidualne.
- ❖ Pietrzyki – wieś sołecka o powierzchni 586,8 ha, o funkcji rolniczej, z przewagą zabudowy zagrodowej. W krajobrazie dominują pola uprawne i niewielkie kompleksy leśne.
- ❖ Pilchy – wieś sołecka o powierzchni 2570,4 ha, położona w północno-wschodniej części gminy, nad jeziorem Roś, w otoczeniu terenów leśnych Puszczy Piskiej. Miejscowość posiada układ ulicowy z zabudową skoncentrowaną głównie wzdłuż lokalnych dróg oraz terenów położonych w pobliżu jeziora. W strukturze zabudowy dominują budynki mieszkalne, gospodarstwa rolne oraz obiekty rekreacyjne i letniskowe. Charakterystycznym elementem miejscowości są pomosty, zabudowa letniskowa oraz infrastruktura związana z rekreacją nadwodną. Krajobraz miejscowości tworzą jeziora, lasy i tereny otwarte typowe dla regionu Wielkich Jezior Mazurskich. W przestrzeni wsi zachował się częściowo tradycyjny układ ruralistyczny oraz elementy dawnej zabudowy mazurskiej.
- ❖ Pogobie Średnie – drugie co do wielkości sołectwo na obszarze gminy Pisz, o powierzchni 6571,7 ha, położone w południowo-zachodniej części gminy,

w sąsiedztwie jeziora Pogobie Wielkie oraz rozległych kompleksów leśnych i terenów podmokłych. Miejscowość posiada układ ulicowy z zabudową skupioną głównie wzdłuż głównej drogi przebiegającej przez wieś. W strukturze przestrzennej dominują gospodarstwa rolne, zabudowa jednorodzinna oraz siedliska o charakterze rekreacyjnym. Pogobie Średnie posiada stosunkowo rozwiniętą infrastrukturę społeczną i techniczną jak na warunki obszarów wiejskich gminy.

- ❖ Pogobie Tylne – czwarte co do wielkości sołectwo na obszarze gminy Pisz, o powierzchni 3829,6 ha, składające się z miejscowości Kulik, Piskorzewo, Pogobie Tylne i Wądołek, położone w południowo-zachodniej części gminy Pisz, w otoczeniu rozległych kompleksów leśnych, terenów podmokłych oraz obszarów cennych przyrodniczo związanych z Puszcą Piską:
- Kulik – niewielka miejscowość położona w otoczeniu terenów leśnych i rolniczych. Wieś charakteryzuje się rozproszoną zabudową oraz spokojnym, kameralnym charakterem. Podstawową funkcją miejscowości jest funkcja mieszkaniowa i rolnicza, a jej położenie wśród terenów o wysokich walorach przyrodniczych sprzyja zachowaniu naturalnego krajobrazu,
- Piskorzewo – niewielka miejscowość położona wśród terenów leśnych i rolniczych. Charakteryzuje się luźną zabudową oraz zachowaniem tradycyjnego układu przestrzennego. Wieś pełni funkcję mieszkaniową i rolniczą, a jej otoczenie przyrodnicze stanowi istotny walor krajobrazowy oraz potencjał dla rozwoju funkcji rekreacyjnych,
- Pogobie Tylne – wieś o rozproszonym układzie przestrzennym z przewagą zabudowy zagrodowej i siedliskowej, pełni funkcję rolniczo-leśną, uzupełnianą przez funkcję mieszkaniową oraz rekreacyjną. Krajobraz miejscowości tworzą lasy, łąki, torfowiska i tereny otwarte,
- Wądołek – miejscowość otoczona lasami i terenami typowymi dla mazurskiego krajobrazu. Wieś pełni przede wszystkim funkcję mieszkaniową, a jej niewielka skala oraz położenie w środowisku przyrodniczym sprzyjają utrzymaniu spokojnego, wiejskiego charakteru. Obszar ten

cehuje się korzystnymi warunkami dla wypoczynku i rekreacji indywidualnej.

- ❖ Rakowo – wieś sołecka o powierzchni 392,1 ha, o układzie ulicowym, pełniąc funkcję rolniczo-mieszkalną. W miejscowości zachował się tradycyjny charakter zabudowy wiejskiej.
- ❖ Rakowo Piskie – wieś sołecka o powierzchni 544 ha, o układzie ulicowym i typowym charakterze mieszkaniowo-rolniczym. Krajobraz miejscowości tworzą pola uprawne, łąki oraz niewielkie zadrzewienia śródpolne i kompleksy leśne.
- ❖ Rostki – wieś sołecka o powierzchni 1010 ha, o rozproszonym układzie przestrzennym z przewagą zabudowy zagrodowej i siedliskowej, rozmieszczonej wzdłuż lokalnych dróg oraz wśród terenów rolnych.
- ❖ Snopki – piąte co do wielkości sołectwo w gminie Pisz, o powierzchni 3011 ha, położone w bezpośrednim sąsiedztwie miasta Pisz, na jego północno-zachodnich obrzeżach, w strefie przejściowej pomiędzy zwartą zabudową miejską a obszarami rolniczo-leśnymi gminy. Jego położenie sprawia, że ma ono charakter typowo podmiejski i w wielu miejscach tworzy funkcjonalnie ciągły układ osadniczy z miastem, gdzie granice administracyjne są mało czytelne w przestrzeni. W otoczeniu sołectwa znajdują się tereny rolnicze, łąki oraz kompleksy leśne charakterystyczne dla strefy brzeżnej Puszczy Piskiej, a także w niedalekiej odległości Jezioro Roś, które wpływa na walory krajobrazowe całego obszaru. Takie położenie powoduje, że Snopki łączą cechy krajobrazu wiejskiego z silnym oddziaływaniem funkcjonalnym ośrodka miejskiego. Układ przestrzenny miejscowości ma charakter mieszanego, z przewagą zabudowy jednorodzinnej oraz stopniowym przechodzeniem zabudowy zwartej w bardziej rozproszoną na obrzeżach. Widoczna jest tu intensyfikacja funkcji mieszkaniowej, przy jednoczesnym ograniczaniu znaczenia rolnictwa, które stopniowo traci swój dominujący charakter na rzecz funkcji osiedleńczej. Funkcjonalnie Snopki pełnią przede wszystkim rolę zaplecza mieszkaniowego miasta Pisz, stanowiąc jedną z najważniejszych stref suburbanizacyjnych w gminie. Jednocześnie

zachowują elementy krajobrazu wiejskiego, co wynika z obecności terenów otwartych, zadrzewień śródpolnych oraz mozaikowego układu użytkowania gruntów.

- ❖ Stare Guty – wieś sołecka o powierzchni 1191,5 ha, położona we wschodniej części gminy Pisz, w krajobrazie rolniczo-leśnym charakterystycznym dla obszaru Mazur. Miejscowość nie posiada bezpośredniego położenia nad jeziorem, co wpływa na jej bardziej lądowy, rolniczy charakter w porównaniu do wsi strefy jeziornej. Układ przestrzenny wsi ma charakter liniowy, z zabudową skoncentrowaną wzdłuż lokalnych dróg, przechodzącą miejscami w luźniejsze formy osadnicze na obrzeżach. Dominuje zabudowa zagrodowa i jednorodzinna, związana z funkcją mieszkaniową oraz rolniczą. Funkcjonalnie Stare Guty pełnią przede wszystkim rolę zaplecza mieszkaniowo-rolniczego, z ograniczonym znaczeniem funkcji rekreacyjnych.
- ❖ Szczechy Małe – wieś sołecka o powierzchni 426,3 ha, położona w północno-wschodniej części gminy Pisz, w bezpośrednim sąsiedztwie jeziora Roś. Miejscowość ma charakter osadnictwa jeziornego, silnie związanego z linią brzegową akwenu oraz otaczającymi ją terenami leśnymi i rolniczymi. Układ przestrzenny wsi jest niewielki i rozproszony, z zabudową skupioną w pobliżu jeziora oraz lokalnych dróg dojazdowych. W strukturze dominują zabudowa mieszkaniowa oraz zabudowa o charakterze rekreacyjnym, wynikająca z atrakcyjnego położenia nad jeziorem. Funkcjonalnie miejscowość łączy funkcję mieszkaniową z rekreacyjno-leśną, a jej rozwój przestrzenny pozostaje silnie uwarunkowany obecnością jeziora oraz wysokimi walorami krajobrazowymi tego fragmentu gminy.
- ❖ Szczechy Wielkie – sołectwo o powierzchni 1348,5 ha, składające się z miejscowości Lisie Jamy i Szczechy Wielkie, położone w północnej części gminy Pisz:
 - Lisie Jamy – niewielka miejscowość wchodząca w skład sołectwa Szczechy Wielkie, położona wśród terenów leśnych i rolniczych. Charakteryzuje się rozproszoną zabudową oraz kameralnym, spokojnym charakterem osadniczym. Podstawową funkcją miejscowości jest funkcja mieszkaniowa i rolnicza, bez wyraźnie wykształconych funkcji usługowych, a jej otoczenie przyrodnicze sprzyja zachowaniu naturalnego krajobrazu oraz ograniczonej presji inwestycyjnej.
 - Szczechy Wielkie – wieś o charakterze mieszkaniowo-rolniczym, z przewagą zabudowy jednorodzinnej i zagrodowej, położona przy drodze krajowej nr 63, co sprzyja jej dostępności oraz rozwojowi funkcji mieszkaniowych i gospodarczych. Układ przestrzenny miejscowości ma charakter wielodrożnicy z elementami ulicówki. Zabudowa koncentruje się wzdłuż głównych dróg przebiegających przez wieś, tworząc stosunkowo zwartą strukturę osadniczą. W centralnej części znajdują się najważniejsze obiekty użyteczności publicznej oraz skupiska zabudowy mieszkaniowej, natomiast na obrzeżach dominują gospodarstwa rolne, siedliska rozproszone i tereny użytkowane rolniczo.
- ❖ Szeroki Bór Piski – wieś sołecka o powierzchni 746,3 ha, położona w otoczeniu rozległych kompleksów leśnych Puszczy Piskiej, o charakterze turystyczno-rekreacyjnym i leśnym. Wieś posiada układ ulicowy z zabudową skupioną wzdłuż lokalnych dróg oraz terenów dawnych obiektów wojskowych i wypoczynkowych. Miejscowość wyróżnia się wysokimi walorami przyrodniczymi i krajobrazowymi. Dominującą funkcję pełni turystyka, rekreacja oraz gospodarka leśna. Charakterystycznym elementem przestrzeni są rozległe tereny leśne, ośrodki wypoczynkowe, zabudowa pensjonatowa oraz historyczne obiekty związane z dawnym użytkowaniem wojskowym. W miejscowości funkcjonowały wcześniej koszary wojskowe, których pozostałości stanowią istotny element lokalnego krajobrazu kulturowego.
- ❖ Trzonki – sołectwo o powierzchni 1234,9 ha, składające się z miejscowości Czarny Róg i Trzonki, położone w północnej części gminy Pisz:
 - Czarny Róg – niewielka miejscowość położona w obrębie sołectwa Trzonki, w otoczeniu zwartych kompleksów leśnych oraz terenów o ograniczonej intensywności zabudowy. Układ przestrzenny wsi ma charakter rozproszony, a jej struktura osadnicza jest silnie związana z krajobrazem

- przyrodniczym. Miejscowość pełni przede wszystkim funkcję mieszkaniową oraz uzupełniającą względem działalności rolniczej w skali lokalnej. Brak wyraźnych funkcji usługowych i koncentracji zabudowy sprzyja utrzymaniu naturalnego charakteru przestrzeni oraz niewielkiej presji inwestycyjnej,
- Trzonki – wieś położona w krajobrazie mozaikowym, gdzie tereny leśne przeplatają się z obszarami użytkowanymi rolniczo. Miejscowość charakteryzuje się rozproszoną zabudową oraz tradycyjnym układem przestrzennym, typowym dla wsi regionu mazurskiego. Funkcjonowanie miejscowości opiera się przede wszystkim na działalności rolniczej oraz funkcji mieszkaniowej, przy czym znaczący wpływ na jej charakter ma bliskość rozległych kompleksów leśnych, stanowiących istotny element lokalnego krajobrazu i środowiska przyrodniczego. Trzonki wyróżniają się spokojnym, niskointensywnym sposobem zagospodarowania przestrzeni, co sprzyja utrzymaniu wysokich walorów środowiskowych oraz stabilnemu, stopniowemu rozwojowi osadnictwa.
 - ❖ Turośl – wieś sołecka o powierzchni 1835,1 ha położona w południowo-zachodniej części gminy o charakterze rolniczo-mieszkalnym, gdzie dominującą funkcję stanowi rolnictwo indywidualne.
 - ❖ Turowo – niewielka wieś sołecka o powierzchni 339,2 ha, o rozproszonej zabudowie, pełniącą funkcję rolniczą. Charakterystycznym elementem są rozległe tereny otwarte. Zachowany został historyczny układ osadniczy charakterystyczny dla dawnych osad rolniczych regionu Mazur.
 - ❖ Turowo Duże – wieś sołecka o powierzchni 1005,7 ha, o rozproszonym układzie przestrzennym z przewagą zabudowy zagrodowej i siedliskowej, rozmieszczonej wzdłuż lokalnych dróg oraz terenów rolnych.
 - ❖ Uściany – sołectwo o powierzchni 1920,1 ha, położone w południowo-zachodniej części gminy Pisz, składające się z miejscowości Anuszewo, Lipa Tylna, Uściany Nowe, Uściany Stare i Wielki Las, tworzących spójny przestrzennie układ osadniczy o niskiej intensywności zabudowy:
 - Anuszewo – niewielka miejscowość położona w krajobrazie łączącym obszary leśne Puszczy Piskiej z terenami użytkowymi rolniczo. Wieś pełni funkcję mieszkaniową i rolniczą, a jej struktura przestrzenna ma charakter rozproszony. Brak koncentracji zabudowy oraz dominacja terenów naturalnych wpływają na zachowanie spokojnego charakteru miejscowości,
 - Lipa Tylna – miejscowość o niewielkiej skali, położona wśród terenów leśnych i rolniczych. Charakteryzuje się kameralnym charakterem oraz rozproszoną zabudową, typową dla osadnictwa kolonijnego. Pełni przede wszystkim funkcję mieszkaniową, a jej położenie w otoczeniu przyrodniczym sprzyja utrzymaniu wysokich walorów krajobrazowych i ograniczonej presji inwestycyjnej,
 - Uściany Nowe – miejscowość położona wśród terenów leśnych i rolniczych. Charakteryzuje się luźną zabudową oraz kontynuacją wiejskiego układu osadniczego typowego dla tej części gminy. Podstawową funkcją miejscowości jest funkcja mieszkaniowa i rolnicza, a jej położenie w otoczeniu przyrodniczym sprzyja utrzymaniu stabilnego, niskointensywnego rozwoju,
 - Uściany Stare – wieś sąsiadująca z Uścianami Nowymi, położona na obrzeżach Puszczy Piskiej, w otoczeniu rozległych kompleksów leśnych i terenów o wysokich walorach przyrodniczych. Miejscowość posiada tradycyjny, rozproszony układ zabudowy i pełni przede wszystkim funkcję mieszkaniową oraz rolniczą. Jej charakter kształtowany jest przez bliskość terenów naturalnych, co sprzyja zachowaniu spokojnego, mało przekształconego krajobrazu oraz ograniczonej intensywności zagospodarowania,
 - Wielki Las – miejscowość położona w jednym z najbardziej leśnych fragmentów sołectwa Uściany, wśród kompleksów Puszczy Piskiej. Osadnictwo ma tu charakter bardzo rozproszony, a dominującą cechą przestrzeni jest wysoki udział terenów przyrodniczych. Funkcja miejscowości ma charakter mieszkaniowy i uzupełniający wobec rolnictwa, przy jednoczesnym silnym powiązaniu z otaczającym środowiskiem naturalnym.

- ❖ Wąglik – sołectwo o powierzchni 369,5 ha, położone w centralnej części gminy Pisz, składające się z miejscowości Jabłoń, Wąglik i Wąglik-Kolonia:
- Jabłoń – miejscowość położona w obrębie sołectwa Wąglik, charakteryzująca się kameralną zabudową oraz silnym powiązaniem z otaczającym krajobrazem rolniczo-leśnym. Wieś pełni przede wszystkim funkcję mieszkaniową i rolniczą, a jej struktura przestrzenna pozostaje luźna i dostosowana do warunków przyrodniczych,
- Wąglik – wieś położona w otoczeniu kompleksów leśnych Puszczy Piskiej. Miejscowość posiada rozproszony układ przestrzenny z zabudową zagrodową i siedliskową rozmieszczoną wzdłuż ciągów komunikacyjnych oraz terenów leśnych i rolniczych. W przestrzeni miejscowości widoczna jest tradycyjna zabudowa wiejska typowa dla dawnych mazurskich osad leśno-rolniczych. Położenie w pobliżu terenów leśnych sprzyja rozwojowi funkcji rekreacyjnej, wypoczynku indywidualnego oraz agroturystyki,
- Wąglik-Kolonia – niewielka jednostka osadnicza wchodząca w skład sołectwa Wąglik, o charakterze kolonijnym i rozproszonej zabudowie. Miejscowość położona jest w otoczeniu terenów rolniczych i leśnych, co sprzyja utrzymaniu jej spokojnego, niskointensywnego charakteru. Dominującą funkcją jest funkcja mieszkaniowa, uzupełniana przez działalność rolniczą na niewielką skalę.
- ❖ Wiartel – sołectwo o powierzchni 1846,3 ha, położone w południowo-zachodniej części gminy, składające się z miejscowości: Jaśkowo, Lipa Przednia, Wiartel i Wiartel Mały:
- Jaśkowo – niewielka miejscowość położona w strefie oddziaływania kompleksów leśnych Puszczy Piskiej. W szerszym kontekście przyrodniczym znajduje się w sąsiedztwie obszarów chronionych, w tym rezerwatu rezerwatu przyrody Jezioro Nidzkie, stanowiącego część systemu ochrony przyrody tego regionu,
- Lipa Przednia – miejscowość położona w krajobrazie leśno-rolniczym o wyraźnej dominacji terenów naturalnych. Jej charakter jest kameralny, a zabudowa rozproszona, co sprzyja zachowaniu wysokich walorów środowiskowych. Obszar ten pozostaje w silnym powiązaniu z systemem przyrodniczym Puszczy Piskiej oraz pobliskich terenów chronionych,
- Wiartel – wieś położona w bezpośrednim sąsiedztwie Jeziora Wiartel oraz rozległych kompleksów leśnych Puszczy Piskiej. Miejscowość posiada silnie rozwinięty charakter przyrodniczo-turystyczny, wynikający z położenia w jednym z najbardziej atrakcyjnych krajobrazowo obszarów regionu. Funkcja mieszkaniowa i rekreacyjna współistnieje tu z ograniczoną zabudową, podporządkowaną ochronie środowiska naturalnego oraz walorów krajobrazowych,
- Wiartel Mały – niewielka miejscowość wchodząca w skład sołectwa Wiartel, położona w otoczeniu lasów Puszczy Piskiej oraz terenów o wysokich walorach przyrodniczych. Charakteryzuje się rozproszoną zabudową i spokojnym, leśnym charakterem osadniczym. Bliskość obszarów chronionych wpływa na ograniczony rozwój inwestycyjny oraz utrzymanie funkcji mieszkaniowej i wypoczynkowej.
- ❖ Zawady – niewielka wieś sołecka o powierzchni 235 ha, o charakterze rolniczo-mieszkalnym, z dominacją rozproszonej zabudowy zagrodowej i jednorodzinnej. Krajobraz wsi tworzą przede wszystkim pola uprawne, łąki oraz niewielkie kompleksy leśne i zadrzewienia łąkowe.
- ❖ Zdory – największe sołectwo na terenie gminy Pisz, o powierzchni 8891,6 ha, położone na malowniczym półwyspie wysuniętym w głąb jeziora Śniardwy. Układ przestrzenny wsi ma charakter wielodrożnicy o wydłużonej strukturze, dostosowanej do ukształtowania półwyspu. Zabudowa rozwija się wzdłuż lokalnych dróg prowadzących ku brzegom jeziora, tworząc układ silnie związany z otaczającymi wodami. Oprócz tradycyjnej zabudowy zagrodowej występują liczne obiekty rekreacyjne, pensjonaty, domy letniskowe oraz zabudowa związana z obsługą ruchu turystycznego i żeglarskiego. Wieś położona jest w krajobrazie charakterystycznym dla Krainy Wielkich Jezior Mazurskich. Otoczenie tworzą rozległe wody jeziora Śniardwy, niewielkie zatoki, trzcinowiska, łąki oraz tereny rolnicze. Szczególnym walorem miejscowości są szerokie

panoramy jeziorne oraz liczne punkty widokowe, z których rozciąga się widok na otwarte akweny i wyspy jeziora. Urozmaicona linia brzegowa oraz bezpośredni dostęp do wody stanowią podstawowy element tożsamości przestrzennej miejscowości. Pod względem funkcjonalnym Zdory mają charakter turystyczno-rekreacyjny z uzupełniającą funkcją rolniczą i mieszkaniową. Znaczną rolę odgrywa turystyka wodna, żeglarstwo, wędkarstwo oraz wypoczynek letni.

- ❖ Zdunowo – sołectwo o powierzchni 2413,1 ha, położone w południowej części gminy, składające się z miejscowości Zdunowo i Zimna:
- Zdunowo – wieś położona w stosunkowo spokojnym, rolniczo-leśnym otoczeniu, z dala od największych jezior regionu, ale w niedużej odległości od Pisza, co wiąże ją funkcjonalnie z miastem jako jego zaplecze mieszkaniowo-rolnicze. Układ przestrzenny Zdunowa ma

charakter niewielkiej wsi o zwartej zabudowie wzdłuż głównej drogi, z elementami zabudowy rozproszonej na obrzeżach. Zabudowa skupia się wzdłuż jednej głównej drogi przebiegającej przez wieś, przy której znajdują się gospodarstwa oraz zabudowa jednorodzinna. Na obrzeżach układ staje się luźniejszy, przechodząc w siedliska rozproszone, pola uprawne oraz niewielkie enklawy zieleni i zadrzewień śródpolnych,

- Zimna – niewielka miejscowość wchodząca w skład sołectwa Zdunowo, położona wśród terenów rolniczych i leśnych o niskim stopniu urbanizacji. Charakteryzuje się kameralnym charakterem oraz rozproszoną zabudową, typową dla osadnictwa wiejskiego w tej części gminy. Podstawową funkcją miejscowości jest funkcja mieszkaniowa i rolnicza, a jej położenie w spokojnym otoczeniu sprzyja zachowaniu walorów krajobrazowych i przyrodniczych.

The background of the entire page is a photograph showing the silhouettes of many hands reaching upwards towards a clear blue sky. The hands are positioned around the perimeter of the frame, creating a sense of unity and collective effort. In the center of the image, there is a white rectangular box containing the section header.

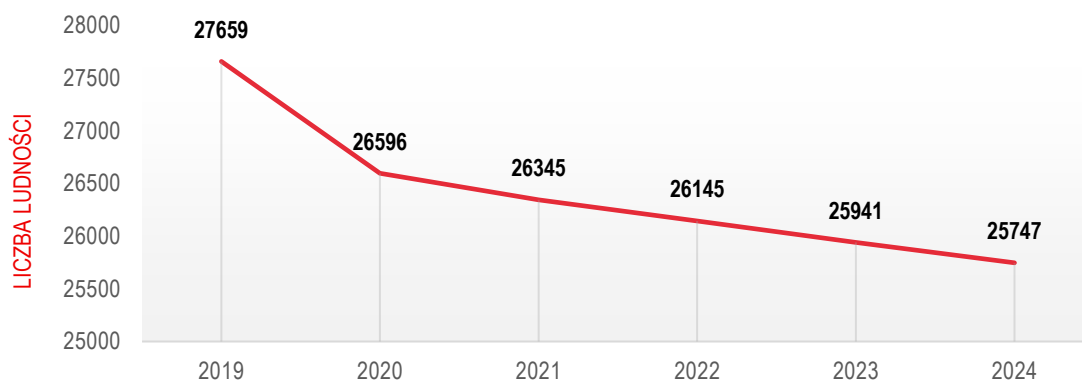
2. SFERA SPOŁECZNA

2.1. Ludność i zachodzące procesy demograficzne

Gmina Pisz jest zamieszkiwana przez 25 747 mieszkańców.¹ W ostatnich latach notuje się stały spadek liczby ludności gminy. W porównaniu do 2019 roku, liczba mieszkańców zmalała o 6,9%.

Obecne tendencje są tożsame z sytuacją spadkową zarówno w całej Polsce (–1,6%), jak i województwie (–5,2%) oraz powiecie (–8,1%).

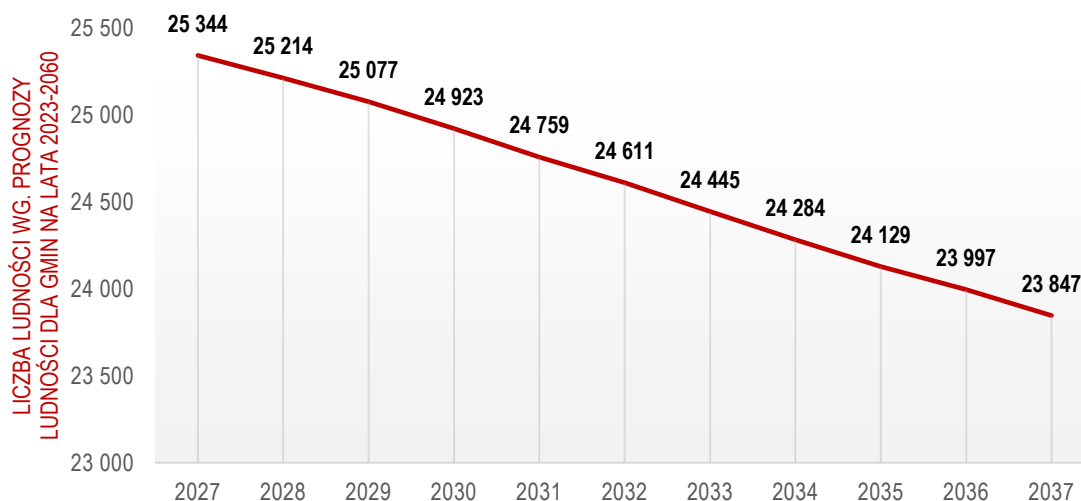

Wykres 1 Liczba ludności w Gminie Pisz w latach 2019-2024

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Prognoza demograficzna wskazuje na utrzymanie się tendencji spadkowej liczby mieszkańców gminy Pisz również w okresie obowiązywania Strategii. Według prognozy liczba ludności zmniejszy się z 25 344 osób w 2027 r. do 23 847 osób w 2037 r., tj. o 1 497 osób (ok. 5,9%).

Prognozowane zmiany potwierdzają konieczność prowadzenia działań ukierunkowanych na przeciwdziałanie skutkom niekorzystnych procesów demograficznych oraz dostosowanie usług publicznych do zmieniającej się struktury ludności.

Wykres 2 Prognoza ludności dla Gminy Pisz na lata 2027-2037.

Źródło: opracowanie własne na podstawie Prognozy ludności dla Gmin na lata 2023-2060, GUS.

¹ GUS, stan na 2024 r.

Najbardziej liczną miejscowością w gminie jest miasto Pisz, liczące 17 400 mieszkańców. Biorąc pod uwagę tylko miejscowości wiejskie, najliczniejsza jest miejscowość Łupki, licząca 849 mieszkańców.

Tabela 1 Liczba mieszkańców w poszczególnych sołectwach gminy Pisz w 2026 r.

Sołectwo	Liczba mieszkańców w 2021 r.	Liczba mieszkańców w 2026 r.	
Babrosty	200	261	↑
Bogumiły	139	123	↓
Borki	372	355	↓
Ciesina	225	229	↑
Hejdyk	242	224	↓
Imionek	97	102	↑
Jagodne	364	386	↑
Jeglin	109	127	↑
Jeże	318	304	↓
Kałęczyn	50	51	↑
Karpa	152	129	↓
Karwik	233	237	↑
Kocioł	78	60	↓
Kocioł Duży	147	144	↓
Kociołek	141	120	↓
Szlachecki			
Kwik	89	90	↑
Liski	291	271	↓
Łupki	667	849	↑
Łysonie	88	82	↓

Maldanin	308	320	↑
Maszy	40	41	
Pietrzyki	71	72	↑
Pilchy	106	112	↑
Pogobie Średnie	271	301	↑
Pogobie Tylne	73	65	↓
Rakowo	164	153	↓
Rakowo Piskie	146	131	↓
Rostki	245	232	↓
Snopki	807	782	↓
Stare Guty	144	151	↑
Szczecchy Małe	22	36	↑
Szczecchy Wielkie	71	85	↑
Szeroki Bór	177	155	↓
Piski			
Trzonki	175	176	↑
Turośl	89	97	↑
Turowo	55	57	↑
Turowo Duże	235	224	↓
Uściany	308	297	↓
Wągliki	193	225	↑
Wiertel	367	358	↓
Zawady	70	74	↑
Zdory	276	244	↓
Zdunowo	76	78	↑

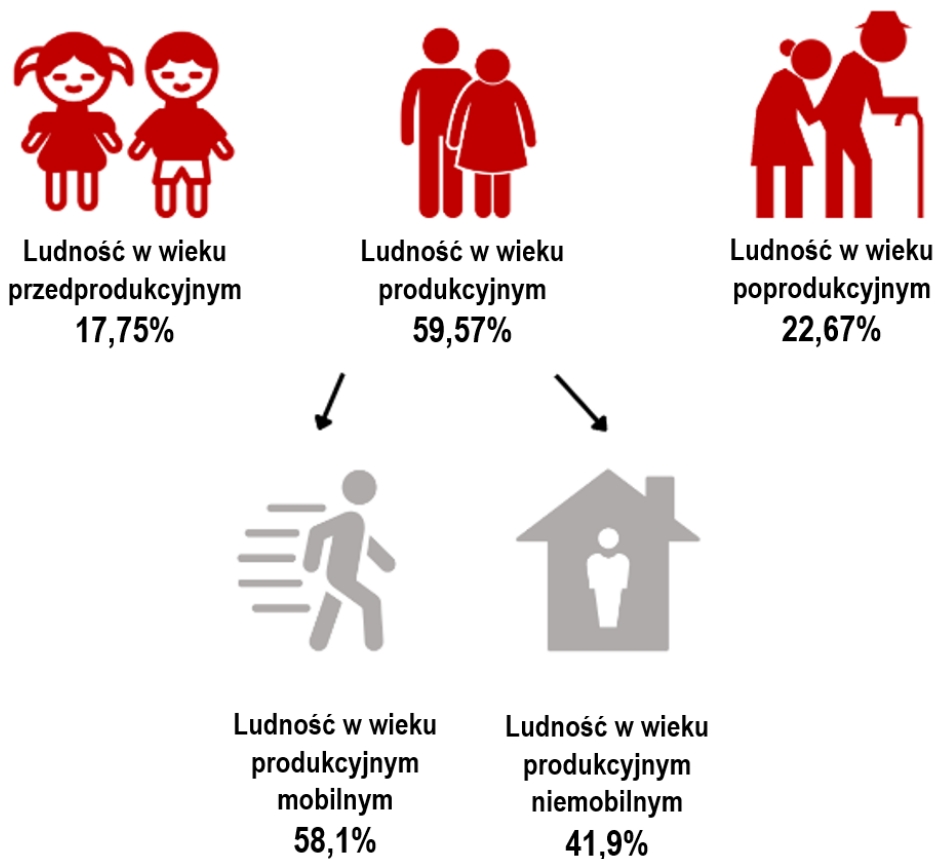
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z ewidencji ludności prowadzonej przez gminę Pisz.

Struktura funkcjonalna ludności

Wśród czynników demograficznych, mających istotny wpływ na rozwój gminy, szczególne znaczenie ma poziom aktywności zawodowej mieszkańców. Analiza struktury ekonomicznej ludności gminy wykazuje zdecydowaną dominację osób w wieku produkcyjnym.

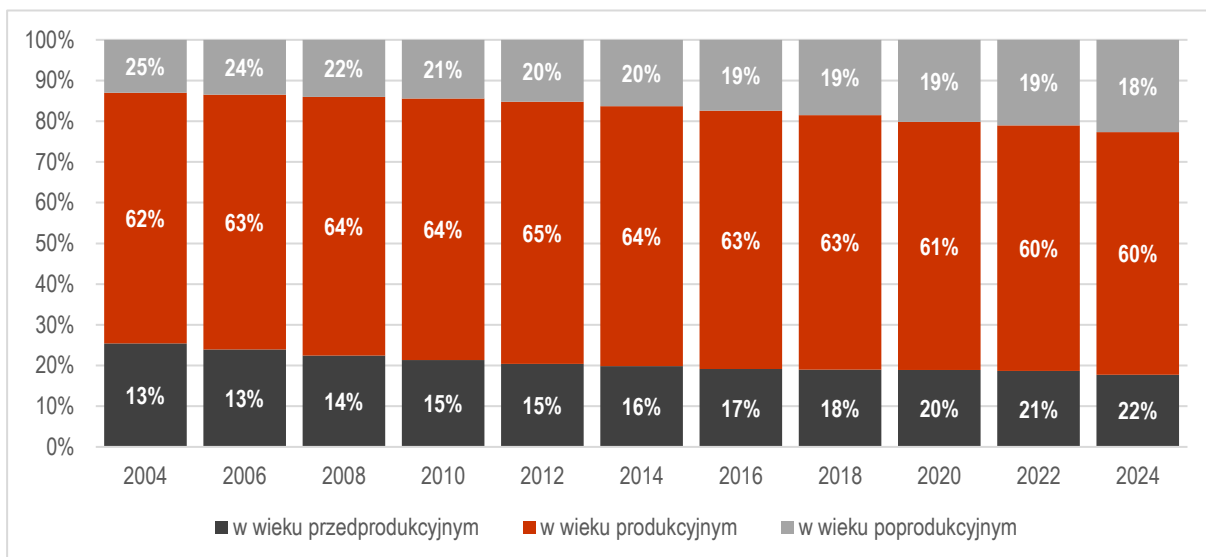
Na koniec 2024 roku udział ludności w wieku przedprodukcyjnym wyniósł 17,75% w stosunku do ogólnej liczby mieszkańców, w wieku produkcyjnym 59,57%, zaś w wieku poprodukcyjnym 22,67%².

W ostatnich latach odnotowywany jest przyrost liczby mieszkańców w wieku poprodukcyjnym, przy spadku liczby osób w wieku przedprodukcyjnym. Opisane powyżej zjawisko powoduje wzrost wskaźnika obciążenia demograficznego, co potencjalnie stanowi

zagrożenie dla rozwoju gminy. Zauważyć jednak należy, iż struktura wiekowa ludności zamieszkującej gminę Pisz nie odbiega od ogólnej tendencji demograficznej związanej ze „starzeniem się” społeczeństwa województwa i kraju.

² GUS. Stan na 31.12.2024 r.

Wykres 4 Zmiany struktury ludności w gminie Pisz w latach 2004-2024.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Ruch naturalny i wędrówkowy

Na terenie gminy Pisz od 2020 roku obserwuje się utrzymujący się ujemny przyrost naturalny. Negatywne tendencje widoczne są również w zakresie migracji wewnętrznych. W całym analizowanym okresie saldo migracji wewnętrznych pozostawało ujemne, co wskazuje na stały odpływ mieszkańców z gminy do innych części kraju. Najwyższy odpływ odnotowano

w 2019 roku. W następnych latach skala zjawiska była nieco mniejsza, jednak nadal utrzymywała się na niekorzystnym poziomie. Przedstawione dane wskazują na postępujące procesy depopulacyjne w gminie Pisz, wynikające zarówno z niekorzystnych zmian naturalnych, jak i utrzymującego się odpływu mieszkańców.

Tabela 2 Ruch naturalny i wędrówkowy na obszarze gminy Pisz w latach 2019–2024.

	2019	2020	2021	2022	2023	2024
urodzenia żywe	268	245	196	218	182	158
zgony	259	281	355	286	256	249
przyrost naturalny	9	-36	-159	-68	-74	-91
zameldowania w ruchu wewnętrznym	294	220	272	255	240	333
wymeldowania w ruchu wewnętrznym	415	304	309	343	299	392
saldo migracji wewnętrznych	-121	-84	-37	-88	-59	-59
zameldowania z zagranicy	31	13	7	13	18	10
wymeldowania za granicę	38	36	71	38	13	38
saldo migracji zagranicznych	-7	-23	-64	-25	5	-28

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

2.2. Edukacja

Realizacja zadań oświatowych stanowi jedno z najistotniejszych zadań publicznych. Gmina zobligowana jest do prowadzenia szkół podstawowych i przedszkoli. Edukacja jest bowiem bardzo istotna zarówno dla społeczności lokalnej, jak i rozwoju samorządów. Zadania oświatowe realizowane przez jednostkę samorządu terytorialnego są jej zadaniami własnymi. Środki niezbędne do realizacji tych zadań, w tym na wynagrodzenia nauczycieli oraz utrzymanie

placówek wychowania przedszkolnego i szkół zagwarantowane są w dochodach jednostki samorządu terytorialnego. Jednym ze źródeł finansowania oświaty jest subwencja oświatowa. Wydatki na oświatę i wychowanie stanowią znaczny udział w budżecie gminy Pisz, które w ogólnej kwocie wydatków w 2025 roku oscylowały wokół 36% wszystkich wydatków budżetu gminy.

Rysunek 2 Placówki, których organem prowadzącym jest gmina Pisz
Źródło: opracowanie własne

Żłobki i kluby dziecięce

Na terenie gminy Pisz nie funkcjonuje żłobek. W gminie znajduje się natomiast niepubliczny klub dziecięcy – Klub Malucha w Pisz, przy ul. Wojska Polskiego 17B, 12-200 Pisz, sprawujący opiekę nad najmłodszymi dziećmi. Placówka dysponuje 19 miejscami, a zapisanych jest 16 dzieci.

W Pisz powstaje również klub malucha, który będzie prowadzony przez gminę i zapewni opiekę dzieciom w wieku od roku do 3 lat. Klub powstaje w budynku użyteczności publicznej przy ul. Warszawskiej. Budynek ma być gotowy w drugiej połowie 2027 roku i wtedy rozpocznie się rekrutacja. Liczba grup będzie zależała od zainteresowania rodziców.

Przedszkola

W gminie Pisz funkcjonuje jedno przedszkole publiczne – Przedszkole Miejskie nr 1 w Pisz, z siedzibą przy ul. Gustawa Gizewiusza 9 oraz budynkami przy ul. Gustawa Gizewiusza 8 i przy ul. Matejki 4, 12-200 Pisz.

W przedszkolu funkcjonuje 14 grup przedszkolnych. W roku szkolnym 2024/2025 do przedszkola uczęszczało 681 wychowanków – do oddziałów

zerowych (sześciolatki) uczęszczało 197 wychowanków, a 484 wychowanków w wieku 2,5-5 lat uczęszczało do przedszkola³.

Ponadto w gminie funkcjonują placówki przedszkolne, które są prowadzone przez organy inne niż jednostka samorządu terytorialnego, takie jak: Niepubliczny Punkt Przedszkolny „Zielona Chatka” przy ul. Długiej 4, 12-200 Pisz, do którego w 2025 roku uczęszczało 18

³ Raport o stanie Gminy Pisz za rok 2024.

wychowanków oraz Niepubliczny Punkt Przedszkolny „Skrzatek” przy ulicy Wojska Polskiego 13/1a,

12-200 Pisz, do którego w 2024 roku uczęszczało 25 wychowanków.

Szkoły podstawowe⁴

W gminie Pisz funkcjonuje 8 szkół podstawowych prowadzonych przez gminę:

- ❖ Szkoła Podstawowa nr 1 im. Mikołaja Kopernika w Pisz, ul. dr. Wł. Klementowskiego 2, 12-200 Pisz, do której uczęszcza 509 uczniów;
- ❖ Szkoła Podstawowa nr 2 im. Henryka Sienkiewicza w Pisz, ul. Lipowa 15, 12-200 Pisz, do której uczęszcza 386 uczniów;
- ❖ Szkoła Podstawowa nr 4 im. Papieża Jana Pawła II w Pisz, ul. Michała Wołodyjowskiego 2a, 12-200 Pisz, do której uczęszcza 544 uczniów;
- ❖ Szkoła Podstawowa w Trzonkach, Trzonki 29, 12-200 Pisz, do której uczęszcza 91 uczniów;
- ❖ Szkoła Podstawowa im. ks. Jerzego Popiełuszki w Liskach, Liski 22, 12-200 Pisz, do której uczęszcza 71 uczniów;
- ❖ Szkoła Podstawowa w Hejdyku, Hejdyk 8, 12-220 Ruciane-Nida, do której uczęszcza 51 uczniów;
- ❖ Szkoła Podstawowa im. Maksymiliana Marii Kolbego w Kotle Dużym, Kocioł Duży 6, 12-200 Pisz, do której uczęszcza 58 uczniów;

- ❖ Szkoła Podstawowa w Jeżach, Jeże 14, 12-200 Pisz, do której uczęszcza 46 uczniów.

Ponadto na terenie gminy funkcjonuje 5 placówek prowadzonych przez inne organy: Szkoła Podstawowa w Snopkach, Snopki 52, 12-200 Snopki, do której uczęszcza 37 uczniów, Szkoła Podstawowa w Uścianach Starych, Uściany 1, 12-200 Pisz, do której uczęszcza 92 uczniów, Szkoła Podstawowa w Zespole Szkół Katolickich w Pisz, ul. Kardynała Stefana Wyszyńskiego, pl. Ignacego Daszyńskiego 9A, 12-200 Pisz, do której uczęszcza 169 uczniów, Prywatna Szkoła Podstawowa w Pisz, ul. Mickiewicza 41, 12-200 Pisz, do której uczęszcza 86 uczniów oraz Ogólnokształcąca Szkoła Muzyczna I stopnia w Pisz, ul. Jagodna 4, 12-200 Pisz, do której uczęszcza 102 uczniów.

Szkolnictwo ponadpodstawowe⁵

Na obszarze gminy Pisz funkcjonują następujące szkoły ponadpodstawowe prowadzone przez Powiat Piski oraz prowadzone przez podmioty niepubliczne:

- ❖ I Liceum Ogólnokształcące im. Bojowników o Polskość Mazur w Pisz, ul. Władysława Sikorskiego 15, 12-200 Pisz, do której uczęszcza 457 uczniów;
- ❖ II Liceum Ogólnokształcące Zespołu Szkół nr 1 w Pisz, ul. Młodzieżowa 26, 12-200 Pisz, do którego uczęszcza 228 uczniów;
- ❖ Branżowa Szkoła I stopnia w Zespole Szkół Zawodowych z Biblioteką Pedagogiczną w Pisz, ul. Gustawa Gizewiusza 3, 12-200 Pisz, do której uczęszcza 188 uczniów;

- ❖ Technikum w Zespole Szkół Zawodowych z Biblioteką Pedagogiczną w Pisz, ul. Gustawa Gizewiusza 3, 12-200 Pisz, do którego uczęszcza 323 uczniów;
- ❖ Liceum Ogólnokształcące dla dorosłych w Zespole Placówek Kształcenia Ustawicznego w Pisz, do którego uczęszcza 161 uczniów oraz Szkoła Policealna w Zespole Placówek Kształcenia Ustawicznego w Pisz, do której uczęszcza 99 uczniów, ul. Władysława Sikorskiego 15, 12-200 Pisz;
- ❖ Liceum Ogólnokształcące w Pisz Zakładu Doskonalenia Zawodowego w Białymstoku,

⁴ Rejestr Szkół i Placówek Oświatowych, <https://rspo.gov.pl/>, Stan na styczeń 2025 r.

⁵ Jw.

- ul. Rybacka 5, 12-200 Pisz, do którego uczęszcza 105 uczniów;
- ❖ Katolickie Liceum Ogólnokształcące w Pisz, pl. Ignacego Daszyńskiego 9A, 12-200 Pisz;
- ❖ Niepubliczne Liceum Ogólnokształcące dla dorosłych w Pisz, ul. Mickiewicza 41, 12-200 Pisz, do którego uczęszcza 54 uczniów.

Poziom kształcenia

Z analizy wyników egzaminu ósmoklasisty szkół na terenie gminy Pisz w latach 2021–2024 wynika, że uczniowie osiągalni wyniki zbliżone do średnich wyników powiatu piskiego, jednak w większości przypadków niższe od średnich wyników województwa warmińsko-mazurskiego, szczególnie w zakresie matematyki i języka angielskiego. W całym analizowanym okresie widoczne są różnice pomiędzy

obszarem miejskim i wiejskim gminy – uczniowie szkół z obszaru miejskiego zazwyczaj uzyskiwali wyższe wyniki niż uczniowie z obszaru wiejskiego, zwłaszcza z matematyki i języka angielskiego. Największe dysproporcje odnotowano w zakresie matematyki, gdzie wyniki szkół wiejskich były wyraźnie niższe zarówno od średnich powiatowych, jak i wojewódzkich.

Tabela 3 Średnie wyniki procentowe egzaminu ósmoklasisty uzyskanych na terenie gminy Pisz, powiatu piskiego i województwa warmińsko-mazurskiego w latach 2021–2024.

Rok	Jednostka	Język polski	Matematyka	Język angielski
2021	Pisz (obszar wiejski)	52%	28%	50%
	Pisz (obszar miejski)	54%	40%	61%
	Powiat piski	55%	38%	57%
	Województwo warmińsko-mazurskie	56%	42%	61%
2022	Pisz (obszar wiejski)	60%	47%	51%
	Pisz (obszar miejski)	53%	53%	63%
	Powiat piski	56%	50%	59%
	Województwo warmińsko-mazurskie	57%	53%	63%
2023	Pisz (obszar wiejski)	56%	46%	58%
	Pisz (obszar miejski)	54%	44%	58%
	Powiat piski	58%	43%	55%
	Województwo warmińsko-mazurskie	62%	48%	62%
2024	Pisz (obszar wiejski)	55%	37%	55%
	Pisz (obszar miejski)	52%	40%	61%
	Powiat piski	53%	38%	55%
	Województwo warmińsko-mazurskie	55%	44%	60%

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników Okręgowej Komisji Egzaminacyjnej w Łomży.

Współczynnik skolaryzacji brutto to relacja liczby osób uczących się na danym poziomie kształcenia (niezależnie od wieku) do liczby ludności w grupie wieku odpowiadającej temu poziomowi nauczania. Wskaźnik ten służy do oceny poziomu aktywności edukacyjnej mieszkańców. Najwyższe wartości współczynnika skolaryzacji obserwuje się zazwyczaj w szkołach podstawowych, co wynika z obowiązku szkolnego obejmującego dzieci w wieku szkolnym.

Analiza danych dla gminy Pisz w latach 2019–2024 wskazuje, że współczynnik skolaryzacji brutto utrzymywał się na stosunkowo wysokim poziomie i w większości lat był wyższy niż średnia dla powiatu piskiego. Jednocześnie wartości te były zazwyczaj

nieco niższe od średnich dla województwa warmińsko-mazurskiego oraz kraju. W 2024 r. wskaźnik dla gminy Pisz osiągnął najwyższą wartość w analizowanym okresie – 95,88%, przewyższając zarówno wynik powiatu piskiego, jak i województwa warmińsko-mazurskiego.

Wartość współczynnika niższa niż 100% nie musi oznaczać, że wszystkie dzieci objęte obowiązkiem szkolnym nie realizują nauki. Może to wynikać m.in. z faktu, że część dzieci zameldowanych na terenie gminy uczęszcza do szkół poza jej granicami lub odwrotnie – do szkół w gminie uczęszczają uczniowie spoza jej obszaru.

Tabela 4 Współczynnik skolaryzacji brutto w szkołach podstawowych w latach 2019-2024 w gminie Pisz w odniesieniu do powiatu, województwa i kraju

Jednostka	2019	2020	2021	2022	2023	2024
<i>Gmina Pisz</i>	88,21%	88,59%	91,88%	91,46%	89,50%	95,88%
<i>Powiat piski</i>	86,80%	85,93%	88,62%	86,67%	84,80%	91,91%
<i>Województwo warmińsko-mazurskie</i>	90,93%	91,03%	91,99%	90,81%	87,70%	95,08%
<i>Polska</i>	95,13%	95,95%	95,71%	95,96%	93,20%	100%

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

2.3. Kultura, sport, turystyka i rekreacja

Miejsce kultury, sportu i rekreacji mają bardzo pozytywny i znaczący wpływ na jakość życia mieszkańców oraz świadczą o poziomie rozwoju społecznego. Placówki kultury i sportu, które znajdują się na terenie gminy, mają za zadanie prowadzić działalność upowszechniającą kulturę, sport i rekreację. Odbywa się to poprzez promowanie prowadzonych działań, organizowanie imprez, zajęć kulturalnych, sportowych i rekreacyjnych.

Piski Dom Kultury

Piski Dom Kultury (PDK) od wielu lat pełni rolę najważniejszego ośrodka kultury w Gminie Pisz, integrując mieszkańców, rozwijając lokalny potencjał artystyczny oraz budując tożsamość społeczną i kulturową regionu. Instytucja stanowi przestrzeń aktywności twórczej, edukacyjnej i międzypokoleniowej, odpowiadając na potrzeby dzieci, młodzieży, dorosłych oraz seniorów.

PDK prowadzi szeroką działalność edukacyjną i artystyczną, oferując mieszkańcom bogaty program zajęć rozwijających zainteresowania, kompetencje społeczne oraz talenty artystyczne. W ramach działalności funkcjonują m.in. zajęcia teatralne, plastyczne, muzyczne, wokalne, taneczne, folklorystyczne i rekreacyjne. Instytucja wspiera również działalność zespołów muzycznych, grup tanecznych i folklorystycznych, chóru, orkiestry dętej oraz licznych inicjatyw amatorskiego ruchu artystycznego. Szczególne znaczenie mają działania skierowane do dzieci i młodzieży, które umożliwiają rozwój kreatywności, aktywności społecznej oraz budowanie więzi z lokalną kulturą i tradycją.

Istotnym elementem działalności PDK jest również aktywizacja osób starszych poprzez funkcjonowanie Piskiego Uniwersytetu Trzeciego Wieku, który realizuje działania z zakresu edukacji ustawicznej, integracji społecznej oraz aktywizacji intelektualnej i fizycznej seniorów. Uniwersytet istnieje od 30 kwietnia 2012 roku. W 2024 roku liczył 14 wykładowców oraz 160 studentów uczestniczących w zajęciach i wykładach.

Piski Dom Kultury dysponuje rozbudowaną infrastrukturą umożliwiającą organizację różnorodnych przedsięwzięć kulturalnych i edukacyjnych. W obiekcie znajdują się m.in. sala widowiskowa ze sceną i panoramicznym ekranem kinowym, sale muzyczne, teatralne, baletowe i rekreacyjne, pracownia plastyczna, galeria wystawiennicza „Na piętrze”, sala małych form oraz przestrzenie przeznaczone do działalności edukacyjnej i integracyjnej.

Na przestrzeni lat Piski Dom Kultury był organizatorem wielu wydarzeń o charakterze lokalnym, regionalnym i ogólnopolskim, które znacząco wpłynęły na promocję miasta oraz aktywizację mieszkańców. Do najważniejszych należą m.in. Dni Pisz, cykliczne koncerty lokalnych artystów, wydarzenia teatralne oraz liczne inicjatywy integrujące społeczność lokalną. Szczególne miejsce w historii działalności instytucji zajmują wydarzenia kulturalne, imprezy oraz przedsięwzięcia, takie jak:

- ❖ Dni Pisz/Jarmark św. Jana – wydarzenie, które przyciąga mieszkańców oraz turystów, oferując występy lokalnych artystów, warsztaty rękodzieła, oraz stoiska gastronomiczne;
- ❖ Cykliczne koncerty – regularne występy lokalnych zespołów i solistów, które wspierają lokalnych artystów oraz promują kulturę muzyczną;
- ❖ Zajęcia teatralne dla dzieci, młodzieży i dorosłych – przedstawienia teatralne skierowane do różnych grup wiekowych, mające na celu rozwijanie ich zainteresowań oraz kształtowanie wartości społecznych;
- ❖ Festiwal Pisz i Śpiewaj Poezję - będący jednocześnie spotkaniem Laureatów Ogólnopolskich Konkursów Poetyckich i Poezji Śpiewanej;
- ❖ Krok Piskiego Stylu - to wydarzenie, które pierwotnie skupiało się wokół zawodów w bboyingu, początkowo o zasięgu wojewódzkim, a z czasem ogólnopolskim. Z roku na rok rósł poziom zawodów i dodawane były nowe elementy związane z tą kulturą. Z biegiem czasu impreza rozrosła do rangi festiwalu hip-hop;

- ❖ Pisz Music Festival - odbył się w ramach projektu pn.: „Pisz – promocja województwa warmińsko-mazurskiego, poprzez realizację programu zdrowego sielskiego życia”. Projekt był współfinansowany ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego w Ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Warmia i Mazury na lata 2007-2012;
- ❖ Festiwal „Radio Waves” - konkurs dla zespołów amatorskich pod nazwą, którego zwycięzcy brali udział w koncercie finałowym Pisz Music Festival.
- ❖ Mazurski Turniej Muzyczny „Skrzydlate Wiosło” - ogólnopolski konkurs muzyczny, a dokładniej Mazurski Turniej Muzyczny, którego kolejne edycje odbywały się w Pisz (często w ramach Pisz Music Festival) w latach 2011–2015. Impreza ta, organizowana m.in. pod patronatem stowarzyszenia Muzyczna Scena Mazur, była przeglądem różnorodnych stylów muzycznych;
- ❖ Piska Majówka – wydarzenie plenerowe o charakterze integracyjnym i rekreacyjnym, podczas którego prezentują się uczestnicy zajęć artystycznych PDK oraz zaproszeni artyści i zespoły muzyczne;
- ❖ Międzygminny Turniej Tańca o Puchar Burmistrza – cykliczna impreza taneczna o zasięgu regionalnym i ogólnopolskim, promująca aktywność fizyczną oraz rozwój talentów tanecznych dzieci i młodzieży;
- ❖ Piski Wieczór Kabaretowy – wydarzenie artystyczne z udziałem znanych polskich grup kabaretowych;
- ❖ Koncerty Noworoczne – występy artystyczne zespołów działających przy PDK, m.in. Chóru Vox Matrix, Piskiej Orkiestry Dętej oraz Kapeli Podwórkowej Wojtki;
- ❖ Ferie Zimowe z PDK – cykl zajęć, warsztatów i wydarzeń edukacyjno-rekreacyjnych organizowanych dla dzieci i młodzieży podczas przerwy zimowej;
- ❖ Wierszowisko – konkurs recytatorski dla dzieci i młodzieży rozwijający kompetencje językowe i artystyczne.

Realizacja powyższych wydarzeń przyczynia się do budowania więzi społecznych, wzmacniania aktywności mieszkańców oraz rozwoju życia kulturalnego i społecznego Gminy Pisz. Dzięki szerokiej i różnorodnej ofercie Piski Dom Kultury pełni istotną rolę w kreowaniu atrakcyjnej przestrzeni do integracji, edukacji i aktywnego uczestnictwa w kulturze.

Piski Dom Kultury jest w trakcie realizacji zadania inwestycyjnego pn. „Modernizacja i rozbudowa Piskiego Domu Kultury”. Celem przedsięwzięcia jest stworzenie nowoczesnej, funkcjonalnej i dostępnej przestrzeni służącej mieszkańcom oraz dalszemu rozwojowi działalności kulturalnej, edukacyjnej i integracyjnej. Planowana inwestycja odpowiada na rosnące potrzeby społeczności lokalnej oraz konieczność dostosowania infrastruktury PDK do współczesnych standardów technicznych, organizacyjnych i energetycznych.

Muzeum Ziemi Piskiej

Muzeum Ziemi Piskiej jest samorządową instytucją kultury, której działalność koncentruje się na gromadzeniu, ochronie oraz upowszechnianiu dziedzictwa historycznego, przyrodniczego i etnograficznego regionu. W ramach działalności prezentowane są wystawy stałe i czasowe obejmujące m.in. historię miasta i regionu, kulturę ludową oraz walory przyrodnicze Ziemi Piskiej.

Muzeum pełni również istotną funkcję wydawniczą, realizując działania w zakresie opracowywania i publikowania materiałów naukowych, popularnonaukowych oraz edukacyjnych związanych z historią i dziedzictwem regionu. W dorobku wydawniczym Muzeum znajdują się m.in. monografie „Pisz. Historia miasta”, komiksy historyczne popularyzujące dzieje regionu oraz cykliczne wydawnictwo – rocznik „Znad Pisy”.

Obecnie Muzeum przygotowuje kolejną publikację poświęconą postaci Georga Pisanskiego, stanowiącą rozwinięcie badań nad historią lokalną. Działalność wydawnicza przyczynia się do dokumentowania dorobku kulturowego Ziemi Piskiej, jego popularyzacji wśród mieszkańców i turystów, a także wzmacniania

tożsamości lokalnej oraz budowania pozytywnego wizerunku gminy.

Wydawnictwa Muzeum stanowią również istotne narzędzie wspierające rozwój turystyki kulturowej oraz promocję gminy Pisz na poziomie regionalnym i ponadregionalnym, budując rozpoznawalność miejsca poprzez jego historię, dziedzictwo i unikalną tożsamość. Ich dalszy rozwój może stanowić ważny element strategii wzmacniania marki gminy oraz zwiększania jej atrakcyjności dla odwiedzających i inwestorów.

Muzeum prowadzi szeroką działalność edukacyjną, skierowaną do dzieci, młodzieży i dorosłych, w tym lekcje muzealne, warsztaty tematyczne oraz zajęcia interaktywne rozwijające wiedzę o regionie i tożsamość lokalną. Muzeum organizuje również liczne wydarzenia o charakterze kulturalnym i społecznym, zarówno cykliczne, jak i okazjonalne, w tym m.in.:

- ❖ wystawy czasowe i prelekcje historyczne (dotyczące dziejów Pisz i regionu);
- ❖ koncerty i wydarzenia artystyczne (np. koncerty kameralne, wydarzenia rocznicowe);
- ❖ wydarzenia tematyczne i edukacyjne, w tym warsztaty dla dzieci i młodzieży;
- ❖ spotkania i cykle edukacyjne (np. „Spotkania Muzealne”);
- ❖ wydarzenia inaugurujące sezon kulturalny oraz udział w inicjatywach ogólnopolskich (np. Noc Muzeów).

Muzeum realizuje również działania wydawnicze i popularyzatorskie oraz współpracuje z lokalnymi środowiskami naukowymi, edukacyjnymi i społecznymi. Działalność ta przyczynia się do integracji społeczności

lokalnej oraz budowania atrakcyjności turystycznej gminy Pisz.

Muzeum prowadzi ponadto szeroką działalność popularyzatorską i ekspercką, obejmującą m.in.:

- ❖ produkcję filmów historycznych dotyczących dziejów miasta i regionu;
- ❖ wykonywanie tłumaczeń źródeł historycznych z języka łacińskiego i niemieckiego na język polski,
- ❖ konsultacje historyczne przy realizacji filmów, publikacji i artykułów;
- ❖ organizację wydarzeń promocyjnych, w tym gal, spotkań autorskich oraz koncertów o charakterze patriotycznym i historycznym;
- ❖ przygotowywanie i współorganizację inscenizacji historycznych z udziałem stowarzyszeń, angażujących społeczność lokalną;
- ❖ współpracę z bibliotekami i archiwami w Polsce oraz za granicą, w szczególności z instytucjami niemieckimi;
- ❖ prowadzenie zajęć edukacyjnych wyjazdowych na terenie szkół i miejscowości gminy;
- ❖ opracowywanie i przygotowywanie tablic historycznych dotyczących dziejów regionu.

Rysunek 3 Muzeum Ziemi Piskiej

Źródło: Strona internetowa Urzędu Miejskiego w Pisz,
<https://www.pisz.pl/pl/artykul/muzeum>, dostęp kwiecień 2026 r.

Miejsko-Gminna Biblioteka Publiczna

Miejsko-Gminna Biblioteka Publiczna w Pisz u obejmuje swoim działaniem miasto i gminę Pisz. Od 30 marca 1992 roku posiada status instytucji kultury. Organizatorem Biblioteki jest Gmina Pisz.

Od 1985 roku stałą siedzibą Biblioteki jest specjalnie dobudowane skrzydło do ratusza o pow. użytkowej 531 m². W budynku na parterze mieści się oddział dla dzieci. I piętro to gabinet dyrektora, wypożyczalnia dla dorosłych, księgowość. Na II piętrze znajduje się czytelnia dla dorosłych i sala komputerowa.

Miejsko-Gminna Biblioteka Publiczna w Pisz u jest najstarszą i największą księżnicą Ziemi Piskiej. Gromadzi i udostępnia literaturę piękną dla dzieci i dorosłych, czasopisma, dokumenty życia społecznego oraz materiały audiowizualne i dokumenty elektroniczne. Stanowi centrum kultury, komunikacji społecznej i informacji. Biblioteka organizuje szereg wydarzeń kulturalnych. Są to: spotkania autorskie z pisarzami, spotkania podróżnicze, spotkania z ciekawymi osobami ze świata nauki, kultury, teatru czy telewizji. Odbywa się teatr dla dorosłych, spotkania z aktorami oraz przedstawieniami dla dzieci i młodzieży, wystawy prac plastycznych, obrazów, koncerty, występy artystów, muzyków i zespołów muzycznych. W roku 2025 w ramach działalności Biblioteki odbyło się aż 156 wydarzeń.

Zabytki⁶

Największymi walorami kulturowymi na terenie gminy Pisz są obiekty, które mają wartość historyczno-kulturowo-społeczną i są wpisane do rejestru zabytków Warmińsko-Mazurskiego Konserwatora Zabytków.

Rejestr zabytków obejmuje w mieście Pisz jeden zabytkowy układ urbanistyczny i 29 obiektów, a na terenie wiejskim gminy 25 obiektów, co daje łącznie jeden układ urbanistyczny i 54 obiekty. Rejestr zabytków ruchomych obejmuje na terenie miasta Pisz 23 obiekty. Stanowią one wyposażenie zabytkowej świątyni pw. św. Jana Chrzyciela w Pisz u. Na terenie

Miejsko-Gminna Biblioteka Publiczna w Pisz u nie posiada filii bibliotecznych, natomiast posiada punkty biblioteczne, które mają w zbiorach jej książki:

- ❖ Szkoła Podstawowa w Trzonkach;
- ❖ Szkoła Podstawowa w Liskach;
- ❖ Szkoła Podstawowa w Kotle Dużym;
- ❖ Szkoła Podstawowa w Uścianach;
- ❖ Świetlica Wiejska w Kwiku.

Rysunek 4 Miejsko-Gminna Biblioteka Publiczna w Pisz u
Źródło: Strona internetowa Miejsko-Gminnej Biblioteki Publicznej w Pisz u, <https://www.biblioteka.pisz.pl/>, dostęp kwiecień 2026 r.

wiejskim gminy brak jest obiektów wpisanych do tego rejestru. Zabytki ruchome stanowią własność związku wyznaniowego. Rejestr zabytków archeologicznych nie obejmuje żadnego stanowiska na terenie gminy Pisz.

Według danych zawartych w Programie Opieki nad Zabytkami dla Gminy Pisz, w Gminnej Ewidencji Zabytków (GEZ) ujęto łącznie 288 obiektów zabytkowych, w tym: 61 obiektów na terenie miasta Pisz oraz 227 obiektów na terenie gminy Pisz, a także 88 stanowisk archeologicznych na terenie całej gminy.

⁶ Narodowy Instytut Dziedzictwa, <https://nid.pl/zasoby/rejestr-zabytkow-zasoby/>, stan na grudzień 2025 r.

Zabytki wpisane do rejestru to następujące obiekty:

Borki

- ❖ park dworski, XIX-XX, nr rej.: A-655 z 4.11.1991;

Czarci Ostrów

- ❖ fort magazynowy „Lyck”, na wyspie na jez. Śniardwy, ziemny, 1784-86, nr rej.: A-2170 z 8.11.2004;

Rysunek 5 Fort magazynowy „Lyck” na Czarcim Ostrowie
Źródło: Strona internetowa Moje Mazury,
<https://mojemazury.pl/173491,Fort-Lyck-pruskie-fortyfikacje-na-wyspie-na-jeziorze-Sniardwy.html>

Imionek

- ❖ cmentarz ewangelicki, XIX, nr rej.: 622 z 11.01.1989;
- ❖ kaplica-mauzoleum, nr rej.: jw.

Jeże

- ❖ kościół ewangelicki, ob. rzym.-kat. par. pw. św.św. Piotra i Pawła, 1866, nr rej.: 767 z 27.03.1990;
- ❖ cmentarz wojenny z I wojny światowej, nr rej.: 522 z 23.07.1986;

Kociołek Szlachecki

- ❖ kościół ewangelicki ob. par. rzym.-kat. pw. Matki Boskiej Gietrzwałdzkiej, 1901-5, nr rej.: 760 z 15.12.1989;
- ❖ park dworski, nr rej.: 593 z 31.13.1987;

Łupki

- ❖ park dworski, nr rej.: 585 z 31.03.1987;

Pisz

- ❖ układ urbanistyczny starego miasta, wraz z częścią zabudowy, XVI-XVII, nr rej.: P/229 (A-471) z 5.09.1958 i 75 z 14.03.1980:
 - ruiny zamku (osobna decyzja);
 - kościół par. (osobna decyzja);
 - domy, ul. Rybacka nr : 8 (osobna decyzja); 12; 13; 15; 17; 18; 29 (osobna decyzja);
 - domy, ul. Okopowa 1; 1a (osobna decyzja);
 - dom, pl. Daszyńskiego 12;
- ❖ kościół ewangelicki, ob. rzym.-kat. par. pw. św. Jana Chrzciciela, mur.-szach., 1696-XIX, nr rej.: P/152 z 5.09.1958, 1155 z 11.05.1968 i 510 z 26.06.1986;

Rysunek 6 Kościół św. Jana Chrzciciela w Pisz
Źródło: Strona internetowa Urzędu Miejskiego w Pisz,
<https://www.pisz.pl/pl/artykul/parafia-p.w.-swietego-jana-chrzciciela>

- ❖ cmentarz przykościelny (dec. z 1968);
- ❖ cmentarz ewangelicki, ul. Dworcowa, nr rej.: A-1700 z 23.07.1986;
- ❖ ruiny zamku, XIV, nr rej.: P/228 z 5.09.1958;
- ❖ schron bojowy typu 107 a, ul. św. Wojciecha, 1939, nr rej.: A-4469 z 29.06.2007;
- ❖ schron bierny typu Regelbau 502, ul. Nidzka, 1939, nr rej.: A-4479 z 8.10.2007;
- ❖ ratusz, pl. Daszyńskiego 7, 1900, nr rej.: A-2191 z 20.05.2005;
- ❖ dom, pl. Daszyńskiego 1, 1860, 1950, nr rej.: A-2187 z 20.05.2005;
- ❖ dom, pl. Daszyńskiego 2, 1903, 1950, nr rej.: A-2189 z 20.05.2005;

- ❖ dom, pl. Daszyńskiego 6, 2 poł. XIX, nr rej.: A-826 z 18.07.1991;
- ❖ dom, pl. Daszyńskiego 8, XIX, 1950, nr rej.: A-2192 z 20.05.2005;
- ❖ dom, pl. Daszyńskiego 9, XIX, 1950, nr rej.: A-2193 z 20.05.2005;
- ❖ dom, pl. Daszyńskiego 12, XIX (dec. stare miasto);
- ❖ dom, pl. Daszyńskiego 14, 1909, nr rej.: A-2201 z 20.05.2005;
- ❖ dom, drewn., ul. Okopowa 1; 1a, XVIII, nr rej.: bez nr, dec. z 14.06.1968;
- ❖ dom, ul. Rybacka 2, 1860, 1950, nr rej.: A-2198 z 20.05.2005;
- ❖ dom, ul. Rybacka 4, 1860, 1950, nr rej.: A-2199 z 20.05.2005;
- ❖ dom, ul. Rybacka 8, XVIII, nr rej.: P/60 z 28.09.1953, 1156 z 11.05.1968 i A-1010 z 20.09.1994;
- ❖ domy, ul. Rybacka 12; 13; 15; 16; 17; 18, XIX (dec. stare miasto);
- ❖ dom, ul. Rybacka 29, XVIII, nr rej.: P/61 z 28.09.1953 (nie istnieje);
- ❖ dom, ul. Wojska Polskiego 2, 1860, 1950, nr rej.: A-2200 z 20.05.2005;
- ❖ dom, ul. Wyzwolenia 1, 1956, nr rej.: A-2194 z 20.05.2005;
- ❖ dom, ul. Wyzwolenia 2, 1956, nr rej.: A-2195 z 20.05.2005;
- ❖ dom, ul. Wyzwolenia 3, 1957, nr rej.: A-2196 z 20.05.2005;
- ❖ dom, ul. Wyzwolenia 4, 1957, nr rej.: A-2197 z 20.05.2005;
- ❖ wodociągowa wieża ciśnień, ul. Gdańska 11, 1907, nr rej.: A-4445 z 4.01.2007;
- ❖ otoczenie (działka), nr rej.: jw.;
- ❖ kolejowa wieża ciśnień, ul. Wąglicka 4, 1919, nr rej.: A-4515 z 23.10.2008;
- ❖ otoczenie (działka), nr rej.: jw.;
- ❖ zespół zabudowy przemysłowej, XIX/XX, nr rej.: A-1052 z 30.05.1996;

- budynek przemysłowo-magazynowy;
- budynek magazynowy z rampą;
- dom mieszkalny;

Rysunek 7 Wieża ciśnień przy ulicy Gdańskiej w Piszu
Źródło: Strona internetowa Urzędu Miejskiego w Pisz, <https://www.pisz.pl/pl/artukul/wieza-cisnien-w-piszu>.

Pogubie Średnie

- ❖ cmentarz ewangelicki, nr rej.: 623 z 11.01.1989;

Snopki

- ❖ cmentarz wojenny z I wojny światowej, nr rej.: 624 z 11.01.1989;

Stare Uściany

- ❖ cmentarz ewangelicki, nr rej.: 625 z 11.01.1989;

Turośl

- ❖ kościół ewangelicki, ob. par. rzym.-kat. pw. Matki Boskiej Częstochowskiej, 1848, nr rej.: 768 z 27.03.1990;
- ❖ leśniczówka, drewn., pocz. XX, nr rej.: A-2049 z 6.11.2003;
- ❖ budynek gospodarczy, drewn., nr rej.: jw.

Infrastruktura sportowa i rekreacyjna

Miejsko-Gminny Ośrodek Sportu i Rekreacji w Pisz

Miejsko-Gminny Ośrodek Sportu i Rekreacji w Pisz jest zakładem budżetowym gminy Pisz, którym kieruje dyrektor na podstawie udzielonego pełnomocnictwa przez Burmistrza Pisz. Ośrodek działa w oparciu o statut stanowiący załącznik do uchwały nr XXX/357/04 Rady Miejskiej w Pisz z dnia 29 grudnia 2004 r. Obszarem działania ośrodka jest teren gminy Pisz.

Podstawowe cele i zadania ośrodka realizowane są w szczególności poprzez:

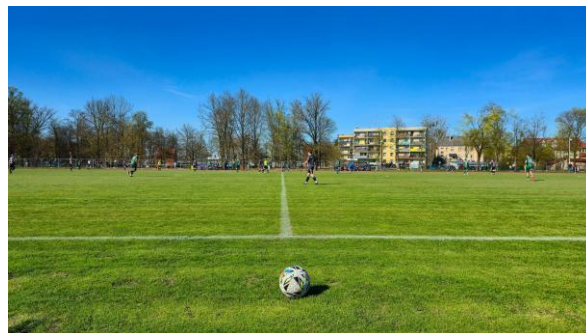
- ❖ propagowanie działań w zakresie rekreacji ruchowej, sportu i turystyki oraz ich wszechstronny rozwój;
- ❖ udostępnianie bazy sportowo-rekreacyjnej będącej w posiadaniu ośrodka;
- ❖ prowadzenie wypożyczalni sprzętu sportowego i turystycznego;
- ❖ prowadzenie obiektów sportowo-rekreacyjnych będących w posiadaniu i zarządzaniu ośrodka;
- ❖ właściwą konserwację i rozbudowę bazy sportowo-rekreacyjnej na terenie swojego działania;
- ❖ świadczenie usług mających na celu realizację celów statutowych;
- ❖ prowadzenie działalności gospodarczej celem pozyskania środków na realizację celów statutowych;
- ❖ wspieranie działalności lokalnych klubów sportowych, stowarzyszeń kultury fizycznej i innych organizacji prowadzących podobną działalność;
- ❖ pomoc finansową w zakresie realizacji przedsięwzięć sportowych i rekreacyjnych w ramach przyznanych środków finansowych;
- ❖ prowadzenie działalności promocyjnej i reklamowej w zakresie statutowej działalności ośrodka⁷.

Ośrodek zarządza następującymi obiektami w gminie Pisz:

❖ Stadion Miejski przy ulicy Mickiewicza 2

Stadion Miejski jest najważniejszym obiektem sportowym na terenie gminy Pisz i stanowi centrum lokalnej aktywności sportowej. Obiekt wykorzystywany jest do organizacji zawodów piłkarskich, imprez lekkoatletycznych, treningów sportowych oraz wydarzeń rekreacyjnych i integracyjnych. Stadion służy klubom sportowym, uczniom szkół oraz mieszkańcom aktywnie uczestniczącym w życiu sportowym miasta. W skład infrastruktury stadionu wchodzi m.in. pełnowymiarowe boisko piłkarskie z nawierzchnią trawiastą, trybuny dla widzów, zaplecze szatniowo-sanitarne, pomieszczenia techniczne oraz przestrzeń umożliwiającą organizację wydarzeń plenerowych. Obiekt posiada również oświetlenie oraz infrastrukturę pozwalającą na prowadzenie zajęć treningowych i organizację wydarzeń sportowych o charakterze lokalnym i regionalnym.

Obecnie realizowane jest zadanie inwestycyjne „Modernizacja stadionu przyszkolnego przy ul. Mickiewicza – Etap I”, dofinansowane ze środków Funduszu Rozwoju Kultury Fizycznej.

Rysunek 8 Stadion Miejski przy ulicy Mickiewicza 2
Źródło: Media społecznościowe klubu sportowego KS Mazur Pisz – Facebook,
<https://www.facebook.com/photo.php?fbid=1489499889632008&set=pb.100057160342108.-2207520000&type=3>

❖ Pływalnia Miejska przy ulicy Kwiatowej 2

Pływalnia Miejska jest nowoczesnym obiektem sportowo-rekreacyjnym służącym mieszkańcom gminy Pisz oraz użytkownikom z regionu. Obiekt umożliwia

⁷Strona internetowa Miejsko-Gminnego Ośrodka Sportu i Rekreacji w Pisz, <https://mgosir.pisz.pl/o-nas/>

prowadzenie zajęć nauki pływania, treningów sportowych, rehabilitacji ruchowej oraz rekreacji wodnej dla różnych grup wiekowych. W skład infrastruktury pływalni wchodzi basen sportowy, strefa rekreacyjna, zaplecze szatniowe i sanitarne, pomieszczenia techniczne oraz infrastruktura dostosowana do organizacji zajęć grupowych i indywidualnych. Obiekt jest wykorzystywany przez szkoły w ramach zajęć wychowania fizycznego, grupy sportowe, dzieci, młodzież, osoby dorosłe oraz seniorów. Pływalnia pełni ważną funkcję w zakresie promocji zdrowego stylu życia, profilaktyki zdrowotnej oraz podnoszenia bezpieczeństwa mieszkańców poprzez naukę pływania i rozwój kompetencji związanych z aktywnością wodną.

Rysunek 9 Pływalnia Miejska przy ulicy Kwiatowej 2
Źródło: Strona internetowa Miejsko-Gminnego Ośrodka Sportu i Rekreacji w Pisz, <https://mgosir.pisz.pl/plywalnia-miejska-w-piszu/>

❖ **Plaża Miejska i Kąpielisko przy Al. Turystów**

Plaża Miejska położona nad jeziorem Roś stanowi jeden z najważniejszych terenów rekreacyjnych i wypoczynkowych na terenie miasta. Obiekt pełni funkcję miejsca wypoczynku mieszkańców oraz atrakcji turystycznej dla osób odwiedzających region Mazur. Infrastruktura plaży obejmuje teren kąpieliska, pomosty, miejsca wypoczynku, ciągi piesze, elementy małej architektury oraz przestrzeń umożliwiającą organizację wydarzeń plenerowych i rekreacyjnych. W sezonie

letnim obiekt jest miejscem organizacji wydarzeń sportowych, rodzinnych oraz imprez integracyjnych.

Rysunek 10 Plaża miejska przy jeziorze Roś w Pisz
Źródło: Strona internetowa Urzędu Miejskiego w Pisz, <https://www.pisz.pl/pl/artykul/plaza-miejska-w-piszu>

❖ **Boisko "Orlik" przy ulicy Mickiewicza**

Kompleks sportowy „Orlik” jest ogólnodostępnym obiektem przeznaczonym do uprawiania sportu i aktywności fizycznej przez dzieci, młodzież i dorosłych. Obiekt wykorzystywany jest przez szkoły, kluby sportowe oraz mieszkańców gminy. Infrastruktura kompleksu obejmuje boiska wielofunkcyjne o nowoczesnej nawierzchni syntetycznej, wyposażenie sportowe umożliwiające uprawianie piłki nożnej, koszykówki i siatkówki, a także zaplecze techniczne i oświetlenie pozwalające na korzystanie z obiektu również w godzinach popołudniowych i wieczornych. Obiekt pełni ważną funkcję społeczną i edukacyjną, wspierając rozwój sportu amatorskiego, integrację mieszkańców oraz promocję aktywnego stylu życia.

Rysunek 11 Boisko "Orlik 2012" przy ulicy Mickiewicza
Źródło: Strona internetowa Miejsko-Gminnego Ośrodka Sportu i Rekreacji w Pisz, <https://mgosir.pisz.pl/boisko-orlik-w-piszu/>

❖ Port nad rzeką Pisą

Port nad Pisą jest jednym z istotnych elementów infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej miasta. To nowoczesna przystań, która powstała w 2019 roku, położona za mostem kolejowym, około 1,2 km od jeziora Roś. Dzięki położeniu na szlaku Wielkich Jezior Mazurskich obiekt pełni ważną funkcję w obsłudze ruchu wodnego i rozwoju turystyki żeglarskiej. Port oferuje 36 miejsc do cumowania z dostępem do prądu i wody, umożliwiając ładowanie akumulatorów, pobór wody, uzupełnianie zapasów oraz pozbywanie się balastu. Zlokalizowany jest blisko restauracji, kawiarni i sklepów, co czyni go wygodną bazą dla turystów i żeglarzy. Wokół portu rozwija się infrastruktura handlowa i gastronomiczna nawiązująca do tradycji mazurskich. Port stanowi także miejsce organizacji imprez rekreacyjnych, wydarzeń sportowych oraz inicjatyw promujących aktywny wypoczynek nad wodą.

Rysunek 12 Port nad rzeką Pisą
Źródło: Strona internetowa Urzędu Miejskiego w Pisz,
<https://www.pisz.pl/pl/artykul/port-nad-rzeka-pisa>

❖ SKATEPARK w Pisz

Skatepark znajdujący się pomiędzy ulicami Słowackiego i Gałczyńskiego jest nowoczesnym obiektem sportowo-rekreacyjnym skierowanym przede wszystkim do dzieci i młodzieży zainteresowanej sportami ekstremalnymi i aktywnością ruchową na świeżym powietrzu. Skatepark obejmuje dwie sekcje z urządzeniami przystosowanymi do użytkowników początkujących oraz zaawansowanych. Powierzchnia skateparku wynosi około 2200 m². Elementy skateparku to m.in: Quarter pipe, Bank ramp, Grindbox 9 + grindbox

1, Funbox z grindobxem, Porecz „c”, Quarter pipe z przerwą, Minirampa h150x, Wall ride, Grindbox 5 Ławka 1, a także Poręcz prosta-profil. W pobliżu znajduje się plac zabaw oraz siłownia zewnętrzna. Atutem lokalizacji jest bliskie sąsiedztwo rzeki Pisy oraz Parku Miejskiego. Skatepark stanowi bezpieczną przestrzeń do rozwijania pasji sportowych, organizacji wydarzeń młodzieżowych oraz integracji społecznej.

W maju 2026 roku rozpoczęła się przebudowa skateparku w Pisz. Inwestycja o wartości ponad 1,8 mln zł obejmuje montaż nowych urządzeń dla początkujących i zaawansowanych użytkowników oraz modernizację ciągów pieszych. Zakończenie prac jest planowane na 30 listopada 2026 roku.

Rysunek 13 Skatepark w Pisz
Źródło: Strona internetowa Urzędu Miejskiego w Pisz,
<https://www.pisz.pl/pl/artykul/skatepark...>

❖ Boisko trawiaste w miejscowości Borki

Boisko trawiaste w miejscowości Borki stanowi ważny element infrastruktury sportowej na terenach wiejskich gminy Pisz. Infrastruktura obiektu obejmuje trawiaste boisko sportowe oraz teren umożliwiający organizację rozgrywek amatorskich, wydarzeń plenerowych i aktywności rekreacyjnych dla dzieci, młodzieży i dorosłych. Obiekt pełni istotną funkcję społeczną, wspierając aktywizację mieszkańców obszarów wiejskich oraz rozwój lokalnych inicjatyw sportowych i integracyjnych.

Turystyka⁸

Atrakcyjność turystyczna oraz wysoka jakość środowiska naturalnego stanowią jedne z kluczowych czynników wpływających na konkurencyjność i rozwój gminy Pisz. Walory przyrodnicze i krajobrazowe mają istotne znaczenie zarówno dla jakości życia mieszkańców, jak również dla rozwoju przedsiębiorczości, usług turystycznych oraz napływu inwestorów i turystów spoza regionu.

Gmina Pisz, dzięki położeniu w sercu Krainy Wielkich Jezior Mazurskich oraz na obszarze Puszczy Piskiej, posiada bardzo duży potencjał do rozwoju turystyki aktywnej, rekreacyjnej i przyrodniczej.

Przez teren gminy przebiegają liczne szlaki piesze, rowerowe i wodne prowadzące przez atrakcyjne krajobrazowo obszary leśne, jeziora oraz tereny o wysokich walorach przyrodniczych i kulturowych. Istotnym atutem gminy są także zachowane zabytki, dziedzictwo historyczne regionu, dogodna lokalizacja oraz dobre skomunikowanie z innymi częściami województwa i kraju. Czynniki te stwarzają korzystne warunki do rozwoju różnych form turystyki i rekreacji.

Szczególne znaczenie dla rozwoju lokalnej turystyki posiada turystyka wodna, która w naturalny sposób wpisuje się w charakter i krajobraz gminy Pisz. Rozbudowany system jezior oraz dostęp do szlaków wodnych sprzyjają rozwojowi:

- ❖ żeglarstwa,
- ❖ turystyki motorowodnej,
- ❖ turystyki kajakowej,
- ❖ turystyki wędkarskiej.

W ostatnich latach obserwowane są wahania poziomu wód, w szczególności na rzece Pisa, co wpływa na warunki żeglugowe oraz możliwości uprawiania części form turystyki wodnej na wybranych odcinkach rzecznych. Pomimo tego żeglarstwo oraz turystyka wodna nadal pozostają jednymi z najważniejszych i najbardziej rozpoznawalnych elementów oferty

turystycznej regionu, szczególnie w obrębie jezior mazurskich i głównych szlaków wodnych.

Bogactwo walorów przyrodniczych oraz rozwijająca się infrastruktura turystyczna powodują, że gmina Pisz posiada znaczący potencjał dalszego rozwoju turystyki całorocznej, aktywnej i ekologicznej, stanowiącej jeden z ważnych kierunków rozwoju społeczno-gospodarczego gminy.

Na terenie gminy Pisz funkcjonuje **Punkt Informacji Turystycznej** działający aktualnie przy Muzeum Ziemi Piskiej, z uwagi na modernizację Piskiego Domu Kultury. Punkt zapewnia podstawową obsługę informacyjną turystów w zakresie atrakcji turystycznych, szlaków, wydarzeń oraz bazy noclegowej i gastronomicznej regionu.

Jednocześnie należy wskazać, iż na terenie gminy nie funkcjonuje obecnie samodzielne, rozbudowane centrum informacji turystycznej o charakterze całorocznym i kompleksowym. W kontekście znaczenia sektora turystycznego dla rozwoju lokalnej gospodarki oraz potrzeby dalszego wzmacniania funkcji turystycznej gminy, zauważalna jest potrzeba dalszego rozwoju infrastruktury i systemu informacji turystycznej, w tym stworzenia nowoczesnego punktu obsługi turystów odpowiadającego potencjałowi turystycznemu gminy Pisz.

Istotnym elementem wspierającym rozwój społeczno-gospodarczy Gminy Pisz jest promocja jej walorów turystycznych, przyrodniczych i kulturowych. Odpowiednie wykorzystanie potencjału regionu oraz budowanie atrakcyjnej oferty turystycznej wpływają na wzrost zainteresowania gminą zarówno wśród mieszkańców, jak i turystów odwiedzających region Wielkich Jezior Mazurskich.

Do najważniejszych miejsc i obiektów istotnych z punktu widzenia rozwoju turystyki na terenie gminy Pisz należą:

- ❖ **Jezioro Śniardwy** – największe jezioro w Polsce położone w dwóch powiatach: piskim i mragowskim. Jezioro leży w obrębie Mazurskiego

⁸ Strona internetowa Urzędu Miejskiego w Pisz, <https://pisz.pl/>

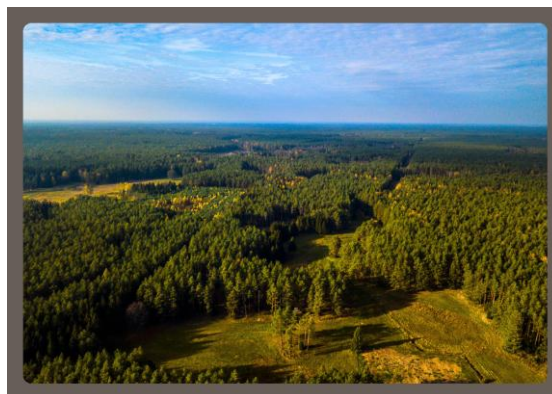
Parku Krajobrazowego - w południowej części Krainy Wielkich Jezior Mazurskich w dorzeczu Pisy. Jezioro ma powierzchnię 113,4 km², maksymalną długość 22,1 km, szerokość 13,4 km, średnią głębokość 5,8 m oraz maksymalną głębokość 23,4 m. Akwen posiada dwie wyspy: wyspa Pajęcza oraz Czarci Ostrów (byłe wyspy Szeroki Ostrów oraz Kaczor są połączone groblami z lądem);

Rysunek 14 Jezioro Śniardwy

Źródło: Strona internetowa Urzędu Miejskiego w Pisz,
<https://www.pisz.pl/pl/artykul/%C5%9Aniardwy%2F%2F>

- ❖ **Puszcza Piska** – jest największym kompleksem leśnym na Mazurach oraz jednym z największych obszarów leśnych w Europie, zajmującym powierzchnię około 100 tys. ha. Jej obszar obejmuje również teren Gminy Pisz i stanowi jeden z najcenniejszych przyrodniczo regionów województwa warmińsko-mazurskiego. Puszcza wyróżnia się wyjątkowymi walorami krajobrazowymi i przyrodniczymi. Liczne jeziora, rzeki, bagna i mokradła tworzą unikalny ekosystem o wysokiej wartości środowiskowej. Na jej terenie znajdują się m.in. jezioro Śniardwy oraz rzeki Pisa i Krutynia. Najcenniejsze obszary objęte zostały ochroną w ramach Mazurskiego Parku Krajobrazowego. Puszcza Piska stanowi siedlisko wielu gatunków roślin i zwierząt, w tym gatunków chronionych. Bogactwo przyrodnicze oraz zachowany naturalny charakter tego obszaru stanowią jeden z najważniejszych walorów turystycznych i środowiskowych gminy Pisz;

Rysunek 15 Puszcza Piska

Źródło: Strona internetowa Urzędu Miejskiego w Pisz,
<https://www.pisz.pl/pl/artykul/Puszcza%2F%2F>

- ❖ **Muzeum Ziemi Piskiej** – placówka mieszcząca się w zabytkowym ratuszu miejskim, gromadząca zbiory związane z historią, archeologią, kulturą oraz przyrodą regionu Puszczy Piskiej i Mazur. Muzeum pełni ważną funkcję edukacyjną i promocyjną;
- ❖ **Zabytkowa kolejowa wieża ciśnień w Pisz** – industrialny symbol miasta, obiekt stanowiący przykład architektury przemysłowej z początku XX wieku. Wieża wraz z dawną infrastrukturą kolejową jest pozostałością historycznej stacji kolejowej i ważnym elementem dziedzictwa technicznego miasta;
- ❖ **Ratusz** – neogotycki budynek wybudowany na przełomie XIX i XX wieku, będący jednym z najbardziej rozpoznawalnych obiektów architektonicznych miasta. Obecnie mieści się tu Urząd Stanu Cywilnego oraz Muzeum Ziemi Piskiej;

Rysunek 16 Ratusz w Pisz

Źródło: Strona internetowa Urzędu Miejskiego w Pisz,
<https://www.pisz.pl/pl/artykul/ratusz-miejski>

- ❖ **Dom Królewski** – jeden z najstarszych zachowanych budynków w Pisz, położony przy ul. Rybackiej. Obiekt związany jest z lokalnymi legendami i historią miasta, a obecnie pełni funkcje edukacyjne i kulturalne;
- ❖ **Baszta** – zabytkowy obiekt będący pozostałością dawnego browaru „Masovia”, stanowiący przykład historycznej zabudowy przemysłowej miasta. Obecnie pełni funkcję usługową i gastronomiczną;
- ❖ **„Kamienna Baba”** – kamienny posąg związany z historią dawnych plemion pruskich oraz lokalnymi legendami regionu. Obiekt stanowi jedną z najbardziej charakterystycznych atrakcji historycznych miasta;
- ❖ **Piska Pozycja Ryglowa** – system schronów i fortyfikacji z okresu II wojny światowej, stanowiący ważny element dziedzictwa militarnego regionu oraz atrakcję turystyki historycznej;
- ❖ **Zabytkowy Most Kolejowy** – wraz z charakterystyczną stalową kratownicą stanowi jeden z najbardziej rozpoznawalnych elementów krajobrazu miasta oraz ważny symbol historycznego rozwoju kolejnictwa na Mazurach. Obiekt należy do nielicznych elementów infrastruktury technicznej, które przetrwały okres II wojny światowej. W 2020 roku fragment historycznego przęsła mostowego został przekazany miastu i wyeksponowany w pobliżu mostu jako element użytkowo-ekspozycyjny przypominający o historii kolejnictwa oraz dziedzictwie technicznym regionu.
- ❖ **Port nad rzeką Pisą;**
- ❖ **Plaża Miejska nad jeziorem Roś;**
- ❖ **Skatepark.**

Na terenie gminy znajdują się atrakcyjne szlaki wodne. Są to:

- Pisz - Warszawa (225 km) rzeki - Pisz, Narwią, Bugiem i Wisłą;
 - Pisz - Węgorzewo (108 km) jeziora - Roś, Śniardwy, Mikołajskie, Tałty, Tałtowsko, Szymon, Jagodne, Kisajno, Dargin, Mamry;
 - Pisz - Szeroki Ostrów (ok. 27 km) jeziora Roś, Kocioł, Białoławki; rzeki - Wilkus, Białoławka, Wyszka;
 - Pisz - Ruciane-Nida (37 km) jeziora - Roś, Seksty, Śniardwy, Beldany, Mała i Wielka Guzianka;
 - Pisz - Wojnowo (49 km) jeziora - Roś, Seksty, Śniardwy, Beldany, Jerzewko, Gardyńskie, Duś; rzeka- Krutynia;
 - Ruciane-Nida - jezioro Nidzkie - Wiartel - stacja wodna PTTK Jabłoń - Pisz (29,5 km) jeziora- Nidzkie, Wiartel i Brzozolasek;
 - Mikołajki - jezioro Śniardwy - Pisz (27 km) jeziora - Mikołajskie, Śniardwy, Roś.
- Istotnym elementem potencjału turystycznego gminy Pisz jest turystyka kajakowa, która od wielu lat stanowi jedną z najpopularniejszych form aktywnego wypoczynku w regionie. Szczególne znaczenie posiada rzeka Pisa będąca jednym z najbardziej rozpoznawalnych szlaków kajakowych Mazur. Szlak ten łączy Wielkie Jeziora Mazurskie z Narwią i Wisłą, co sprawia, że jest atrakcyjny zarówno dla turystów indywidualnych, jak i zorganizowanych grup kajakowych. Rzeka charakteryzuje się naturalnym przebiegiem, malowniczym otoczeniem oraz stosunkowo spokojnym nurtem, dzięki czemu jest dostępna również dla mniej doświadczonych uczestników spływów.
- Turystyka kajakowa na terenie gminy rozwija się również dzięki walorom krajobrazowym Puszczy Piskiej, licznym terenom leśnym oraz wysokiej jakości środowiska naturalnego. Spływy kajakowe stanowią atrakcyjną formę poznawania regionu i umożliwiają kontakt z unikalną przyrodą Mazur.
- Na terenie Gminy Pisz funkcjonuje infrastruktura wspierająca rozwój turystyki wodnej, w tym miejsca wodowania sprzętu, przystanie, punkty postoju oraz usługi związane z organizacją spływów kajakowych i wypożyczaniem sprzętu wodnego. Turystyka kajakowa wpływa na wzrost atrakcyjności turystycznej gminy oraz wspiera rozwój lokalnych usług i przedsiębiorczości związanej z sektorem turystycznym.
- Pomimo dużego potencjału rozwoju turystyki kajakowej na terenie Gminy Pisz, zauważalne są również wyzwania wpływające na dalszy rozwój tej formy aktywności. Jednym z istotnych problemów są wahania poziomu wód, szczególnie na rzece Pisa,

które w sezonach suchych mogą utrudniać organizację spływów kajakowych oraz ograniczać dostępność części szlaków wodnych. Wyzwaniem pozostaje również konieczność dalszego rozwoju infrastruktury towarzyszącej turystyce wodnej, w tym miejsc wodowania kajaków, przystani, punktów odpoczynku, zaplecza sanitarnego oraz oznakowania szlaków kajakowych. Istotne znaczenie ma także poprawa dostępności informacji turystycznej oraz rozwój spójnej oferty usług związanych z organizacją spływów i obsługą ruchu turystycznego.

W kontekście rosnącej popularności turystyki aktywnej ważnym kierunkiem działań pozostaje również zachowanie równowagi pomiędzy rozwojem funkcji turystycznych a ochroną cennych walorów przyrodniczych Puszczy Piskiej i terenów wodnych. Wymaga to prowadzenia działań ukierunkowanych na rozwój zrównoważonej turystyki, ograniczanie presji na środowisko naturalne oraz podnoszenie świadomości ekologicznej wśród mieszkańców i turystów. Turystyka kajakowa nadal pozostaje jednym z najważniejszych elementów oferty turystycznej gminy Pisz oraz istotnym potencjałem dalszego rozwoju lokalnej gospodarki turystycznej.

Gmina Pisz dysponuje korzystnymi warunkami do rozwoju turystyki rowerowej, wynikającymi z atrakcyjnych walorów przyrodniczych, rozległych terenów leśnych oraz zróżnicowanego krajobrazu Mazur. Sieć tras rowerowych stanowi jeden z najważniejszych elementów oferty turystycznej gminy, służąc zarówno mieszkańcom, jak i odwiedzającym region turystom.

W kontekście rozwoju turystyki wodnej na terenie gminy Pisz warto zwrócić uwagę na projekt **Pisa–Narew**, który stanowi jedno z kluczowych przedsięwzięć wspierających wykorzystanie potencjału lokalnych szlaków wodnych. Inicjatywa ta wpisuje się w działania ukierunkowane na zwiększanie atrakcyjności

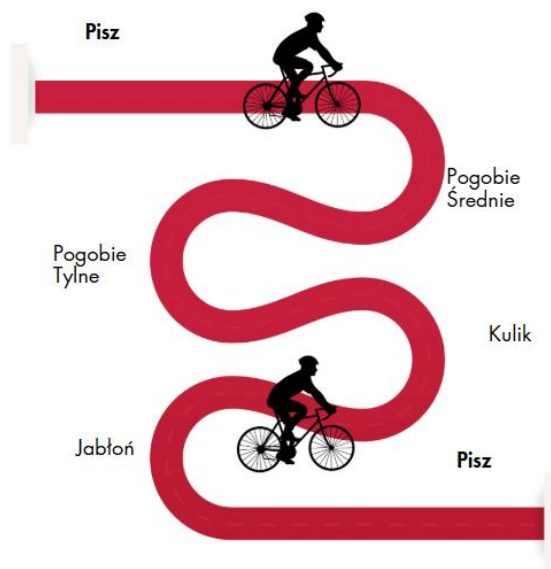
turystycznej regionu oraz rozwój infrastruktury służącej mieszkańcom i turystom korzystającym z walorów rzeki Pisy.

Projekt Pisa–Narew to inicjatywa mająca na celu rozwój turystyki wodnej oraz poprawę dostępności i atrakcyjności szlaku wodnego rzeki Pisy, stanowiącej naturalne połączenie Wielkich Jezior Mazurskich z Narwią i Wisłą. W ramach przedsięwzięcia realizowane są działania związane z rozwojem infrastruktury wodnej, poprawą warunków dla kajakarzy i innych użytkowników szlaku oraz promocją walorów przyrodniczych i turystycznych regionu.

Do najważniejszych szlaków rowerowych przebiegających przez teren gminy należą:

❖ **Czerwony szlak rowerowy**

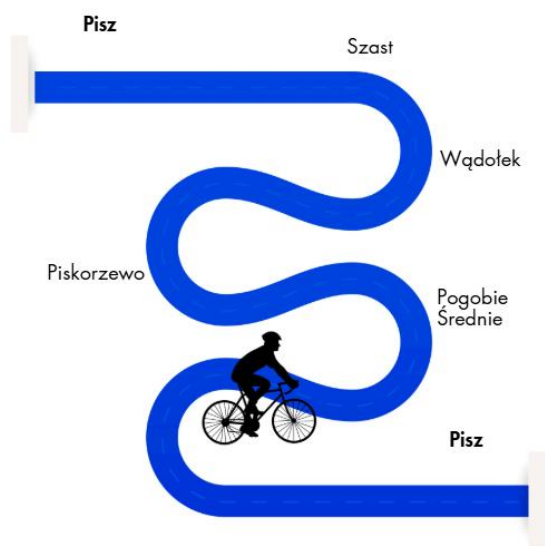
Szlak o długości 28,5 km. Trasa prowadzi przez tereny leśne Puszczy Piskiej oraz okolice jezior Pogobie Wielkie i Pogobie Małe. Ze względu na niski stopień trudności jest szczególnie polecana rodzinom z dziećmi.

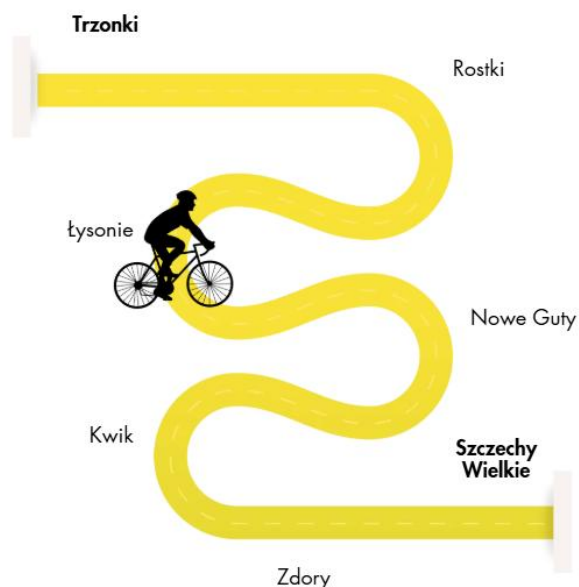
❖ Niebieski szlak rowerowy

Szlak o długości 33,4 km, prowadzi w większości lasami, trasa jest niedługa i umiarkowanie łatwa.

❖ Żółty szlak rowerowy

Szlak o długości 31 km, polecany szczególnie dla miłośników przyrody, który nie boją się wyzwań.

❖ Szlak Turystyczny „Śniardwy – Mazurskie Morze”

Szlak o długości 120 km wokół największego jeziora w Polsce zwanego Mazurskim Morzem. Początek trasy: Pisz – Niedźwiedzi Róg Wejsuny – Popielno – Wierzba – Mikołajki – Suchy Róg – Tuchlin – Okartowo – Zdory Szczeczy Wielkie – Kanał Jegliński – powrót do Pisz.

❖ Mazurska Pętla Rowerowa

Trasy rowerowe o łącznej długości 300 km w pobliżu jezior, rezerwatów, obszarów Natura 2000, szlaków żeglownych, zabytków, fortyfikacji i innych atrakcji turystycznych. Pętla przemierza przez takie miejscowości jak: Pisz, Ruciane-Nida, Mikołajki, Mrągowo, Ryn, Węgorzewo, Giżycko, a dla cyklistów przygotowanych jest 18 miejsc obsługi rowerzystów (MOR), z czego dwie w gminie Pisz (w miejscowościach Wiartel i Kwik) oraz 9 wież widokowych.

Rysunek 17 Przebieg Mazurskiej Pętli Rowerowej na mapie
Źródło: Mapa pozyskana od Urzędu Miejskiego w Pisz.

❖ Ścieżka rowerowa w Pisz

Ścieżka znajduje się w mieście, wzdłuż rzeki Pisy, prowadząca do Plaży Miejskiej w Pisz, a następnie w kierunku miejscowości Łupki.

❖ Czarne szlaki łącznikowe

Krótsze odcinki tras rowerowych umożliwiające skracanie dłuższych pętli oraz łączenie głównych szlaków turystycznych, m.in. na odcinkach Pogobie Średnie–Szast oraz Pisz–Snopki.

Na terenie gminy Pisz znajduje się również **Wioska Narciarska Wiartel**, która stanowi jedną z najbardziej rozpoznawalnych atrakcji turystycznych gminy, wzbogacając ofertę aktywnego wypoczynku w okresie zimowym. Ośrodek zlokalizowany jest w malowniczym otoczeniu Puszczy Piskiej i jeziora Wiartel, oferując infrastrukturę przeznaczoną do uprawiania sportów zimowych. Jest to sieć tras narciarstwa biegowego wytyczonych w leśnym, naturalnym otoczeniu. Trasy przebiegają przez sosnowe lasy oraz w pobliżu jezior, tworząc malownicze warunki do zimowej aktywności. Cały obszar obejmuje różne odcinki o zróżnicowanej długości i trudności, które umożliwiają zarówno rekreację początkującym, jak i dłuższe treningi bardziej doświadczonym użytkownikom. W ramach infrastruktury mogą funkcjonować wypożyczalnie sprzętu oraz podstawowe zaplecze turystyczne, jednak miejsce zachowuje przede wszystkim charakter naturalny i leśny, bez typowej infrastruktury kurortowej.

Wioska Narciarska pełni ważną funkcję rekreacyjną i turystyczną, przyciągając zarówno mieszkańców gminy, jak i turystów odwiedzających region. Obiekt przyczynia się do wydłużenia sezonu turystycznego oraz zwiększenia atrakcyjności gminy Pisz jako miejsca całorocznego wypoczynku.

O potencjale gminy Pisz decydują przede wszystkim wyjątkowe walory przyrodnicze, bogactwo zasobów wodnych, rozległe kompleksy leśne Puszczy Piskiej

oraz liczne atrakcje historyczne i kulturowe. Położenie nad jeziorem Roś, bliskość jeziora Śniardwy oraz przebieg rzeki Pisy stwarzają doskonałe warunki do rozwoju różnorodnych form aktywnego wypoczynku.

Istotnym elementem oferty turystycznej gminy są szlaki wodne, rowerowe i piesze, umożliwiające poznawanie najcenniejszych walorów krajobrazowych regionu. Duże znaczenie odgrywa również infrastruktura rekreacyjna, obejmująca m.in. plaże, przystanie, obiekty sportowe, miejsca wypoczynku oraz bazę noclegową i gastronomiczną.

W ostatnich latach gmina Pisz konsekwentnie rozwija ofertę turystyki aktywnej, ze szczególnym uwzględnieniem turystyki kajakowej i rowerowej. Rzeka Pisa stanowi jeden z najważniejszych szlaków kajakowych w regionie, łącząc Wielkie Jeziora Mazurskie z Narwią i Wisłą, natomiast rozbudowana sieć tras rowerowych pozwala na aktywne poznawanie terenów Puszczy Piskiej i okolicznych miejscowości.

Szczególne znaczenie dla rozwoju turystyki rowerowej ma przebiegająca przez teren gminy Mazurska Pętla Rowerowa – jedna z najważniejszych inwestycji turystycznych województwa warmińsko-mazurskiego. Trasa ta stanowi część nowoczesnej sieci szlaków rowerowych wokół Wielkich Jezior Mazurskich, przyciągając turystów z całej Polski i zagranicy. Jej rozwój wzmacnia pozycję gminy Pisz jako ważnego ośrodka turystyki aktywnej oraz stwarza nowe możliwości rozwoju lokalnej przedsiębiorczości związanej z obsługą ruchu turystycznego.

Bogactwo walorów przyrodniczych, rozwijająca się infrastruktura turystyczna oraz konsekwentne działania ukierunkowane na rozwój turystyki aktywnej sprawiają, że sektor turystyczny stanowi jeden z istotnych potencjałów rozwoju społeczno-gospodarczego gminy Pisz, którego dalsze wykorzystanie wymaga wzmocnienia infrastruktury turystycznej, całorocznej oferty oraz systemu obsługi ruchu turystycznego.

Baza noclegowa i ruch turystyczny

Potencjał turystyczny gminy Pisz znajduje odzwierciedlenie nie tylko w jej wysokich walorach

przyrodniczych i krajobrazowych, lecz również w funkcjonującej bazie noclegowej, która stanowi

podstawowy element infrastruktury obsługującej ruch turystyczny. Analiza danych dotyczących liczby obiektów noclegowych oraz dostępnych miejsc noclegowych pozwala ocenić stopień przygotowania gminy do obsługi odwiedzających oraz wskazać kierunki dalszego rozwoju sektora turystycznego.

W ostatnich latach baza noclegowa gminy Pisz pozostawała na stosunkowo stabilnym poziomie, choć widoczne są niewielkie zmiany zarówno w liczbie obiektów, jak i liczbie dostępnych miejsc noclegowych.

Tabela 5 Baza noclegowa na terenie gminy Pisz w latach 2019-2025.

	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025
<i>liczba obiektów noclegowych ogółem</i>	11	11	12	11	14	12	11
<i>liczba obiektów noclegowych całorocznych</i>	7	8	8	7	6	5	5
<i>liczba miejsc noclegowych ogółem</i>	829	830	842	832	893	784	772
<i>liczba miejsc noclegowych całorocznych</i>	271	311	320	325	276	210	180

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Analiza danych wskazuje, że w latach 2019–2025 liczba obiektów noclegowych ogółem utrzymywała się na zbliżonym poziomie i wynosiła od 11 do 14 obiektów. Największą ich liczbę odnotowano w 2023 r. (14 obiektów), natomiast w 2025 r. funkcjonowało 11 obiektów noclegowych. Jednocześnie zmniejszała się liczba obiektów całorocznych – z 7 w 2019 r. do 5 w 2025 r., co może świadczyć o utrzymującym się sezonowym charakterze części działalności turystycznej.

Podobną tendencję można zaobserwować w odniesieniu do liczby miejsc noclegowych. W analizowanym okresie ich liczba wahała się od 772 do 893 miejsc. Największą bazą noclegową gmina dysponowała w 2023 r. (893 miejsca), natomiast w 2025 r. liczba miejsc noclegowych wyniosła 772, co oznacza spadek o około 13,8% względem roku 2019. Jeszcze wyraźniejsze zmiany dotyczą miejsc noclegowych dostępnych przez cały rok – ich liczba zmniejszyła się z 271 w 2019 r. do 180 w 2025 r., czyli o około 33,6%.

Charakter ruchu turystycznego jest w znacznym stopniu sezonowy i koncentruje się przede wszystkim w okresie letnim, kiedy największym zainteresowaniem cieszą się turystyka wodna, kajakowa, żeglarska oraz wypoczynek nad jeziorami.

Skalę wykorzystania infrastruktury turystycznej częściowo obrazuje wysokość wpływów z opłaty miejscowej. W 2025 r. dochody z tego tytułu wyniosły 67 910 zł. Przy obowiązującej stawce 2,00 zł za dobę oznacza to około 33 955 dób pobytu objętych opłatą miejscową. Warto jednak podkreślić, że wskaźnik ten nie odzwierciedla całkowitej liczby turystów odwiedzających gminę, ponieważ jedna osoba może korzystać z noclegu przez kilka dób, a część obiektów lub osób korzystających z noclegów może nie podlegać obowiązkowi uiszczenia opłaty miejscowej. Dane te stanowią jednak użyteczne przybliżenie skali ruchu turystycznego na terenie gminy.

Przedstawione informacje wskazują, że gmina Pisz dysponuje rozwiniętą bazą noclegową, stanowiącą istotne zaplecze dla rozwoju turystyki. Jednocześnie obserwowany spadek liczby całorocznych miejsc noclegowych wskazuje na potrzebę dalszego wzmacniania oferty całorocznej oraz rozwoju infrastruktury umożliwiającej wydłużenie sezonu turystycznego. Działania te mogą przyczynić się do zwiększenia wykorzystania potencjału turystycznego gminy oraz dalszego rozwoju lokalnej gospodarki opartej na usługach turystycznych.

Tabela 6 Baza noclegowa w wybranych gminach miejsko-wiejskich Krainy Wielkich Jezior Mazurskich w 2025 roku.

	Pisz	Orzysz	Ruciane-Nida	Mikołajki	Ryn	Węgorzewo
<i>liczba obiektów noclegowych ogółem</i>	11	9	20	93	14	24
<i>liczba obiektów noclegowych całorocznych</i>	5	1	8	66	11	14
<i>liczba miejsc noclegowych ogółem</i>	772	462	1657	4832	1043	1443
<i>liczba miejsc noclegowych całorocznych</i>	180	15	821	4033	908	481

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

W celu określenia pozycji gminy Pisz w zakresie zagospodarowania turystycznego przeprowadzono analizę porównawczą dostępnych wskaźników dotyczących bazy noclegowej w odniesieniu do innych gmin miejsko-wiejskich położonych na obszarze Krainy Wielkich Jezior Mazurskich. Do porównania przyjęto gminy: Orzysz, Ruciane-Nida, Mikołajki, Ryn oraz Węgorzewo, które podobnie jak gmina Pisz posiadają istotne walory przyrodnicze, krajobrazowe i rekreacyjne, stanowiące podstawę rozwoju funkcji turystycznej. Analiza obejmuje liczbę obiektów noclegowych, liczbę miejsc noclegowych oraz udział infrastruktury całorocznej. Wskaźniki te pozwalają określić potencjał poszczególnych gmin w zakresie obsługi ruchu turystycznego oraz stopień przygotowania ich oferty do funkcjonowania poza głównym sezonem letnim.

Analiza danych wskazuje, że gmina Pisz dysponuje bazą noclegową o mniejszej skali niż najbardziej rozwinięte turystycznie gminy Krainy Wielkich Jezior Mazurskich, jednak jej potencjał jest porównywalny z częścią analizowanych jednostek. W 2025 r. na terenie gminy Pisz funkcjonowało 11 obiektów noclegowych, co oznaczało wartość wyższą niż w Orzyszu (9 obiektów), ale niższą niż w Rucianem-Nidzie (20 obiektów), Węgorzewie (24 obiekty) oraz zdecydowanie niższą niż w Mikołajkach (93 obiekty), będących jednym z najważniejszych ośrodków turystycznych regionu.

Pod względem liczby dostępnych miejsc noclegowych gmina Pisz oferowała 772 miejsca noclegowe. Wartość ta była niższa niż w gminach o silniej rozwiniętej funkcji turystycznej, takich jak Mikołajki (4 832 miejsca), Ruciane-Nida (1 657 miejsc), Węgorzewo (1 443

miejsca) oraz Ryn (1 043 miejsca). Jednocześnie baza noclegowa Gminy Pisz była większa niż w przypadku Orzysza, gdzie dostępnych było 462 miejsca noclegowe.

Szczególnie istotnym wskaźnikiem z punktu widzenia rozwoju turystyki całorocznej jest liczba miejsc noclegowych dostępnych przez cały rok. W tym zakresie gmina Pisz dysponowała 180 miejscami całorocznymi, co stanowiło jedną z niższych wartości wśród analizowanych gmin. Dla porównania, w Rynie było to 908 miejsc, w Rucianem-Nidzie 821 miejsc,

w Węgorzewie 481 miejsc, natomiast w Mikołajkach aż 4 033 miejsca. Najniższą wartość odnotowano w Orzyszu (15 miejsc całorocznych).

Udział miejsc całorocznych w ogólnej liczbie miejsc noclegowych w Gminie Pisz wynosił około 23,3%, co wskazuje na silną sezonowość funkcjonującej bazy turystycznej. Dla porównania, wyższy udział miejsc całorocznych występował m.in. w Rynie (około 87%), Mikołajkach (około 83%), Rucianem-Nidzie (około 50%) oraz Węgorzewie (około 33%). Oznacza to, że część analizowanych gmin posiada bardziej rozwiniętą infrastrukturę umożliwiającą obsługę ruchu turystycznego również poza okresem wakacyjnym.

Należy jednocześnie zaznaczyć, że poszczególne gminy objęte analizą pełnią odmienne funkcje w strukturze turystycznej Krainy Wielkich Jezior Mazurskich. Gmina Mikołajki stanowi jeden z najbardziej rozpoznawalnych ośrodków turystycznych regionu o charakterze kurortowym, z silnie rozwiniętą funkcją wypoczynkową, dużą koncentracją obiektów noclegowych oraz znaczącym udziałem infrastruktury całorocznej. Podobnie Ruciane-Nida, Ryn i Węgorzewo

posiadają ugruntowaną pozycję jako miejscowości o silnej specjalizacji turystycznej, związanej przede wszystkim z turystyką wodną i wypoczynkową.

Gmina Pisz, w odróżnieniu od wymienionych jednostek, pełni bardziej zróżnicowaną funkcję lokalną, łącząc rolę miejskiego ośrodka usługowego, administracyjnego i gospodarczego z funkcją turystyczną. Oznacza to, że rozwój turystyki w gminie Pisz nie jest jedyną dominującą funkcją obszaru, lecz stanowi jeden z istotnych kierunków rozwoju społeczno-gospodarczego.

Jednocześnie należy podkreślić, że gmina Pisz posiada znaczące atuty rozwojowe, w tym położenie w obrębie Krainy Wielkich Jezior Mazurskich, dostęp do jeziora Roś i Śniardwy, przebieg rzeki Pisy oraz sąsiedztwo Puszczy Piskiej. Wykorzystanie tych zasobów poprzez rozwój turystyki aktywnej, przyrodniczej i kulturowej, a także wzmacnianie całorocznej oferty usługowej, może przyczynić się do zwiększenia konkurencyjności gminy na tle innych jednostek turystycznych regionu.

2.4. Polityka społeczna

Dzięki funkcjonowaniu pomocy społecznej udzielane jest wsparcie osobom i rodzinom w radzeniu sobie z trudnymi sytuacjami życiowymi, z którymi nie są w stanie sobie sami poradzić. Istotne jest również wsparcie osób w procesie aktywizacji i usamodzielniania się oraz integracji społeczno-środowiskowej.

Pomoc społeczna prowadzona w gminie Pisz przyjmuje formę zarówno wsparcia finansowego, rzeczowego jak i systemowego. Gmina wypełniając zadania z zakresu pomocy społecznej zapewnia m.in.:

Jednostką organizacyjną gminy Pisz realizującą zadanie pomocy społecznej jest **Miejsko – Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Pisz**, przy ulicy Wąglickiej 1, z którego pomocy w 2024 r. skorzystały **1643 osoby**. Ośrodek realizuje zadania wynikające z przepisów ustawy o pomocy społecznej, a także liczne programy i działania z zakresu wsparcia rodziny, przeciwdziałania przemocy domowej, pomocy osobom starszym, osobom z niepełnosprawnościami oraz osobom zagrożonym wykluczeniem społecznym.

Instytucjami realizującymi działania na rzecz dziecka i rodziny w gminie Pisz są:

- ❖ Ośrodek Profilaktyki i Terapii w Pisz, ul. Mikołaja Kopernika 8, 12-200 Pisz:
 - Poradnia Terapii Uzależnień i Współuzależnień w Pisz, ul. Kopernika 8, 12-200 Pisz;
 - Punkt Konsultacyjny Dla Osób Doznających Przemocy, ul. Kopernika 8, 12-200 Pisz;
 - Młodzieżowy Punkt Konsultacji i Terapii, ul. Kopernika 8, 12-200 Pisz;
- ❖ Poradnia Rodzinna, Parafia Matki Bożej Miłosierdzia Ostrobramskiej, ul. Wołodjowskiego 2, 12-200 Pisz;
- ❖ Specjalistyczna Poradnia Rodzinna, ul. Piaskowa 2, 12-200 Pisz;
- ❖ Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna, ul. Warszawska 5, 12-200 Pisz;

- ❖ Parafialny Zespół Caritas przy Parafii Św. Jana Chrzyciela, ul. Armii Krajowej 2, 12-200 Pisz;
- ❖ Ośrodek Interwencji Kryzysowej, ul. Piaskowa 2, 12-200 Pisz;
- ❖ Świetlica Wychowawczo-Terapeutyczna „Smurfy” przy OPiT w Pisz, ul. Kopernika 8, 12-200 Pisz;
- ❖ Specjalny Ośrodek Szkolno-Wychowawczy, Łupki 5, 12-200 Pisz;
- ❖ Warsztaty Terapii Zajęciowej, Pl. Daszyńskiego 11A, 12-200 Pisz;
- ❖ Środowiskowy Dom Samopomocy w Pisz, ul. Daszyńskiego 12a, 12-200 Pisz;
- ❖ Stowarzyszenie im. Świętego Maksymiliana Kolbe, ul. 1-go Maja 2, 12-200 Pisz.

W ostatnich latach obserwuje się korzystny trend zmniejszania się liczby osób otrzymujących pomoc i wsparcie. Największy procentowy spadek dotyczy dzieci korzystających ze świadczeń, natomiast najmniejszy – osób w wieku poprodukcyjnym. Z roku na rok maleje również liczba osób długotrwale korzystających z pomocy społecznej, choć w stosunku do ogółu beneficjentów skala tego spadku jest niewielka. Zauważalny jest natomiast wzrost liczby osób objętych wsparciem ze względu na długotrwałą chorobę i niepełnosprawność.

Pomoc społeczna dla osób starszych i z niepełnosprawnościami

Wsparcie osób starszych oraz osób z niepełnosprawnościami stanowi jeden z istotnych obszarów polityki społecznej realizowanej na terenie gminy Pisz. W związku z postępującym procesem starzenia się społeczeństwa oraz rosnącym zapotrzebowaniem na usługi opiekuńcze, znaczenia nabierają działania ukierunkowane na poprawę jakości życia, zwiększanie samodzielności oraz przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu tych grup mieszkańców.

Pomoc skierowana do seniorów i osób z niepełnosprawnościami obejmuje zarówno wsparcie finansowe, jak i usługi opiekuńcze świadczone w miejscu zamieszkania, specjalistyczne usługi opiekuńcze, pomoc rzeczową oraz działania aktywizujące i integracyjne. Istotną rolę odgrywa

również wsparcie rodzin sprawujących opiekę nad osobami niesamodzielnymi.

Na terenie gminy realizowane są działania mające na celu aktywizację społeczną seniorów, przeciwdziałanie ich izolacji oraz wspieranie aktywnego uczestnictwa w życiu lokalnej społeczności. Ważnym elementem tego systemu są inicjatywy edukacyjne, kulturalne i rekreacyjne, w tym działalność **Piskiego Uniwersytetu Trzeciego Wieku** oraz organizacji i instytucji działających na rzecz osób starszych. Na terenie gminy funkcjonuje również Polski Związek Emerytów i Rencistów, ul. Gizewiusza 5, 12-200 Pisz. W kontekście zachodzących zmian demograficznych jednym z kluczowych wyzwań pozostaje dalszy rozwój usług opiekuńczych, zwiększanie dostępności wsparcia dla osób z ograniczoną samodzielnością oraz tworzenie warunków sprzyjających aktywnemu i bezpiecznemu starzeniu się mieszkańców.

Pomoc społeczna dla osób dotkniętych przemocą i uzależnieniami

Gmina Pisz zapewnia również pomoc osobom i rodzinom, w których występuje problem przemocy. Ośrodek Profilaktyki i Terapii w Pisz jest jednostką budżetową Gminy Pisz, powołaną w celu realizacji zadań Gminnego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych Gminy Pisz. W ramach Ośrodka funkcjonują:

W strukturze Ośrodka funkcjonuje Poradnia Terapii Uzależnienia od Alkoholu i Współuzależnienia, świadcząca pomoc diagnostyczną, terapeutyczną i konsultacyjną dla osób zmagających się z problemem uzależnienia oraz ich rodzin. Działalność placówki obejmuje również prowadzenie grup wsparcia oraz poradnictwo indywidualne.

Ważnym elementem systemu wsparcia jest również Świetlica Wychowawczo-Terapeutyczna „Smurfy”, oferująca dzieciom i młodzieży zajęcia opiekuńcze, edukacyjne, terapeutyczne i rekreacyjne. Placówka wspiera rozwój dzieci oraz prowadzi działania profilaktyczne, szczególnie w okresie ferii i wakacji.

W ramach Ośrodka funkcjonuje także Punkt Konsultacyjny dla Osób Doświadczających Przemocy Domowej, zapewniający specjalistyczne wsparcie

psychologiczne i prawne, a także Młodzieżowy Punkt Konsultacji i Terapii, prowadzący działania edukacyjne i profilaktyczne dotyczące przeciwdziałania uzależnieniom oraz wspierający młodzież i ich rodziny w rozwiązywaniu problemów wychowawczych i społecznych. Uzupełnieniem działalności Ośrodka jest funkcjonowanie tzw. „Niebieskiego Pokoju”, który umożliwia prowadzenie czynności procesowych z udziałem dzieci w warunkach zapewniających bezpieczeństwo i komfort psychiczny.

Działalność Ośrodka Profilaktyki i Terapii stanowi ważny element lokalnego systemu wsparcia społecznego, przyczyniając się do przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu, ograniczania skutków uzależnień oraz wzmacniania bezpieczeństwa i dobrostanu mieszkańców gminy.

Kolejną formą pomocy w gminie jest prowadzenie procedury **Niebieskiej Karty**. Procedura ma zastosowanie w przypadku uzasadnionego podejrzenia występowania przemocy w rodzinie. „Niebieska Karta”, jest zakładana przez przewodniczącego Zespołu Interdyscyplinarnego. Z roku na rok liczba prowadzonych spraw Niebieskich Kart spada.

Na terenie gminy funkcjonują również:

- ❖ Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych Gminy Pisz,
- ❖ Środowiskowy Dom Samopomocy w Pisz,
- ❖ Warsztaty Terapii Zajęciowej w Pisz,
- ❖ Ośrodek Rewalidacyjno-Edukacyjno-Wychowawczy w Pisz.

Organizacje i instytucje działające na terenie gminy Pisz odgrywają istotną rolę w budowaniu kapitału społecznego oraz podnoszeniu jakości życia mieszkańców. Poprzez realizację działań edukacyjnych, integracyjnych, kulturalnych i rekreacyjnych wspierają aktywność społeczną mieszkańców oraz wzmacniają więzi lokalnej społeczności. Jednocześnie ich działalność przyczynia się do ograniczania i rozwiązywania problemów społecznych występujących na terenie gminy.

Istotne znaczenie mają również działania podejmowane przez Miejsko-Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej, który realizuje szereg inicjatyw ukierunkowanych na wsparcie osób i rodzin znajdujących się w trudnej sytuacji życiowej. Działania te służą zarówno łagodzeniu skutków niekorzystnych zjawisk społecznych i gospodarczych, jak również aktywizacji osób zagrożonych wykluczeniem społecznym oraz wzmacnianiu ich samodzielności i zdolności do funkcjonowania w lokalnej społeczności.

Główne programy profilaktyczne realizowane przez gminę:

- ❖ Strategia rozwiązywania problemów społecznych gminy Pisz;
- ❖ Gminny program wspierania rodziny;
- ❖ Gminny program profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych oraz przeciwdziałania narkomani w gminie Pisz.

2.5. Ochrona zdrowia

System opieki zdrowotnej jest kluczowym elementem społecznej infrastruktury, który ma znaczący wpływ na aktywność obywateli oraz wydatki budżetu. Dostęp do opieki zdrowotnej zależy głównie od dostępności instytucji medycznych, ich lokalizacji oraz kosztów świadczonych usług.

System ochrony zdrowia na terenie gminy Pisz opiera się na działalności Szpitala Powiatowego w Pisz, placówek podstawowej opieki zdrowotnej, poradni specjalistycznych oraz sieci aptek zapewniających mieszkańcom dostęp do usług medycznych i farmaceutycznych. Głównym ośrodkiem świadczącym stacjonarne i ambulatoryjne świadczenia zdrowotne jest Szpital Powiatowy w Pisz, który obsługuje mieszkańców gminy oraz całego powiatu piskiego.

Uzupełnieniem systemu są przychodnie podstawowej opieki zdrowotnej, poradnie specjalistyczne, placówki świadczące usługi w zakresie zdrowia psychicznego oraz punkty apteczne. Mimo funkcjonowania podstawowej infrastruktury ochrony zdrowia, jednym z wyzwań pozostaje zapewnienie odpowiedniej dostępności do świadczeń specjalistycznych oraz skrócenie czasu oczekiwania na wybrane usługi medyczne, co jest problemem obserwowanym również w innych gminach regionu.

Postępujące zmiany demograficzne, w szczególności wzrost liczby osób starszych, będą w coraz większym

stopniu wpływać na funkcjonowanie systemu ochrony zdrowia i pomocy społecznej w Gminie Pisz. Starzenie się społeczeństwa wiąże się ze zwiększonym zapotrzebowaniem na świadczenia zdrowotne, usługi opiekuńcze oraz różnorodne formy wsparcia skierowane do osób niesamodzielnych i przewlekle chorych.

System ochrony zdrowia obejmuje nie tylko placówki podstawowej i specjalistycznej opieki medycznej, ale również podmioty świadczące usługi opiekuńcze, pielęgnacyjne, rehabilitacyjne oraz paliatywne. W związku z prognozowanymi zmianami struktury wieku mieszkańców można spodziewać się dalszego wzrostu zapotrzebowania na tego rodzaju usługi.

Zjawiska demograficzne będą miały istotny wpływ na kierunki prowadzonej polityki społecznej oraz zdrowotnej, a także na sposób alokacji środków publicznych na szczeblu lokalnym i krajowym. W najbliższych latach szczególnego znaczenia nabierze rozwój usług wspierających aktywne i zdrowe starzenie się mieszkańców, zwiększanie dostępności opieki zdrowotnej i społecznej oraz tworzenie warunków umożliwiających jak najdłuższe samodzielne funkcjonowanie osób starszych w środowisku lokalnym.

Na przestrzeni lat 2020-2024 zanotowano wzrost korzystania przez mieszkańców z usług opieki zdrowotnej.

Tabela 7 Opieka zdrowotna na terenie gminy Pisz w latach 2020–2024.

	2020	2021	2022	2023	2024
Ambulatoryjna opieka zdrowotna – porady lekarskie	156 130	172 379	163 659	164 400	169 970
Podstawowa opieka zdrowotna – porady lekarskie ogółem	95 140	105 331	97 265	97 950	101 176

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

2.6. Aktywność społeczna

Organizacje pozarządowe

Co roku gmina opracowuje Roczny program współpracy gminy Pisz z organizacjami pozarządowymi oraz podmiotami wymienionymi w art. 3 ust. 3 ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie prowadzącymi działalność pożytku publicznego. W najnowszym Programie na rok 2026 celami szczegółowymi są:

- ❖ kształtowanie społeczeństwa obywatelskiego poprzez tworzenie sprzyjających warunków dla powstawania inicjatyw lokalnych;
- ❖ wspieranie i rozwijanie aktywności obywatelskiej mieszkańców;
- ❖ umacnianie w świadomości społecznej poczucia odpowiedzialności za swoje otoczenie, wspólnotę lokalną oraz jej tradycję;
- ❖ promocja postaw obywatelskich;
- ❖ zwiększenie wpływu sektora pozarządowego i społeczności lokalnych na kreowanie polityki lokalnej;
- ❖ integracja podmiotów kreujących politykę lokalną w sferze zadań publicznych wymienionych w art. 4 ustawy;
- ❖ włączenie zainteresowanych organizacji pozarządowych do realizacji programów służących rozwojowi samorządu;
- ❖ wzmocnienie pozycji organizacji pozarządowych i zapewnienie im równych z innymi podmiotami szans w realizacji zadań publicznych, przez wspieranie oraz powierzanie im zadań, z jednoczesnym zapewnieniem odpowiednich środków na ich realizację;
- ❖ budowanie kapitału społecznego;
- ❖ wzmacnianie organizacji pozarządowych oraz ich partnerstw;
- ❖ zwiększanie kulturotwórczej funkcji samorządu oraz budowanie tożsamości samorządu, budowanie poczucia przynależności i identyfikacji mieszkańców z Gminą Pisz oraz jej dziedzictwem;
- ❖ wspieranie rozwoju wolontariatu w organizacjach pozarządowych oraz stwarzanie przyjaznych warunków do powstawania lokalnych inicjatyw wolontariackich.

Tabela 8 Środki budżetowe przeznaczone na realizację zadań publicznych w otwartych konkursach ofert w latach 2022–2024.

	2022	2023	2024
Środki budżetowe wydane na realizację zadań publicznych w otwartych konkursach ofert [zł]	1,410 mln	1,721 mln	1,766 mln

Źródło: Raport o stanie gminy Pisz za rok 2022, 2023 i 2024.

W Programie Współpracy Gminy Pisz z organizacjami pozarządowymi na rok 2026 zostały określone takie priorytetowe zadania publiczne jak:

upowszechnianie
sportu i zajęć
ruchowych

przeciwdziałanie
zjawisku ubóstwa
i wsparcie dystrybucji
żywności

zadania z zakresu
turystyki

ochrona
zdrowia
-
profilaktyka

ekologia, edukacja
ekologiczna i ochrona
zwierząt

bezpieczeństwo obywateli

polityka prorodzinna

pomoc społeczna
obejmująca
prowadzenie
środowiskowego
domu samopomocy

upowszechnianie
wiedzy o kulturze
regionalnej
i narodowym
dziedzictwie
kulturowym

Rysunek 18 Zadania priorytetowe realizowane na terenie Gminy Pisz

Źródło: opracowanie własne na podstawie Roczego programu współpracy z organizacjami pozarządowymi na rok 2026.

Na terenie gminy Pisz w 2024 roku funkcjonowało 106 stowarzyszeń i organizacji społecznych. Na terenie gminy w 2024 roku funkcjonowało 12 fundacji.

Tabela 9 Liczba stowarzyszeń i organizacji działających na terenie gminy Pisz w latach 2020-2024

	2020	2021	2022	2023	2024
Stowarzyszenia i organizacje społeczne	94	93	99	104	106

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

W gminie Pisz działają aktywnie również organizacje sportowe, do których należą m.in.:

❖ **Uczniowskie Kluby Sportowe:**

- Uczniowski Klub Żeglarski „Cadet” w Pisz;
- Międzyszkolny Uczniowski Klub Sportowy „Piłeczka” w Pisz;
- Uczniowski Klub Sportowy „Orzeł”;
- Akademia Sportów Walki w Pisz;

❖ **Kluby Sportowe:**

- Klub Sportowy „Seba Sport”;
- Piski Klub Taekwondo;
- Klub Sportowy „Trefl”;
- Klub Tenisowy „Pisz- Point”;
- Ludowy Zespół Sportowy „Football Club Jaśkowo”;
- Klub Sportowy „Power Factory”;

❖ **Kluby Sportowe posiadające wpis do KRS:**

- Stowarzyszenie Kultury Fizycznej „Dragon-Pisz” w Pisz;
- Międzyszkolny Klub Sportowy „ROŚ” w Pisz;
- Międzyzakładowy Ludowy Klub Sportowy „Wikingowie” z siedzibą w Pisz;
- Gminne Zrzeszenie Ludowe Zespoły Sportowe w Pisz;
- Towarzystwo Sportowe Koszykówki „ROŚ” w Pisz;
- Stowarzyszenie Strzelecko-sportowe „Magnum”;
- Towarzystwo Przyjaciół Piskiej Koszykówki „OLDBOY ROŚ”;
- Stowarzyszenie „Akademia Piłkarska Huragan” w Pisz;
- Powiatowy Szkolny Związek Sportowy w Pisz;
- Klub sportowy „MAZUR”.

Turystyka i krajoznawstwo

**Towarzystwo
Miłośników Kawalerii
i Jazdy Dawnej
w Pisz**
upowszechnianie zajęć
ruchowych,
kultywowanie tradycji
kawalerskich
i patriotycznych,
organizacja pokazów
jeździeckich i wydarzeń
historycznych,
popularyzacja
jeździectwa i lokalnego
dziedzictwa
kulturowego

Ochrona i promocji zdrowia

**Mazurskie
Ochotnicze
Pogotowie
Ratunkowe**
wsparcie realizacji
zadania publicznego
w zakresie
bezpieczeństwa
obywateli poprzez
patrolowanie
i prowadzenie stałego
dyżuru na obszarze
jeziora Roś, szkolenia
z zakresu pierwszej
pomocy, promocja
profilaktyki zdrowotnej

Pomoc społeczna i polityka prorodzinna

**Stowarzyszenie
Pomocy Dzieciom
i Młodzieży**
wsparcie realizacji
zadania publicznego
w zakresie polityki
prorodzinnej,
wyrównywanie szans
społecznych
i edukacyjnych

**Oddział Rejonowy
Polskiego Związku
Emerytów
i Rencistów
w Pisz**
aktywizacja
i integracja seniorów,
organizacja wydarzeń
kulturalnych
i rekreacyjnych,
przeciwdziałanie
wykluczeniu
społecznemu osób
starszych

**Ewangelickie
Stowarzyszenie BETEL**
działalność w zakresie
pomocy społecznej,
wsparcia osób starszych,
osób
z niepełnosprawnościami
oraz osób zagrożonych
wykluczeniem
społecznym

Kultura, sztuka, ochrona dóbr kultury

**Suwalskie
Towarzystwo
Muzyczne
im. E. Młynarskiego
– Społeczne Ognisko
Muzyczne w Pisz**
organizacja życia
kulturalnego
mieszkańców, edukacja
muzyczna dzieci
i młodzieży, rozwijanie
talentów artystycznych

**Stowarzyszenie
Historyczno-
Jeździeckie im. 10.
Pułku Ułanów
Litewskich Szwadron
w Pisz**
popularyzacja historii
i tradycji wojskowych,
organizacja
rekonstrukcji
historycznych,
działalność patriotyczna
i edukacyjna

**Oddział Rejonowy
Polskiego Związku
Emerytów i Rencistów**
organizacja życia
kulturalnego
mieszkańców,
aktywizacja seniorów,
podtrzymywanie tradycji
lokalnych, integracja
miedzypokoleniowa

Frekwencja wyborcza

Analiza frekwencji wyborczej wskazuje na stosunkowo wysoką aktywność obywatelską mieszkańców gminy Pisz, szczególnie w wyborach ogólnokrajowych. Największe zainteresowanie odnotowano podczas wyborów parlamentarnych w 2023 r., w których udział wzięło ponad 64% uprawnionych do głosowania mieszkańców. Wysoka frekwencja wystąpiła również w wyborach Prezydenta RP w 2025 r., osiągając 57,60% w I turze oraz 62,69% w II turze. Mniejszym zainteresowaniem cieszyły się wybory do Parlamentu

Europejskiego, gdzie frekwencja w 2024 r. wyniosła 30,58%. W przypadku wyborów samorządowych frekwencja utrzymywała się na umiarkowanym poziomie – w 2024 r. wyniosła 45,93% w I turze oraz 50,73% w II turze wyborów burmistrza.

Wyniki te wskazują na relatywnie wysoki poziom zaangażowania mieszkańców w procesy demokratyczne, szczególnie w odniesieniu do wyborów krajowych i lokalnych.

Tabela 10 Frekwencja wyborcza na terenie gminy Pisz w latach 2019–2024.

Wybory	Rok	
Wybory do Sejmu i Senatu Rzeczypospolitej Polskiej	2019	2023
Sejm	50,85%	64,39%
Senat	50,86%	64,30%
Wybory Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej	2025	
I tura	57,60%	
II tura	62,69%	
Wybory do Parlamentu Europejskiego	2019	2024
	34,77%	30,58%
Wybory samorządowe	2018	2024
I tura (Wybory Burmistrza)	50,67%	45,93%
II tura (Wybory Burmistrza)	45,39%	50,73%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Państwowej Komisji Wyborczej, <https://pkw.gov.pl/>.

2.7. Bezpieczeństwo publiczne

Straż Miejska i Policja

O bezpieczeństwo w gminie Pisz dba Policja, natomiast straż miejska została już zlikwidowana.

W gminie funkcjonuje Komenda Powiatowa Policji w Piszku przy ul. Armii Krajowej 1, 12-200 Pisz. Ponadto dzielnicowi współpracują z placówkami oświatowo - wychowawczymi, jak również z poszczególnymi

organami administracji samorządowej jak np. Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych czy Miejsko-Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej. Podejmowane są działania mające na celu ograniczenia liczby wykroczeń i przestępstw w szkołach oraz w bezpośrednim otoczeniu szkół.

Straż Pożarna

Na terenie gminy Pisz działa Komenda Powiatowa Straży Pożarnej przy ul. Olsztyńskiej 40A, 12-200 Pisz oraz osiem jednostek Ochotniczej Straży Pożarnej w Piszku, Jeżach, Hejdyku, Pogobiu Średnim, Wiartlu, Liskach, Rostkach oraz Starych Gutach. Część z nich funkcjonuje w ramach Krajowego Systemu Ratowniczo-Gaśniczego, co pozwala na ich udział w działaniach ratowniczych nie tylko na terenie gminy, ale również całego powiatu i województwa.

Szczególne znaczenie działalności straży pożarnych wynika ze specyfiki gminy, która charakteryzuje się dużym udziałem terenów leśnych, licznymi jeziorami, przebiegiem ważnych szlaków wodnych oraz rozwiniętą funkcją turystyczną. Uwarunkowania te powodują konieczność zapewnienia gotowości służb do reagowania również w przypadku zdarzeń związanych z bezpieczeństwem osób przebywających na obszarach wodnych. Jednostki ratownicze uczestniczą również w działaniach prowadzonych podczas gwałtownych zjawisk pogodowych, podtopień, zdarzeń drogowych, poszukiwań osób zaginionych oraz

zabezpieczaniu imprez masowych i wydarzeń plenerowych.

Ochotnicze Straże Pożarne pełnią także ważną funkcję społeczną. Angażują się w organizację wydarzeń lokalnych, uroczystości patriotycznych i religijnych, prowadzą działalność edukacyjną w zakresie bezpieczeństwa oraz kształtują postawy obywatelskie wśród dzieci i młodzieży. Stanowią również istotny element integrujący społeczności wiejskie.

W perspektywie kolejnych lat istotnym wyzwaniem pozostaje dalsze wzmacnianie potencjału ratowniczego jednostek straży pożarnych poprzez modernizację infrastruktury strażnic, doposażanie w nowoczesny sprzęt ratowniczo-gaśniczy, rozwój systemów łączności oraz wspieranie szkoleń podnoszących kwalifikacje strażaków zawodowych i ochotników.

W 2020 r. zanotowano najwięcej akcji ratowniczych Straży Pożarnej, które były związane głównie z miejscowymi zagrożeniami.

Tabela 11 Akcje ratownicze prowadzone przez jednostki Straży Pożarnej w gminie Pisz w latach 2020–2024.

	2020	2021	2022	2023	2024
Akcje ratownicze Straży Pożarnej ogółem	598	389	339	396	426
Pożary	64	57	73	75	69
Miejscowe zagrożenia	511	300	247	293	304
Fałszywe alarmy	23	32	19	28	53

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Ratownictwo wodne i bezpieczeństwo na obszarach wodnych

Specyfika gminy Pisz, wynikająca z położenia w obrębie Krainy Wielkich Jezior Mazurskich, dużej powierzchni akwenów wodnych oraz rozwiniętej funkcji turystycznej, powoduje, że istotnym elementem systemu bezpieczeństwa publicznego jest zapewnienie odpowiedniego poziomu bezpieczeństwa osób korzystających z jezior, rzek oraz szlaków wodnych.

Na terenie gminy szczególne znaczenie mają działania związane z bezpieczeństwem podczas uprawiania turystyki wodnej, w tym żeglarstwa, turystyki motorowodnej, kajakowej oraz rekreacyjnego korzystania z akwenów. W sezonie letnim, wraz ze wzrostem liczby osób przebywających nad wodą, zwiększa się potrzeba prowadzenia działań prewencyjnych, patrolowych oraz ratowniczych na obszarach wodnych.

Istotną rolę w zakresie zapewnienia bezpieczeństwa wodnego pełni Mazurskie Ochotnicze Pogotowie Ratunkowe, które prowadzi działania ratownicze i patrolowe na obszarze Wielkich Jezior Mazurskich. Jednostka realizuje m.in. patrole akwenów, interwencje związane z zagrożeniem życia i zdrowia osób korzystających z wód, pomoc osobom znajdującym się w sytuacjach zagrożenia oraz działania profilaktyczne związane z poprawą bezpieczeństwa nad wodą. Na terenie gminy Pisz szczególne znaczenie mają działania prowadzone na jeziorze Roś, gdzie

funkcjonuje stały dyżur oraz prowadzone są patrole ratownicze.

Bezpieczeństwo na obszarach wodnych wspierają również jednostki lokalnego systemu ratowniczego, w tym Komenda Powiatowa Państwowej Straży Pożarnej w Piszcu oraz jednostki Ochotniczych Straży Pożarnych. Ze względu na specyfikę gminy jednostki te mogą uczestniczyć w działaniach wymagających wykorzystania specjalistycznego sprzętu, w tym podczas poszukiwania osób zaginionych, zdarzeń na wodzie, podtopień oraz innych miejscowych zagrożeń.

Pomimo funkcjonowania systemu ratownictwa wodnego, dalsze wzmacnianie bezpieczeństwa na akwenach pozostaje istotnym wyzwaniem. Obejmuje ono m.in. rozwój współpracy pomiędzy służbami ratowniczymi, utrzymywanie odpowiedniego wyposażenia jednostek, prowadzenie działań edukacyjnych skierowanych do mieszkańców i turystów oraz zwiększanie świadomości zasad bezpiecznego korzystania z akwenów wodnych.

W kontekście dalszego rozwoju turystyki wodnej w gminie Pisz zapewnienie wysokiego poziomu bezpieczeństwa na jeziorach i szlakach wodnych stanowi jeden z istotnych elementów warunkujących atrakcyjność i konkurencyjność obszaru turystycznego.

The image features several tall, vertical stacks of gold coins, likely 1 Euro coins, arranged in a row. The coins are stacked high, with some stacks reaching nearly the top of the frame. In the foreground, a large number of loose gold coins are scattered across the surface, creating a textured, shimmering effect. The background is a solid, dark blue-grey color, which provides a strong contrast to the bright, metallic gold of the coins. A semi-transparent white rectangular box is overlaid on the middle of the image, containing the text '3. SFERA GOSPODARCZA' in a bold, black, sans-serif font.

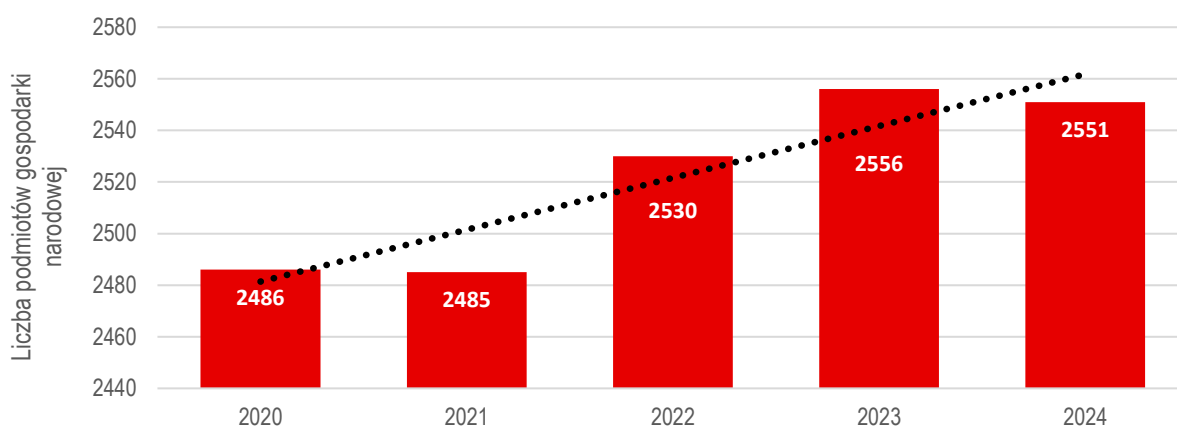
3. SFERA GOSPODARCZA

3.1. Podmioty gospodarcze i lokalny rynek pracy

Dominującymi sekcjami na terenie gminy są sekcje: G – handel hurtowy i detaliczny, naprawa samochodów i motocykli, F – budownictwo, S i T – pozostała działalność usługowa i gospodarstwa domowe zatrudniające pracowników, L – działalność związana z obsługą nieruchomości, Sekcja M – Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna, Q – opieka zdrowotna i pomoc społeczna.

Na terenie gminy Pisz w 2024 r. zarejestrowanych było 2 551 podmiotów gospodarki narodowej w rejestrze REGON. Zauważalny jest coroczny przyrost ilości działalności, których wzrost od 2021 roku wyniósł 2,66%. 3,84% z zarejestrowanych podmiotów działa w sektorze publicznym, resztę stanowią podmioty prywatne.

Wykres 5 Podmioty gospodarki narodowej wpisanych do rejestru REGON na terenie gminy Pisz w latach 2020-2024
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

W sektorze prywatnym wśród podmiotów gospodarki narodowej wpisanej do rejestru REGON w 2024 r. największy udział stanowią osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą. Następną grupę stanowią stowarzyszenia, fundacje i organizacje społeczne.

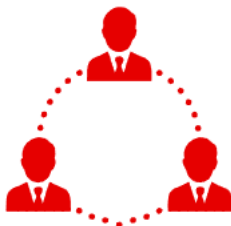
SEKTOR PRYWATNY

Osoby fizyczne
prowadzące
działalność
gospodarczą

1 912

Spółki
handlowe

75

Spółki handlowe
z udziałem
kapitału
zagranicznego

3

Spółdzielnie

7

Stowarzyszenia,
fundacje i
organizacje
społeczne

118

Tabela 12 Podmioty gospodarcze w gminie Pisz według sekcji własności PKD 2007 w 2024 r.

Sekcje własności według PKD 2007	Liczba podmiotów
 Sekcja A – Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo	95
 Sekcja B – Górnictwo i wydobywanie	2
 Sekcja C – Przetwórstwo przemysłowe	163
 Sekcja D – Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną, gorącą wodę i powietrze do układów klimatyzacyjnych	3
 Sekcja E – Dostawa wody; gospodarowanie ściekami i odpadami oraz działalność związana z rekultywacją	4
 Sekcja F – Budownictwo	431
 Sekcja G – Handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle	472
 Sekcja H – Transport i gospodarka magazynowa	120
 Sekcja I – Działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi	105
 Sekcja J – Informacja i komunikacja	57
 Sekcja K – Działalność finansowa i ubezpieczeniowa	52
 Sekcja L – Działalność związana z obsługą rynku nieruchomości	229
 Sekcja M – Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna	179
 Sekcja N – Działalność w zakresie usług administrowania i działalność wspierająca	63
 Sekcja O – Administracja publiczna i obrona narodowa, obowiązkowe zabezpieczenie społeczne	23
 Sekcja P – Edukacja	92
 Sekcja Q – Opieka zdrowotna i pomoc społeczna	170
 Sekcja R – Działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją	49
 Sekcja S i T – Pozostała działalność usługowa i Gospodarstwa domowe zatrudniające pracowników; gospodarstwa domowe produkujące wyroby i świadczące usługi na własne potrzeby	233

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

* Rozbieżności w liczbach wynikają z faktu, że w tab. 14 nie są prezentowane wszystkie formy prawne podmiotów wg sekcji PKD, dlatego dane liczbowe nie sumują się na ogółem podmioty gospodarki narodowej.

W gminie Pisz przodują małe podmioty gospodarcze, zatrudniające do 9 osób. Liczba większych podmiotów kształtuje się na podobnym poziomie w ostatnich latach.

Tabela 13 Klasy wielkości podmiotów gospodarki narodowej wpisanych do rejestru REGON w gminie Pisz w latach 2020–2024.

Klasa wielkości	2020	2021	2022	2023	2024
0–9	2 393	2 394	2 440	2 468	2 466
10–49	75	73	72	70	70
50–249	17	17	17	17	14
250–999	1	1	1	1	1

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Na funkcjonowanie działalności gospodarczej w gminie Pisz istotny wpływ ma jej położenie w południowo-wschodniej części województwa warmińsko-mazurskiego oraz funkcja lokalnego ośrodka administracyjnego i usługowego. Korzystne warunki dla przedsiębiorczości stwarzają dostępność zasobów pracy, rozwinięta infrastruktura komunikacyjna oraz atrakcyjne walory przyrodnicze regionu, sprzyjające rozwojowi turystyki i usług.

Gospodarka lokalna opiera się przede wszystkim na turystyce i usługach, leśnictwie (Puszcza Piska) oraz administracji publicznej. Najważniejszym sektorem gospodarki gminy jest sektor drzewny zatrudniający łącznie ok. 1350 pracowników. Największym przedsiębiorstwem i jednocześnie największym pracodawcą na terenie gminy Pisz jest zakład produkcyjny **PAGED Plywood S.A.**, specjalizujący się w przemyśle drzewnym, wytwarzaniu sklejki, zatrudniający 1270 pracowników oraz **Jukon Sp. z o.o.**, zatrudniający ok. 200 pracowników.

Kolejnym ważnym zakładem zajmującym się produkcją palet jest firma **Telmex**, zatrudniająca 168 pracowników.

Znaczącymi pracodawcami są także instytucje sektora publicznego, w tym administracja i usługi społeczne.

- **Samodzielny Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej w Pisz** - branża: ochrona zdrowia, zatrudnienie: ok. 483 pracowników;
- **Zespół Ekonomicznej Obsługi Szkół i Przedszkoli** - branża: edukacja / administracja, zatrudnienie: ok. 490 pracowników;
- **Urząd Miejski w Pisz** - branża: administracja publiczna, zatrudnienie: ok. 110 pracowników;

- **Komenda Powiatowa Policji w Pisz**, branża: bezpieczeństwo publiczne, zatrudnienie: 131 pracowników;
- **Komenda Powiatowa Państwowej Straży Pożarnej w Pisz**, zatrudnienie: 38 pracowników;
- **Nadleśnictwo Pisz**, branża: gospodarka leśna, zatrudnienie: 71 pracowników.

Ponadto na terenie gminy funkcjonują takie podmioty jak: Przedsiębiorstwo Energetyki Ciepłej (31 pracowników), PZAZ Wieża (49 pracowników), Trans-Kom PKS Sp. z o.o. (18 pracowników), Carlider Sp. z o.o. (40 pracowników), Grot (64 pracowników), Tama (36 pracowników), Hotel nad Pisą (18 pracowników), Stowarzyszenie „Przymierze–Ziemia Piska” z siedzibą w Pisz (57 pracowników), Szkoła Specjalna Łupki (41 pracowników), Placówki podlegające pod Powiatowy Zespół Ekonomiczno-Administracyjny Szkół i Placówek w Pisz (236 nauczycieli oraz 82 pracowników administracyjnych i obsługi), Szkoły i przedszkola w Pisz podlegające pod ZEOSP Pisz oraz PUP w Pisz (45 pracowników).

Struktura gospodarcza Gminy Pisz charakteryzuje się stosunkowo wysoką koncentracją zatrudnienia w kilku największych podmiotach gospodarczych, wśród których istotną rolę odgrywają przedsiębiorstwa związane z przemysłem drzewnym oraz instytucje sektora publicznego. Taka sytuacja sprawia, że lokalny rynek pracy jest w znacznym stopniu uzależniony od kondycji ograniczonej liczby pracodawców.

Jednocześnie gospodarka gminy cechuje się niewielką dywersyfikacją branżową. Dominującą rolę odgrywa przemysł drzewny oraz sektor publiczny, natomiast na terenie gminy funkcjonuje stosunkowo niewielka liczba

dużych przedsiębiorstw prywatnych reprezentujących nowoczesne i innowacyjne gałęzie gospodarki. Ogranicza to odporność lokalnej gospodarki na zmiany koniunktury oraz zmniejsza możliwości tworzenia nowych, atrakcyjnych miejsc pracy.

Istotnym elementem lokalnej przedsiębiorczości są mikro- i małe przedsiębiorstwa, które stanowią zdecydowaną większość podmiotów gospodarczych

funkcjonujących na terenie gminy. Choć odgrywają one ważną rolę w rozwoju lokalnej gospodarki i świadczeniu usług dla mieszkańców, ich potencjał w zakresie generowania większej liczby miejsc pracy pozostaje ograniczony. W efekcie jednym z wyzwań rozwojowych gminy jest zwiększanie różnorodności gospodarczej oraz tworzenie warunków sprzyjających lokowaniu nowych inwestycji i rozwojowi przedsiębiorstw reprezentujących zróżnicowane sektory gospodarki.

3.2. Bezrobocie

W analizowanym okresie liczba osób pozostających bez pracy w gminie Pisz wykazywała tendencję spadkową do 2023 r. W latach 2020–2023 liczba zarejestrowanych bezrobotnych zmniejszyła się z 932 do 813 osób, co wskazuje na poprawę sytuacji na lokalnym rynku pracy. Jednocześnie w 2024 r. odnotowano niewielki wzrost liczby osób bezrobotnych do 835 osób, co oznacza, że pozytywna tendencja nie utrzymywała się w całym analizowanym okresie.

Zmiany poziomu bezrobocia należy wiązać zarówno z lokalną sytuacją gospodarczą, aktywnością przedsiębiorców oraz działaniami instytucji rynku pracy, jak również z ogólną sytuacją gospodarczą w kraju i regionie. Dane nie pozwalają na jednoznaczne wskazanie wpływu pojedynczych działań podejmowanych przez Gminę Pisz na poziom bezrobocia, jednak działania samorządu ukierunkowane na rozwój gospodarczy, wspieranie przedsiębiorczości oraz poprawę warunków

inwestycyjnych mogą pośrednio wpływać na tworzenie korzystniejszych warunków dla lokalnego rynku pracy.

Pomimo relatywnie korzystnych zmian w poziomie bezrobocia, jednym z istotnych wyzwań pozostaje dostępność atrakcyjnych i stabilnych miejsc pracy odpowiadających oczekiwaniom mieszkańców. Problem ten jest szczególnie istotny w kontekście zwiększania konkurencyjności gospodarczej gminy oraz ograniczania odpływu migracyjnego osób młodych i aktywnych zawodowo.

W 2024 r. liczba osób bezrobotnych zarejestrowanych w Gminie Pisz wyniosła 835 osób. Pomimo wzrostu względem roku poprzedniego, sytuacja na lokalnym rynku pracy pozostaje powiązana z ogólną sytuacją gospodarczą powiatu piskiego i województwa warmińsko-mazurskiego. Stopa bezrobocia rejestrowanego w powiecie piskim w 2024 r. wynosiła 12,8% i była wyższa niż w województwie warmińsko-mazurskim (8,3%) oraz kraju (5,1%).

Tabela 14 Bezrobocie w gminie Pisz w latach 2020–2024.

	2020	2021	2022	2023	2024
Ogółem	932	878	844	813	835
Do 25 roku życia	144	135	122	134	138
Do 30 roku życia	269	230	219	216	231
Powyżej 50 roku życia	253	253	225	231	233
Długotrwale bezrobotni	418	407	386	345	365

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

3.3. Programy współpracy gminy Pisz z innymi Jednostkami

Gmina Pisz od wielu lat rozwija współpracę z samorządami partnerskimi w kraju i za granicą. Partnerstwa te służą wymianie doświadczeń w zakresie funkcjonowania samorządu, realizacji wspólnych projektów, promocji kultury, edukacji, sportu i turystyki, a także wzmacnianiu relacji społecznych pomiędzy mieszkańcami współpracujących regionów.

Gmina Pisz współpracuje z 6 samorządami partnerskimi:

- ❖ miastem **Mustvee w Estonii**,
- ❖ rejonem **Alytus na Litwie**,
- ❖ powiatem **Schleswig-Flensburg w Niemczech**,
- ❖ miastem **Irpień na Ukrainie**,
- ❖ rejonem **Woronowo na Białorusi**,
- ❖ miastem **Kędzierzyn-Koźle w Polsce**.

Współpraca obejmuje m.in. wymianę młodzieży i doświadczeń samorządowych, organizację wspólnych wydarzeń kulturalnych, sportowych i edukacyjnych, rozwój kontaktów pomiędzy instytucjami publicznymi, organizacjami społecznymi oraz przedsiębiorcami, a także wspólne działania na rzecz pozyskiwania środków zewnętrznych, w szczególności funduszy Unii Europejskiej. Istotnym elementem partnerstw jest również promocja turystyki, ochrona dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego oraz budowanie trwałych relacji międzynarodowych.

Ponadto gmina Pisz aktywnie uczestniczy w krajowych i regionalnych formach współpracy samorządowej, których celem jest wspieranie rozwoju społeczno-gospodarczego, realizacja wspólnych projektów oraz pozyskiwanie środków zewnętrznych na inwestycje i działania społeczne.

Do najważniejszych organizacji, których członkiem jest gmina Pisz, należą:

- ❖ **Związek Międzygminny „Pisa–Narew”** – jedno z najważniejszych partnerstw gminy, którego siedziba znajduje się w Piszcu. Związek został powołany w celu rozwoju turystyki wodnej i aktywnej, promocji wspólnego produktu turystycznego „Pisa–Narew”, a także pozyskiwania środków na rozwój infrastruktury turystycznej, rekreacyjnej i żeglugowej. Członkami związku są m.in. Gmina Pisz, Miasto Ostrołęka, Gmina Nowogród oraz Gmina Zbójna.
- ❖ **Lokalna Grupa Działania „Mazurskie Morze”** – partnerstwo samorządów, organizacji społecznych i przedsiębiorców obejmujące obszar wokół jeziora Śniardwy. Gmina Pisz uczestniczy w realizacji Lokalnej Strategii Rozwoju, wspieraniu przedsiębiorczości, aktywizacji mieszkańców oraz pozyskiwaniu środków unijnych na rozwój obszarów wiejskich.
- ❖ **Stowarzyszenie Wielkie Jeziora Mazurskie 2020** – organizacja skupiająca samorządy Krainy Wielkich Jezior Mazurskich, której celem jest wspólna promocja regionu, realizacja projektów infrastrukturalnych i turystycznych, rozwój współpracy samorządowej oraz pozyskiwanie funduszy europejskich. Gmina Pisz jest jednym z członków założycieli stowarzyszenia.

A stylized, abstract map of a city area. The background is composed of various light beige and tan geometric shapes representing land parcels. A network of streets is depicted with thin black lines and labels. The streets shown include 'Grand Street' at the top, 'Channel Street' below it, 'South Street' to the left, 'First Street' above a central green area, 'Hudson Street' to the left of the green area, 'Bank Street' at the bottom right, and 'Main A' at the bottom left. A large, irregular green shape represents a park or forested area, and within it is a blue shape representing a lake or pond. The text '4. SFERA PRZESTRZENNA' is overlaid on a white rectangular box in the center of the image.

4. SFERA PRZESTRZENNA

4.1. Gospodarka przestrzenna

System planowania przestrzennego w Polsce odbywa się zgodnie z zapisami Ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym.

Dotychczas w celu określenia polityki przestrzennej gminy, w tym lokalnych zasad zagospodarowania przestrzennego, sporządzane było studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy, zwanego dalej „Studium”. Studium sporządzało się dla obszaru w granicach administracyjnych gminy. Ustalenia Studium są wiążące dla organów gminy przy sporządzaniu planów miejscowych, w których określa się przeznaczenie terenu, rozmieszczenie inwestycji celu publicznego oraz określenie sposobów zagospodarowania i warunków zabudowy terenu. W przypadku braku miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego określenie sposobów zagospodarowania i warunków zabudowy terenu następuje w drodze decyzji o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu.

24 września 2023 r. weszła w życie nowelizacja ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym. Przyjęte przepisy mają zapobiec postępującej – chaotycznej suburbanizacji i dewastacji przestrzeni oraz mają przywrócić racjonalność procesów gospodarowania przestrzenią. Nowelizacja wiąże się również z wprowadzeniem nowego narzędzia planistycznego – planu ogólnego gminy, który będzie uchwalany obligatoryjnie dla całej gminy (z wyłączeniem terenów zamkniętych). Ustalenia zawarte w planie ogólnym będą wiążące zarówno dla planów miejscowych jak i dla decyzji o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu. Inaczej niż studium, plan ogólny jest aktem prawa miejscowego. W związku z nowelizacją uchylone zostają przepisy dotyczące studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy. Istniejące studia uwarunkowań i kierunków zagospodarowania

przestrzennego gmin zachowują moc do dnia wejścia w życie planu ogólnego w danej gminie. Na przygotowanie planu ogólnego gminy mają czas do 30 czerwca 2026 r. Istniejące studia uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin zachowują moc do dnia wejścia w życie planu ogólnego w danej gminie. Zagadnienia strategiczne i kierunkowe, w tym kreowanie polityki przestrzennej gminy, będą przedmiotem strategii rozwoju gminy lub strategii rozwoju ponadlokalnego. Natomiast zasady realizacji polityki przestrzennej będą ustalane w planie ogólnym gminy.

Nowym rozwiązaniem będzie ponadto zintegrowany plan inwestycyjny („ZPI”) stanowiący szczególną formę planu miejscowego. Może on zostać uchwalony przez radę gminy, na wniosek inwestora złożony za pośrednictwem wójta / burmistrza albo prezydenta miasta. ZPI będzie mógł być przyjęty także dla obszarów, dla których obowiązuje już miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego. W takiej sytuacji, wejście w życie ZPI spowoduje utratę mocy planów miejscowych lub ich części odnoszących się do terenu objętego tym ZPI.

Obecnie na terenie gminy Pisz obowiązuje Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Miasta i Gminy Pisz, przyjęte uchwałą Nr XXI/183/2000 Rady Miejskiej w Piszcu z dnia 2 czerwca 2000r. w sprawie zatwierdzenia Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Miasta i Gminy Pisz z późn. zm. Ostatnia zmiana w Studium została uchwalona uchwałą nr XIV/136/2025 Rady Miejskiej w Piszcu z dnia 26 lutego 2025 r. w sprawie zmiany Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Miasta i Gminy Pisz w części wsi Łupki. Obecnie w opracowaniu znajduje się Plan ogólny gminy Pisz.

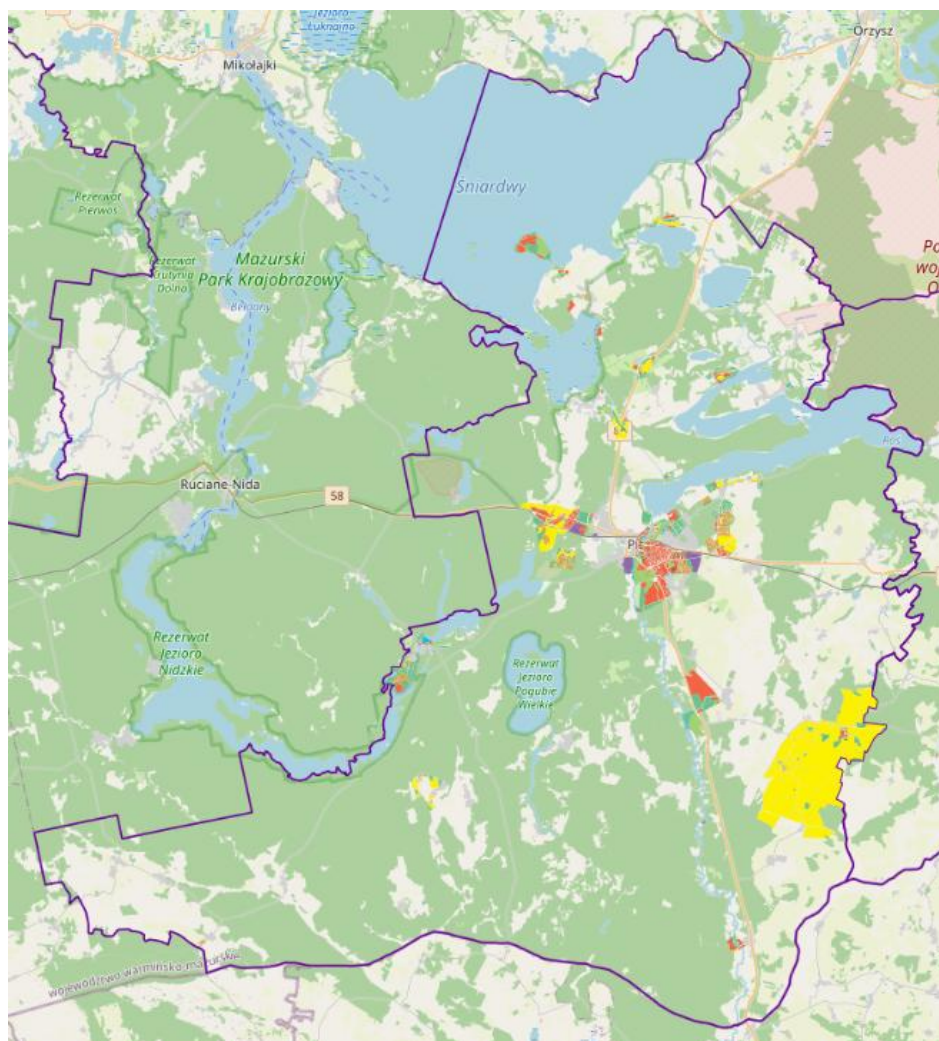
Miejscowe Plany Zagospodarowania Przestrzennego

Na terenie gminy Pisz obowiązują 52 miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego, z czego 35 z nich zostało uchwalonych na podstawie ustawy z dnia 23 marca 2003 r. o planowaniu przestrzennym i zagospodarowaniu przestrzennym. Łączna powierzchnia uchwalonych i obowiązujących miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego na terenie gminy Pisz do końca 2024 r. wyniosła około 3 316 ha, co stanowiło 5,2% pokrycia powierzchni gminy.

Stopień pokrycia gminy miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego jest stosunkowo niski, co oznacza, że znaczna część obszaru rozwija się w oparciu o decyzje o warunkach zabudowy. Obowiązujące plany miejscowe obejmują przede

wszystkim tereny przeznaczone pod zabudowę mieszkaniową, usługową, turystyczno-rekreacyjną oraz obszary związane z rozwojem infrastruktury technicznej i komunikacyjnej.

Polityka przestrzenna Gminy Pisz uwzględnia jednocześnie konieczność ochrony unikalnych walorów przyrodniczych i krajobrazowych, wynikających z położenia na obszarze Krainy Wielkich Jezior Mazurskich oraz sąsiedztwa Puszczy Piskiej. W związku z tym dalsze działania planistyczne powinny zmierzać do zwiększania pokrycia gminy miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego, szczególnie na terenach przeznaczonych pod rozwój funkcji mieszkaniowych, gospodarczych i turystycznych.

Rysunek 20 Obszar gminy Pisz objęty miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego

Źródło: Inspire Hub - Platforma do publikacji danych przestrzennych dla gmin <https://mapa.inspire-hub.pl/>

Tabela 15 Powierzchnia obowiązujących MPZP na terenie gminy Pisz w latach 2020–2024.

	2020	2024
<i>powierzchnia objęta obowiązującymi MPZP</i>	3316 ha	3316 ha
<i>udział powierzchni objętej obowiązującymi MPZP w powierzchni ogółem</i>	5,2%	5,2%

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Niewielki stopień pokrycia gminy miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego wynika również z relatywnie niskiej aktywności planistycznej w ostatnich latach. Liczba nowo uchwalanych planów miejscowych jest ograniczona, a obowiązujące dokumenty obejmują przede wszystkim wybrane

obszary inwestycyjne oraz tereny o szczególnym znaczeniu dla rozwoju gminy. W efekcie znaczna część procesów inwestycyjnych realizowana jest w oparciu o decyzje o warunkach zabudowy, co utrudnia kompleksowe kształtowanie ładu przestrzennego oraz długofalowe planowanie rozwoju.

4.2. Struktura przestrzenna i uwarunkowania⁹

Struktura przestrzenna Gminy Pisz jest silnie determinowana przez uwarunkowania przyrodnicze. Dominującą część jej powierzchni zajmują lasy Puszczy Piskiej, jeziora oraz tereny rolne, co nadaje gminie charakter ekologiczno-przyrodniczy. Szczególne znaczenie mają rozległe kompleksy leśne, liczne jeziora, w tym jezioro Roś i fragment jeziora Śniardwy, a także rzeka Pisa stanowiąca jeden z najważniejszych szlaków wodnych regionu. Znaczna część obszaru objęta jest różnymi formami ochrony przyrody, co wpływa na kierunki zagospodarowania przestrzennego oraz możliwości inwestycyjne.

Centralnym ośrodkiem osadniczym gminy jest miasto Pisz, pełniące funkcje administracyjne, gospodarcze, usługowe, edukacyjne i kulturalne dla całego obszaru gminy. Układ przestrzenny miasta wywodzi się z historycznego założenia miejskiego lokowanego w średniowieczu. W centrum zachował się historyczny układ urbanistyczny z placem Ignacego Daszyńskiego, ratuszem, zabytkową zabudową przy ulicach Rybackiej i Okopowej oraz reliktnami dawnego zamku. Historyczne centrum objęte jest ochroną konserwatorską i stanowi

jeden z najcenniejszych elementów dziedzictwa kulturowego gminy.

Współczesna zabudowa miejska rozwija się głównie w formie osiedli mieszkaniowych jedno- i wielorodzinnych zlokalizowanych w północnej, wschodniej i południowej części miasta. Ważnymi elementami struktury przestrzennej są również tereny usługowe, przemysłowe i magazynowe, skoncentrowane przede wszystkim w sąsiedztwie głównych ciągów komunikacyjnych oraz terenów kolejowych. Szczególną rolę w gospodarce lokalnej odgrywają zakłady związane z przemysłem drzewnym, wykorzystujące bogate zasoby leśne regionu. Sieć osadniczą gminy tworzy kilkadziesiąt miejscowości wiejskich o różnicowanej wielkości i funkcjach. Wiele z nich zachowało tradycyjny układ ruralistyczny charakterystyczny dla Mazur. Szczególnie istotne znaczenie pełnią miejscowości położone nad jeziorami i w sąsiedztwie kompleksów leśnych, gdzie rozwijają się funkcje turystyczne, rekreacyjne i usługowe. Do najbardziej rozpoznawalnych miejscowości

⁹ Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Miasta i Gminy Pisz, przyjęte uchwałą Nr XXI/183/2000 Rady Miejskiej w Pisz z dnia 2 czerwca 2000r. w sprawie zatwierdzenia Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Miasta i Gminy Pisz z późn. zm.

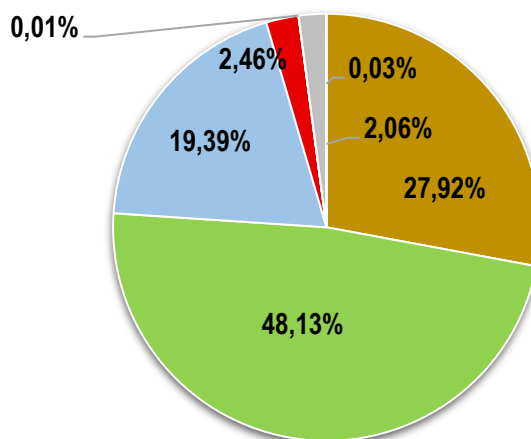
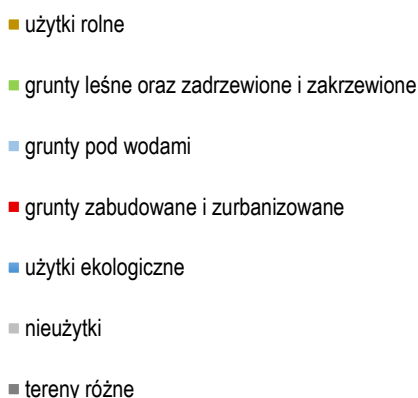
turystycznych należą m.in. Wiartel, Karwik, Łupki, Szczechy Małe czy Kwik.

Gmina dysponuje terenami przeznaczonymi pod rozwój działalności gospodarczej, usługowej, produkcyjnej, turystycznej i rekreacyjnej. Polityka przestrzenna zakłada wspieranie inwestycji zgodnych z zasadami zrównoważonego rozwoju i ochrony środowiska, przy jednoczesnym wykorzystaniu potencjału gospodarczego wynikającego z położenia gminy. Szczególne znaczenie przypisuje się dalszemu rozwojowi przemysłu drzewnego, sektora turystycznego oraz przedsiębiorczości lokalnej.

Stosunkowo niski poziom pokrycia planistycznego powoduje, że znaczna część procesów inwestycyjnych

realizowana jest w oparciu o decyzje o warunkach zabudowy. Jednocześnie rozległe obszary przyrodniczo cenne oraz tereny leśne ograniczają możliwości intensywnego zagospodarowania przestrzennego, co wymaga prowadzenia polityki przestrzennej uwzględniającej ochronę walorów środowiskowych oraz rozwój funkcji gospodarczych i turystycznych.

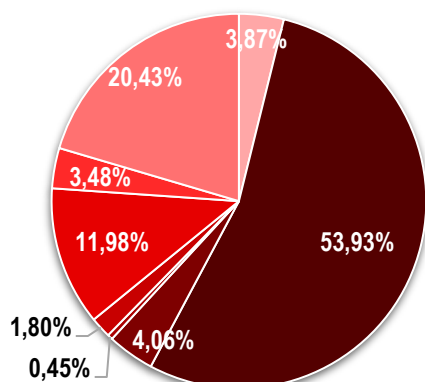
Dane ujęte na poniższych wykresach przedstawiają ogólną strukturę kierunków wykorzystania powierzchni gminy według dostępnych, najbardziej aktualnych danych statystycznych. Ewentualne bieżące zmiany w sposobie użytkowania mogą nie być ujęte w zestawieniu.

Wykres 6 Kierunki wykorzystania powierzchni gminy Pisz
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS 2013.

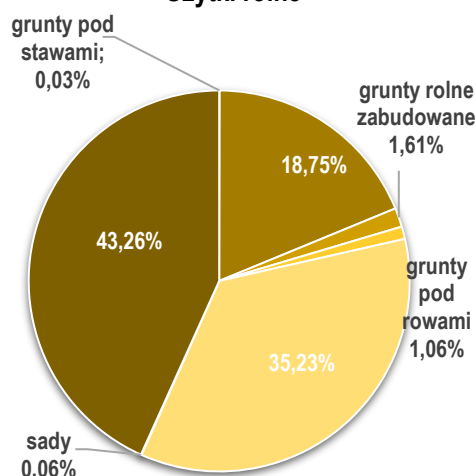
Grunty zabudowane i zurbanizowane

- tereny rekreacji i wypoczynku
- tereny komunikacyjne - drogi
- tereny komunikacyjne - kolejowe
- użytki kopalne
- tereny zurbanizowane niezabudowane
- tereny inne zabudowane
- tereny przemysłowe
- tereny mieszkaniowe

Wykres 10 Podział gruntów zabudowanych i zurbanizowanych
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS 2013.

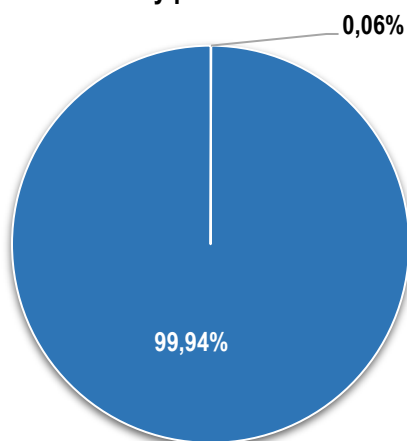
Użytki rolne

- grunty pod stawami
- pastwiska trwałe
- grunty rolne zabudowane
- grunty pod rowami
- łąki trwałe
- sady
- grunty orne

Wykres 8 Podział użytków rolnych w gminie Pisz
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS 2013.

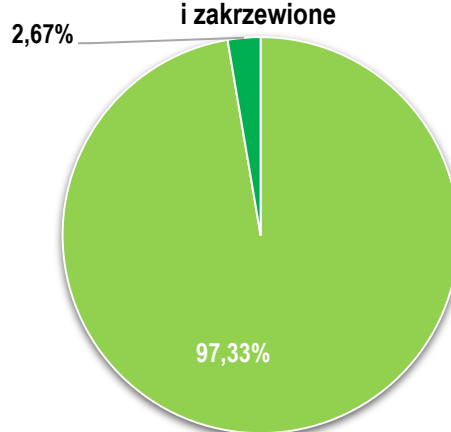
Grunty pod wodami

- grunty pod wodami powierzchniowymi stojącymi
- grunty pod wodami powierzchniowymi płynącymi

Wykres 9 Podział gruntów pod wodami w gminie Pisz
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS 2013.

Grunty leśne oraz zadrzewione i zakrzewione

- las
- grunty zadrzewione i zakrzewione

Wykres 7 Podział gruntów leśnych i zadrzewionych w gminie Pisz
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS 2013.

4.3. Mieszkalnictwo

Mieszkalnictwo komunalne¹⁰

Zgodnie z ustawą o samorządzie gminnym do zadań własnych gmin należy tworzenie warunków do zaspokajania potrzeb mieszkaniowych swoim mieszkańcom.

Zgodnie z ustawą o ochronie praw lokatorów, mieszkaniowym zasobie gminy i o zmianie Kodeksu cywilnego, gminy mają obowiązek zapewniać lokale socjalne i lokale zamienne oraz zaspokajać potrzeby mieszkaniowe gospodarstw domowych o niskich dochodach. Wspomniane lokale stanowią majątek gmin i tworzą ich zasób mieszkaniowy. Wspomniana wyżej ustawa wskazuje, że rada gminy lub miasta może uchwalać:

- ❖ wieloletnie programy gospodarowania mieszkaniowym zasobem gminy,
- ❖ zasady wynajmowania lokali wchodzących w skład mieszkaniowego zasobu gminy,
- ❖ zasady polityki czynszowej oraz warunki obniżania czynszu.

Obecnie na terenie gminy obowiązuje Wieloletni Program Gospodarowania Mieszkaniowym Zasobem Gminy Pisz na lata 2023–2027 przyjęty uchwałą nr LIII/528/22 Rady Miejskiej w Pisz z dnia 24 listopada 2022 r.

Mieszkaniowy zasób Gminy, wg stanu na dzień 31 października 2022 r., tworzy 311 lokali o powierzchni 13 077,96 m², w tym: 273 lokali mieszkalnych o powierzchni 11 842,59 m² oraz 38 lokali socjalnych o powierzchni 1 235,37 m².

Z 311 mieszkań komunalnych: 234 mieszkania o łącznej powierzchni 10 197,07 m² znajduje się w 88 budynkach należących do Wspólnot Mieszkaniowych, 72 mieszkania o łącznej powierzchni 2 636,67 m² znajduje się w 19 budynkach stanowiących własność Gminy, 2 mieszkania o łącznej powierzchni 96,10 m² znajdują się w 1 budynku należącym do Spółdzielni Mieszkaniowej w Pisz oraz 3 mieszkania o łącznej

powierzchni 148,12 m² znajdują się w 3 budynkach, w których gmina posiada udziały.

Znaczna część budynków komunalnych wymaga bieżących remontów i modernizacji wynikających z ich wieku oraz stanu technicznego. Głównym celem prowadzonych prac jest poprawa bezpieczeństwa mieszkańców, podnoszenie standardu lokali oraz utrzymanie zasobu mieszkaniowego w należytym stanie technicznym. W najbliższych latach planowane są m.in. działania związane z termomodernizacją budynków, remontami dachów i kominów, modernizacją instalacji technicznych, wymianą stolarki okiennej i drzwiowej oraz realizacją bieżących napraw i prac konserwacyjnych. Zakres realizowanych inwestycji jest uzależniony od potrzeb technicznych budynków oraz możliwości finansowych gminy i wspólnot mieszkaniowych.

W celu poprawy wykorzystania i racjonalizacji gospodarowania mieszkaniowym zasobem gmina Pisz będzie podejmować następujące działania:

- ❖ przeprowadzanie napraw i remontów lokali i budynków;
- ❖ zmniejszenie liczby dłużników poprzez skuteczną windykację należności z tytułu najmu lokali mieszkalnych;
- ❖ zawieranie ugód w sprawie spłaty zadłużenia z tytułu najmu lokali mieszkalnych;
- ❖ podjęcie działań zmierzających do wykupu lokali mieszkalnych przez najemców poprzez udzielanie bonifikat dla najemców zgłaszających chęć wykupu mieszkania;
- ❖ zbywanie w pierwszej kolejności lokali w budynkach, które są w złym stanie technicznym;
- ❖ wspieranie najemców w zakresie wykonywania ulepszeń w lokalach, mających na celu podniesienie standardu technicznego lokali;
- ❖ umożliwienie spłaty zadłużenia z tytułu należności za najem lokali z mieszkaniowego zasobu gminy w formie świadczenia rzeczowego.

¹⁰ Wieloletni Program Gospodarowania Mieszkaniowym Zasobem Gminy Pisz na lata 2023–2027.

Gospodarka mieszkaniowa w gminie Pisz

W latach 2020–2024 zasoby mieszkaniowe gminy Pisz wykazywały tendencję wzrostową. Liczba mieszkań zwiększyła się z 9 102 do 9 467, natomiast ich łączna powierzchnia użytkowa wzrosła z 689 296 m² do 728 542

542 m². Oznacza to wzrost zasobu mieszkaniowego zarówno pod względem liczby lokali, jak i ich całkowitej powierzchni użytkowej.

Tabela 16 Zasoby mieszkaniowe w gminie Pisz w latach 2020–2024.

	2020	2021	2022	2023	2024
<i>Mieszkania [szt.]</i>	9 102	9 182	9 278	9 413	9 467
<i>Powierzchnia użytkowa mieszkań [m²]</i>	689 296	699 555	710 279	721 875	728 542

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

W analizowanym okresie odnotowano stopniową poprawę podstawowych wskaźników charakteryzujących warunki mieszkaniowe w gminie Pisz. Przeciętna powierzchnia użytkowa jednego mieszkania wzrosła z 75,7 m² w 2020 r. do 77,0 m² w 2024 r. Jednocześnie zwiększyła się przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkania przypadająca na jednego mieszkańca z 25,9 m² do 28,3 m².

W latach 2020–2024 wzrosła również liczba mieszkań przypadających na 1 000 mieszkańców z 342,2 do 367,7, co wskazuje na zwiększenie dostępnego zasobu mieszkaniowego w przeliczeniu na liczbę

ludności. Zmiana ta jest związana zarówno ze wzrostem liczby mieszkań, jak również ze zmianami demograficznymi zachodzącymi na terenie gminy.

Przeciętna liczba osób przypadających na jedno mieszkanie w analizowanym okresie systematycznie malała – z 2,92 osoby w 2020 r. do 2,72 osoby w 2024 r. Tendencja ta jest charakterystyczna dla wielu jednostek samorządu terytorialnego i wynika m.in. ze zmian w strukturze gospodarstw domowych, w tym wzrostu udziału gospodarstw jedno- i dwuosobowych oraz zwiększania się zasobu mieszkaniowego przy jednoczesnym spadku liczby ludności.

Tabela 17 Struktura zasobów mieszkaniowych na terenie gminy Pisz w latach 2020–2024.

	2020	2021	2022	2023	2024
<i>Przeciętna powierzchnia użytkowa 1 mieszkania [m²]</i>	75,7	76,2	76,6	76,7	77,0
<i>Przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkania na 1 osobę [m²]</i>	25,9	26,6	27,2	27,8	28,3
<i>Mieszkania na 1 000 mieszkańców</i>	342,2	348,5	354,9	362,9	367,7
<i>Przeciętna liczba osób na 1 mieszkanie</i>	2,92	2,87	2,82	2,76	2,72

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Istotnym elementem oceny jakości zasobów mieszkaniowych jest stopień ich wyposażenia w podstawowe instalacje techniczno-sanitarne. W 2024 r. na terenie gminy Pisz 9 417 mieszkań było podłączonych do sieci wodociągowej, co stanowiło 99,47% wszystkich mieszkań. W łazienkę wyposażonych było 9 239 mieszkań (97,59%), natomiast dostęp do centralnego ogrzewania posiadały 8 604 mieszkania (90,88%).

Dane te wskazują na wysoki poziom wyposażenia zasobu mieszkaniowego gminy w podstawową infrastrukturę techniczną. Jednocześnie należy zauważyć, że nadal istnieje grupa mieszkań wymagających dalszej modernizacji i poprawy standardu technicznego, szczególnie w zakresie systemów ogrzewania oraz dostosowania budynków do współczesnych wymogów efektywności energetycznej.

Tabela 18 Mieszkania wyposażone w instalacje techniczno-sanitarne w gminie Pisz w latach 2020-2024.

	2020	2021	2022	2023	2024
<i>Mieszkania podłączone do sieci wodociągowej</i>	9 052	9 132	9 228	9 363	9 417
<i>Mieszkania wyposażone w łazienkę</i>	8 874	8 954	9 050	9 185	9 239
<i>Mieszkania posiadające centralne ogrzewanie</i>	8 239	8 319	8 415	8 550	8 604

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Podsumowując, zasoby mieszkaniowe gminy Pisz w analizowanym okresie ulegały stopniowemu zwiększeniu, a podstawowe wskaźniki dotyczące warunków mieszkaniowych wskazują na poprawę jakości zamieszkania. Jednocześnie zmniejszająca się liczba osób przypadających na jedno mieszkanie oraz wzrost powierzchni użytkowej przypadającej

na mieszkańca odzwierciedlają zachodzące zmiany demograficzne i społeczne. Wyzwaniem pozostaje dalsze dostosowywanie zasobu mieszkaniowego do potrzeb mieszkańców, w tym rozwój dostępnego budownictwa mieszkaniowego oraz poprawa efektywności energetycznej istniejących budynków.

4.4. Infrastruktura techniczna

Obecność sieci wodociągowej i kanalizacyjnej na terenie jednostki samorządu terytorialnego istotnie podnosi jakość życia mieszkańców poprzez zapewnienie ciągłości dostaw wody spełniającej wszelkie normy sanitarne oraz odbioru i oczyszczania ścieków. Wyposażenie obszaru w podstawową infrastrukturę techniczną zwiększa również atrakcyjność osiedleńczą dla potencjalnych mieszkańców oraz inwestorów.

W imieniu gminy gospodarkę wodno-ściekową prowadzi Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji Sp. z o.o. w Pisz. Podstawowym źródłem zaopatrzenia mieszkańców Gminy Pisz w wodę jest miejskie ujęcie wody zlokalizowane przy ul. Gdańskiej w Pisz. Funkcjonują również lokalne ujęcia wody m.in. w Liskach, Wiartlu, Kotle Dużym, Kociołku Szlacheckim, Karpie i Wielkim Lesie, które zapewniają dostawę wody do miejscowości położonych poza miastem. Sieć wodociągowa obejmuje większość

**Sieć
wodociągowa
194,3 km**

**Sieć
kanalizacyjna
175,6 km**

miejscowości na terenie gminy, jednak nadal występują obszary nieobjęte zbiorowym systemem zaopatrzenia w wodę, których mieszkańcy korzystają z indywidualnych ujęć. Rozbudowa systemu wodociągowego prowadzona jest od wielu lat i pozostaje jednym z istotnych kierunków rozwoju infrastruktury technicznej gminy.

Sieć wodociągowa

Dostęp do infrastruktury wodociągowej stanowi jeden z podstawowych elementów warunkujących jakość życia mieszkańców oraz rozwój przestrzenny gminy. W latach 2020–2024 długość sieci wodociągowej na terenie gminy Pisz utrzymywała się na zbliżonym poziomie, wykazując niewielką tendencję wzrostową – z 193,2 km w 2020 r. do 194,3 km w 2024 r. W analizowanym okresie zwiększyła się również liczba przyłączy prowadzących do budynków mieszkalnych i zbiorowego zamieszkania – z 3 227 do 3 449.

Liczba awarii sieci wodociągowej w poszczególnych latach ulegała wahaniom. Największą wartość odnotowano w 2021 r. (61 awarii), natomiast w 2024 r. liczba awarii wyniosła 31.

W analizowanym okresie ilość wody dostarczonej gospodarstwom domowym ulegała zmianom – w latach 2020–2022 odnotowano spadek jej zużycia, natomiast

w kolejnych latach nastąpił ponowny wzrost. W 2024 r. gospodarstwom domowym dostarczono 812,8 dam³ wody, czyli wartość zbliżoną do poziomu z 2021 r.

Jednocześnie zużycie wody w gospodarstwach domowych w przeliczeniu na 1 mieszkańca utrzymywało się na względnie stabilnym poziomie. W 2024 r. wyniosło 31,4 m³ na mieszkańca, wobec 31,7 m³ w 2020 r.. Wartość ta wskazuje na niewielkie zmiany w zakresie indywidualnego zużycia wody w gospodarstwach domowych.

Pomimo rozwoju infrastruktury wodociągowej liczba mieszkańców korzystających z sieci wodociągowej systematycznie malała – z 23 874 osób w 2020 r. do 23 145 osób w 2024 r., co jest związane przede wszystkim ze zmianami demograficznymi zachodzącymi na terenie gminy.

Tabela 19 Sieć wodociągowa na terenie gminy Pisz w latach 2020-2024.

	2020	2021	2022	2023	2024
<i>Długość sieci wodociągowej [km]</i>	193,2	194,1	193,1	193,8	194,3
<i>Liczba przyłączy prowadzących do budynków mieszkalnych i zbiorowego zamieszkania</i>	3 227	3 303	3 422	3 384	3 449
<i>Awarie sieci wodociągowej</i>	35	61	30	42	31
<i>Woda dostarczona gospodarstwom domowym [dam³]</i>	845,7	812,8	787,1	797,6	812,8
<i>Zużycie wody w gospodarstwach domowych ogółem na 1 mieszkańca [m³]</i>	31,7	30,7	30,0	30,6	31,4
<i>Ludność korzystająca z sieci wodociągowej</i>	23 874	23 691	23 565	23 311	23 145

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Sieć kanalizacyjna

Gmina Pisz posiada rozbudowany system kanalizacji sanitarnej obsługujący zarówno miasto, jak i część miejscowości wiejskich. Ścieki odprowadzane są do oczyszczalni ścieków obsługującej aglomerację Pisz, zlokalizowanej w miejscowości Jagodne, która stanowi podstawowy element gospodarki ściekowej na terenie gminy. Na obszarach nieobjętych siecią kanalizacyjną ścieki gromadzone są w zbiornikach bezodpływowych lub odprowadzane do przydomowych oczyszczalni ścieków.

Długość czynnej sieci kanalizacyjnej w latach 2020–2024 utrzymywała się na zbliżonym poziomie około 175 km. W analizowanym okresie wzrosła liczba przyłączy kanalizacyjnych do budynków mieszkalnych i zbiorowego zamieszkania, co świadczy o stopniowym rozwoju infrastruktury. Jednocześnie zwiększyła się liczba awarii sieci kanalizacyjnej, a liczba mieszkańców korzystających z kanalizacji systematycznie malała, co jest związane głównie z procesami demograficznymi. Ilość ścieków bytowych odprowadzanych siecią kanalizacyjną pozostawała natomiast na względnie stabilnym poziomie.

Tabela 20 Sieć kanalizacyjna na terenie gminy Pisz w latach 2020-2024.

	2020	2021	2022	2023	2024
<i>Długość czynnej sieci kanalizacyjnej [km]</i>	175,5	176,6	175,4	175,4	175,6
<i>Liczba przyłączy prowadzących do budynków mieszkalnych i zbiorowego zamieszkania</i>	2 624	2 689	2 769	2 762	2 804
<i>Awarie sieci kanalizacyjnej</i>	93	91	107	116	142
<i>Ścieki bytowe odprowadzane siecią kanalizacyjną [dm³]</i>	778,4	765,5	764,0	755,5	775,0
<i>Ludność korzystająca z sieci kanalizacyjnej</i>	20 642	20 525	20 445	20 248	20 100

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Na podstawie uchwały nr III/71/14 Sejmiku Województwa Warmińsko-Mazurskiego wyznaczona została aglomeracja Pisz o równoważnej liczbie mieszkańców (RLM) 25 141, z oczyszczalnią ścieków zlokalizowaną w miejscowości Jagodne. Aglomeracja obejmuje miasto Pisz oraz miejscowości: Jagodne, Borki, Kałęczyn, Maldanin, Snopki, Łupki, Wiartel,

Wiartel Mały, Jeglin, Karwik, Trzonki, Szczecchy Wielkie, Szczecchy Małe, Zdory, Turowo Duże, Bogumiły, Turowo, Zawady, Maszty, Liski, Imionek oraz Jeże. Aglomeracja stanowi podstawowy obszar obsługiwany przez zbiorczy system kanalizacji sanitarnej na terenie gminy.

Zaopatrzenie w ciepło¹¹

Na terenie gminy Pisz funkcjonuje scentralizowany system ciepłowniczy zarządzany przez Przedsiębiorstwo Energetyki Ciepłej Sp. z o.o. w Piesz. Podstawowym źródłem ciepła jest ciepłownia miejska o mocy 26 MW wykorzystująca biomasę jako paliwo, co zwiększa udział odnawialnych źródeł energii w lokalnym systemie energetycznym.

System ciepłowniczy obejmuje sieć wysokoparametrową o długości ponad 19 km oraz ponad 5 km zewnętrznych instalacji odbiorczych. Do sieci podłączonych jest 261 indywidualnych i grupowych węzłów cieplnych wyposażonych w układy automatycznej regulacji. W ostatnich latach prowadzona jest sukcesywna modernizacja infrastruktury oraz rozbudowa sieci ciepłowniczej.

Poza obszarem objętym siecią ciepłowniczą potrzeby grzewcze mieszkańców zaspokajane są głównie przez

indywidualne źródła ciepła wykorzystujące gaz ziemny, drewno, pellet, energię elektryczną oraz paliwa stałe. Szczególnie na terenach wiejskich nadal funkcjonują tradycyjne systemy ogrzewania oparte na węglu i drewnie.

Gmina Pisz realizuje działania związane z poprawą efektywności energetycznej budynków oraz ograniczaniem niskiej emisji. Prowadzone są inwestycje termomodernizacyjne, a mieszkańcy mogą korzystać z programów wsparcia, w tym programu „Czyste Powietrze”, umożliwiającego uzyskanie dofinansowania na wymianę źródeł ciepła oraz poprawę efektywności energetycznej budynków. Działania te przyczyniają się do stopniowej poprawy jakości powietrza oraz zwiększania wykorzystania bardziej ekologicznych źródeł energii.

Zaopatrzenie w gaz¹²

Na terenie Gminy Pisz funkcjonuje sieć gazowa, której operatorem jest Polska Spółka Gazownictwa Sp. z o.o. W ostatnich latach infrastruktura gazowa była systematycznie rozbudowywana. Długość czynnej sieci gazowej wzrosła z 35,7 km w 2020 r. do 59,9 km w 2024 r., co oznacza wzrost o blisko 68%.

Równocześnie zwiększała się liczba przyłączy gazowych do budynków mieszkalnych i niemieskalnych – z 990 w 2020 r. do 1 121 w 2024 r. Szczególnie dynamiczny wzrost odnotowano w przypadku gospodarstw domowych wykorzystujących gaz do ogrzewania mieszkań.

Ich liczba wzrosła z 340 w 2020 r. do ponad 800 w 2024 r., co świadczy o rosnącej popularności tego źródła energii.

Pomimo rozwoju sieci gazowej liczba mieszkańców korzystających z gazu sieciowego systematycznie maleje, co jest związane przede wszystkim z niekorzystnymi trendami demograficznymi. Rozbudowa infrastruktury gazowej przyczynia się jednak do poprawy bezpieczeństwa energetycznego gminy oraz umożliwia stopniowe zastępowanie bardziej emisyjnych źródeł ogrzewania rozwiązaniami przyjaźniejszymi dla środowiska.

¹¹ Założenia do planu zaopatrzenia w ciepło, energię elektryczną i paliwa gazowe dla Miasta i Gminy Pisz na lata 2012–2027.

^{12,13} Założenia do planu zaopatrzenia w ciepło, energię elektryczną i paliwa gazowe dla Miasta i Gminy Pisz na lata 2012–2027.

Tabela 21 Sieć gazowa na terenie gminy Pisz w latach 2020-2024.

	2020	2021	2022	2023	2024
<i>Długość czynnej sieci gazowej ogółem [m]</i>	35 660	42 963	45 829	51 086	59 924
<i>Czynne przyłącza do budynków ogółem (mieszkalnych i niemieszkalnych)</i>	990	1 055	1 077	1 101	1 121
<i>Odbiorcy gazu (gospodarstwa domowe) ogrzewający mieszkania gazem</i>	340	458	801	816	811
<i>Ludność korzystająca z sieci gazowej</i>	12 925	12 871	12 603	12 408	12 081

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Zaopatrzenie w energię elektryczną¹³

Zaopatrzenie gminy Pisz w energię elektryczną realizowane jest za pośrednictwem krajowego systemu elektroenergetycznego. Na terenie gminy funkcjonuje sieć elektroenergetyczna średniego i niskiego napięcia wraz ze stacjami transformatorowymi, zapewniająca dostawę energii elektrycznej dla mieszkańców, przedsiębiorstw oraz instytucji publicznych. Operatorem systemu dystrybucyjnego jest ENERGA Operator S.A.

Stan infrastruktury elektroenergetycznej pozwala na bieżące zaspokajanie potrzeb odbiorców energii, jednak wraz z rozwojem budownictwa mieszkaniowego, działalności gospodarczej oraz odnawialnych źródeł energii konieczna jest sukcesywna modernizacja i rozbudowa sieci. Szczególne znaczenie ma zapewnienie odpowiednich parametrów zasilania na terenach wiejskich oraz w obszarach przeznaczonych pod nowe inwestycje.

Gospodarka odpadami

Gospodarka odpadami stanowi istotny element systemu ochrony środowiska na terenie gminy Pisz. Prawidłowe gospodarowanie odpadami ma szczególne znaczenie ze względu na wysokie walory przyrodnicze gminy oraz jej funkcję turystyczną. System gospodarowania odpadami obejmuje odbiór, transport oraz zagospodarowanie odpadów komunalnych

Na terenie gminy obserwowany jest rozwój odnawialnych źródeł energii, zwłaszcza instalacji fotowoltaicznych. Instalacje takie funkcjonują zarówno przy obiektach komunalnych, jak i przedsiębiorstwach. Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji w Piszku eksploatuje instalację fotowoltaiczną o mocy 46,17 kW wspomagającą zasilanie oczyszczalni ścieków. Instalację o mocy 50 kW posiada również Przedsiębiorstwo Energetyki Ciepłej Sp. z o.o. w Piszku. Panele fotowoltaiczne zostały zamontowane także przy szkołach podstawowych w Hejdyku i Kotle Dużym, gdzie wspierają zasilanie obiektów oświatowych. Rozwój odnawialnych źródeł energii stanowi istotny kierunek działań gminy w zakresie poprawy efektywności energetycznej, ograniczania emisji zanieczyszczeń oraz zwiększania bezpieczeństwa energetycznego. W kolejnych latach można spodziewać się dalszego wzrostu liczby instalacji fotowoltaicznych zarówno w sektorze publicznym, jak i prywatnym.

zgodnie z obowiązującymi przepisami prawa oraz zasadami ochrony środowiska.

W 2024 r. z terenu gminy odebrano łącznie 8 828,3 Mg odpadów komunalnych. Największy udział stanowiły niesegregowane (zmieszane) odpady komunalne, których masa wyniosła 5 986,3 Mg, co odpowiadało blisko 68% wszystkich odebranych odpadów. Znaczący

udział miały również odpady ulegające biodegradacji (1 103,6 Mg), opakowania z tworzyw sztucznych (694,3 Mg), szkła (420,0 Mg), papieru i tektury (272,3 Mg) oraz odpady wielkogabarytowe (351,9 Mg).

Na terenie gminy funkcjonuje Punkt Selektywnej Zbiórki Odpadów Komunalnych (PSZOK), umożliwiający mieszkańcom przekazywanie m.in. odpadów wielkogabarytowych, budowlanych, zużytego sprzętu elektrycznego i elektronicznego, opon oraz innych odpadów problemowych. Istotnym elementem systemu jest również monitoring zrehabilitowanego składowiska odpadów komunalnych w miejscowości Kocioł Duży. Badania przeprowadzone w 2024 r. potwierdziły

prawidłowość wykonanej rekultywacji oraz brak negatywnego oddziaływania obiektu na środowisko.

Gmina Pisz prowadzi również działania edukacyjne służące podnoszeniu świadomości ekologicznej mieszkańców. W 2024 r. była organizatorem lub współorganizatorem licznych przedsięwzięć promujących selektywną zbiórkę odpadów i ochronę środowiska, w tym VII Akcji Sprzątania Dna Pisy oraz konkursów ekologicznych skierowanych do dzieci i młodzieży. Działania te przyczyniają się do kształtowania postaw proekologicznych oraz poprawy efektywności systemu gospodarowania odpadami.

4.5. Infrastruktura drogowa i dostępność komunikacyjna

Ważnym elementem wpływającym na rozwój gospodarczy, a także jakość życia mieszkańców jest infrastruktura transportowa. Dobrej jakości, rozbudowany system komunikacji stanowi jeden z czynników przyciągających przedsiębiorców

i inwestorów oraz ma wpływ na bezpieczeństwo mieszkańców i realizację ich potrzeb.

Podstawowy układ komunikacji na obszarze gminy tworzą poniższe drogi:

Tabela 22 Wykaz podstawowej sieci drogowej na terenie gminy Pisz.

Kategoria drogi	Numer drogi	Relacja/przebieg drogi	Długość odcinka w gminie [km]
krajowe	DK63	Łomża – Granica Państwa	35,000
	DK58	Ruciane-Nida – Szczuczyn	20,000
powiatowe (obszar wiejski)	1520N	Rozogi – Kowalik – Ciesina	2,815
	1522N	Rozogi – Spaliny – Turośl – DK Nr 58 (Pisz)	24,146
	1648N	DK Nr 58 (Ruciane-Nida) – Wiartel – DK Nr 63 (Jeże)	34,647 (część drogi)
	1654N	Zdunowo – DP Nr 1648 N	2,165
	1656N	DP Nr 1648N (Wielki Las) – Pogobie Średnie – DP Nr 1522N (Pisz)	18,487
	1658N	Pogobie Średnie – DK Nr 63 – Turowo – DP Nr 1660N (Zawady)	16,610
	1660N	DK Nr 63 – Kałęczyn – DK Nr 58 (Biała Piska)	18,073 (część drogi)
	1662N	DK Nr 63 – Borki – DP Nr 1660N (Kałęczyn)	3,681
	1664N	DK Nr 58 (Babrosty) – Stare Guty – DK Nr 58 (Kocioł)	4,045
	1666N	DK Nr 58 (Kocioł) – Szymki – Kukły	7,503 (część drogi)
	1668N	DP Nr 1660N (Liski) – DP Nr 1666N (Szymki)	3,277
	1670N	DK Nr 58 (Pisz) – Rybitwy – DK Nr 58 (Kaliszki)	16,724
	1686N	Karwik – DK Nr 63 (Jeglin)	2,789
	1688N	DK Nr 63 (Szczecchy Wilk.) – Zdory – DK Nr 63 (Kociołek Szl.)	8,505
	1690N	Kwik – DK Nr 63	2,622
	1692N	DK Nr 63 – Trzonki – DP Nr 1851N (Rostki)	7,029
	1694N	DK Nr 63 – Łysonie	5,951
	1847N	DP Nr 1696N – DK Nr 16	2,206
	1851N	DP Nr 1694N – Rostki – Pilchy	6,122
powiatowe (obszar miejski)	4601N	Bema	0,249
	4602N	Chopina	0,233
	4603N	Jagielly	0,657
	4604N	Kopernika	0,152

4607N	Mieszka I	0,210
4608N	Orzeszkowej	0,164
4609N	Sikorskiego	0,420
4610N	Spacerowa	0,923
4613N	Bliska	0,072
4615N	Fabryczna	0,121
4616N	Jagodna	0,361
4617N	Krótką	0,101
4618N	Lipowa	0,494
4619N	Mazurska	0,316
4620N	Moniuszki	0,158
4621N	Polna	0,311
4623N	Skrzetuskiego	0,239
4624N	Staszica	1,045
4625N	Uroczą	0,213
4626N	Żeromskiego	0,201
4627N	Armii Krajowej	0,135
4628N	Dworcowa	0,800
4629N	Gizewiusza	0,381
4630N	Konopnickiej	0,261
4631N	Krzywa	0,319
4633N	Mickiewicza	0,707
4634N	Okopowa	0,193
4635N	Poprzeczna	0,167
4636N	Sienkiewicza	0,391
4637N	Słoneczna	0,883
4638N	Zgody	0,513
4639N	Usługowa	0,196
4640N	Wojska Polskiego	1,089

Źródło: opracowanie własne na podstawie Wykazu dróg powiatowych Powiatowego Zarządu Dróg Powiatowych w Pisz, <http://pzd.pisz.pl/wykaz-drog/> oraz Wykazu dróg krajowych wraz z numeracją i przebiegiem z 3 kwietnia 2024 r., <https://www.gov.pl/web/gddkia/drogi-krajowe2>.

Układ komunikacyjny Gminy Pisz opiera się na sieci dróg krajowych, powiatowych i gminnych, które zapewniają powiązania transportowe zarówno wewnątrz gminy, jak i z pozostałymi częściami województwa warmińsko-mazurskiego oraz kraju. Przez teren gminy przebiegają dwie drogi krajowe – DK 58 (Ruciane-Nida – Szczuczyn) oraz DK 63 (Łomża – granica państwa), których łączna długość na obszarze gminy wynosi około 55 km. Uzupełnieniem układu komunikacyjnego są drogi powiatowe o łącznej długości około 387 km oraz drogi gminne o długości około 118 km.

Położenie Pisz na skrzyżowaniu ważnych szlaków drogowych sprawia, że miasto pełni funkcję lokalnego węzła komunikacyjnego obsługującego zarówno ruch mieszkańców, jak i znaczący ruch turystyczny, szczególnie w sezonie letnim. W okresie wakacyjnym natężenie ruchu samochodowego znacząco wzrasta, co prowadzi do okresowych utrudnień komunikacyjnych w centrum miasta.

Istotnym przedsięwzięciem poprawiającym dostępność komunikacyjną oraz bezpieczeństwo ruchu jest budowa obwodnicy Pisz w ciągu dróg krajowych nr 58 i 63. Realizacja tej inwestycji pozwoli na wyprowadzenie

ruchu tranzytowego, w tym ruchu ciężkiego, poza ścisłe centrum miasta. W efekcie zmniejszy się natężenie ruchu na ulicach miejskich, poprawi się bezpieczeństwo mieszkańców, ograniczony zostanie hałas oraz emisja spalin, a także zwiększy się atrakcyjność przestrzeni miejskiej.

W latach 2022–2024 długość dróg gminnych na terenie gminy utrzymywała się na zbliżonym poziomie i wynosiła około 122 km. Jednocześnie zwiększała się długość dróg o nawierzchni twardej – z 80,0 km w 2022 r. do 86,6 km w 2024 r., w tym dróg o nawierzchni twardej ulepszonej z 40,4 km do 47,3 km. W tym samym

czasie zmniejszyła się długość dróg gruntowych z 38,1 km do 35,5 km. Zmiany te świadczą o stopniowej poprawie standardu infrastruktury drogowej poprzez sukcesywne utwardzanie i modernizację sieci dróg gminnych.

Pomimo obserwowanych pozytywnych zmian, znaczna część lokalnej sieci drogowej nadal wymaga dalszych działań inwestycyjnych, zwłaszcza w zakresie przebudowy i utwardzania dróg gruntowych oraz poprawy dostępności komunikacyjnej terenów wiejskich.

Tabela 23 Drogi gminne według rodzaju nawierzchni w latach 2022–2024.

	2022	2023	2024
ogółem [km]	118,1	123,1	122,1
o nawierzchni twardej [km]	80,0	84,9	86,6
o nawierzchni twardej ulepszonej [km]	40,4	45,6	47,3
o nawierzchni gruntowej [km]	38,1	38,2	35,5

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

W celu poprawy jakości infrastruktury drogowej oraz dostępności komunikacyjnej gmina planuje realizację szeregu inwestycji drogowych. Do najważniejszych należą:

- ❖ przebudowa ul. Warszawskiej w Pisz,
- ❖ przebudowa ul. Wojska Polskiego wraz z modernizacją mostu,
- ❖ przebudowa ul. Kościuszki,
- ❖ przebudowa ulic: Bratniej, Baśniowej, św. Wojciecha, Narożnej, Reja, Kochanowskiego, Prusa, Słubickiej i Zagłoby,
- ❖ rozbudowa drogi gminnej Kwik–Zdory,
- ❖ rozbudowa drogi Wiartel–Jaśkowo,
- ❖ przebudowa drogi Snopki–Wąglik (etap II),
- ❖ przebudowa drogi Zdunowo–Zimna,
- ❖ przebudowa drogi w obrębie Kocioł Duży,

- ❖ przebudowa mostu w ciągu drogi Jagodne–Maszty,
- ❖ przebudowa dróg w miejscowościach Łupki, Jagodne i Maldanin,
- ❖ budowa drogi do terenów inwestycyjnych w obrębach Pisz-1 i Łupki,
- ❖ budowa i rozbudowa ścieżek rowerowych na terenie gminy.

Szczególne znaczenie dla rozwoju lokalnej gospodarki będzie miało zapewnienie odpowiedniej dostępności komunikacyjnej terenów inwestycyjnych oraz dalsza poprawa jakości połączeń pomiędzy miastem Pisz a miejscowościami wiejskimi. Istotnym kierunkiem rozwoju jest również rozbudowa infrastruktury rowerowej, wpisująca się w rosnące znaczenie turystyki aktywnej oraz rozwój Mazurskiej Pętli Rowerowej.

Na terenie miasta funkcjonuje kilka ogólnodostępnych parkingów zlokalizowanych m.in. przy ul. Wąglickiej,

ul. Kościuszki, Placu Ignacego Daszyńskiego, ul. Spokojnej, ul. Kochanowskiego, Alei Turystów oraz ul. Kopernika. Dodatkowo miejsca postojowe znajdują się przy Domu Pogrzebowym przy ul. Spokojnej oraz przy budynku socjalnym przy ul. Nidzkiej. Na terenach wiejskich gminy nie funkcjonują obecnie ogólnodostępne parkingi gminne.

Pomimo realizowanych inwestycji, jednym z głównych wyzwań pozostaje dalsza modernizacja dróg

gruntowych, poprawa stanu technicznego części lokalnych ciągów komunikacyjnych oraz rozwój infrastruktury rowerowej i parkingowej. Działania te będą miały istotne znaczenie zarówno dla jakości życia mieszkańców, jak i dalszego rozwoju funkcji turystycznej oraz gospodarczej gminy Pisz.

Komunikacja publiczna

Gmina Pisz pełni funkcję organizatora publicznego transportu zbiorowego na swoim terenie, zapewniając mieszkańcom dostęp do komunikacji autobusowej pomiędzy miastem Pisz a miejscowościami wiejskimi. Funkcjonowanie transportu publicznego ma szczególne znaczenie dla zapewnienia dostępności usług publicznych, placówek oświatowych, ochrony zdrowia oraz miejsc pracy, zwłaszcza dla mieszkańców terenów oddalonych od miasta.

Przewozy autobusowe realizowane są przez dwóch operatorów. Przewoźnik Przewozy Pasażerskie „KM” Waldemar Bodus z siedzibą w Pisz obsługuje 5 linii komunikacyjnych, natomiast przewoźnik TRANS-KOM PKS Sp. z o.o. z siedzibą przy ul. Dworcowej 8 w Pisz realizuje przewozy na 8 liniach komunikacyjnych. Łącznie na terenie gminy funkcjonuje 13 linii autobusowych.

Sieć połączeń obejmuje następujące trasy:

- ❖ Pisz – Łupki,
- ❖ Pisz – Jagodne,
- ❖ Pisz – Pogobie – Pisz,
- ❖ Pisz – Trzonki – Łysonie – Pisz,
- ❖ Pisz – Liski – Maszty – Pisz,
- ❖ Pisz – Kocioł Duży – Stare Guty,
- ❖ Pisz – Trzonki,
- ❖ Hejdyk – Pisz,
- ❖ Uściany przez Pogobie Tylne i Anuszewo,
- ❖ Pisz – Kocioł Duży – Pietrzyki,
- ❖ Pisz – Zdunowo przez Wiartel,
- ❖ Pisz – Kwik przez Zdory,
- ❖ Pisz – Szeroki Bór Piski.

Funkcjonująca sieć połączeń autobusowych zapewnia obsługę komunikacyjną miasta Pisz oraz wybranych miejscowości wiejskich, umożliwiając mieszkańcom korzystanie z podstawowych usług publicznych zlokalizowanych w mieście, w tym placówek oświatowych, ochrony zdrowia, administracji oraz obiektów handlowo-usługowych. Istotną funkcją transportu publicznego jest również zapewnienie dowozu uczniów do szkół oraz utrzymanie dostępności komunikacyjnej obszarów wiejskich. Zakres i częstotliwość kursowania poszczególnych linii są dostosowywane przez organizatora transportu oraz operatorów do bieżących potrzeb przewozowych i możliwości organizacyjno-finansowych.

Poza połączeniami realizowanymi w ramach gminnego transportu publicznego mieszkańcy Gminy Pisz mogą korzystać również z połączeń regionalnych i dalekobieżnych obsługiwanych przez przewoźników autobusowych. Zapewniają one połączenia m.in. z Elkiem, Orzyszem, Rucianem-Nidą, Mragowem, Giżyckiem, Olsztynem, Łomżą oraz innymi miejscowościami regionu.

Głównym węzłem komunikacji autobusowej jest dworzec zlokalizowany przy ul. Dworcowej w Pisz, położony w bezpośrednim sąsiedztwie stacji kolejowej. Takie usytuowanie umożliwia dogodną przesiadkę pomiędzy transportem autobusowym i kolejowym oraz poprawia dostępność komunikacyjną gminy zarówno dla mieszkańców, jak i turystów odwiedzających region.

W kolejnych latach wyzwaniem pozostanie utrzymanie odpowiedniej dostępności transportu publicznego,

zwłaszcza dla mieszkańców miejscowości oddalonych od miasta Pisz, przy jednoczesnym dostosowywaniu oferty przewozowej do zmian demograficznych oraz potrzeb mieszkańców. Istotne znaczenie będzie miało zapewnienie sprawnych połączeń

umożliwiających dojazd do szkół, miejsc pracy, placówek ochrony zdrowia i instytucji publicznych, a także dalsza integracja transportu zbiorowego z transportem kolejowym oraz rozwijającą się infrastrukturą rowerową.

Kolej

Istotnym elementem systemu transportowego gminy Pisz jest komunikacja kolejowa. Przez teren gminy przebiega linia kolejowa **nr 219** Olsztyn – Elk, stanowiąca ważny element regionalnej sieci transportowej województwa warmińsko-mazurskiego. Linia zapewnia regularne połączenia pasażerskie m.in. z Elkiem, Olsztynem, Rucianem-Nidą, Szczytnem oraz innymi miejscowościami regionu.

Stacja kolejowa w Piszach zlokalizowana jest przy ul. Dworcowej, w bezpośrednim sąsiedztwie dworca autobusowego, co umożliwia sprawne przesiadki pomiędzy różnymi środkami transportu. Obiekt pełni funkcję głównego węzła komunikacyjnego gminy i stanowi ważny punkt obsługi zarówno mieszkańców, jak i turystów odwiedzających Mazury.

Funkcjonująca komunikacja kolejowa zapewnia mieszkańcom gminy Pisz dostęp do wybranych ośrodków miejskich województwa warmińsko-mazurskiego oraz stanowi uzupełnienie systemu transportu drogowego. Szczególne znaczenie mają

połączenia kolejowe realizowane na linii nr 219 Olsztyn–Elk, umożliwiające przemieszczanie się mieszkańców w kierunku regionalnych ośrodków administracyjnych, edukacyjnych i gospodarczych. Transport kolejowy pełni również istotną funkcję w obsłudze ruchu turystycznego, szczególnie w okresach zwiększonego zainteresowania regionem Mazur.

Położenie stacji kolejowej w bezpośrednim sąsiedztwie dworca autobusowego zwiększa możliwość integracji różnych form transportu zbiorowego i ułatwia korzystanie z komunikacji publicznej zarówno mieszkańcom, jak i osobom odwiedzającym gminę. Wyzwaniem pozostaje dalsze wzmocnienie roli transportu kolejowego poprzez dostosowanie oferty przewozowej do potrzeb mieszkańców oraz rozwój zintegrowanych rozwiązań komunikacyjnych.

5. SFERA KLIMATYCZNO- ŚRODOWISKOWA

5.1. Klimat

Gmina Pisz położona jest w strefie klimatu umiarkowanego przejściowego, kształtowanego przez wpływy mas powietrza oceanicznego i kontynentalnego. Obszar gminy należy do mazurskiej dzielnicy klimatycznej, charakteryzującej się większym kontynentalizmem niż zachodnia część kraju, co przejawia się m.in. chłodniejszymi zimami oraz krótszym okresem wegetacyjnym.

Warunki klimatyczne Gminy Pisz są w znacznym stopniu kształtowane przez obecność licznych jezior, rozległych kompleksów leśnych Puszczy Piskiej oraz sieć cieków wodnych. Czynniki te wpływają na lokalne zróżnicowanie mikroklimatu, zwiększenie wilgotności powietrza oraz łagodzenie ekstremalnych wartości temperatur.

Zgodnie z Programem Ochrony Środowiska dla Gminy Pisz na lata 2019–2023 z perspektywą do roku 2026, średnia roczna temperatura powietrza na obszarze gminy wynosi około 6,6°C, natomiast średnia roczna suma opadów atmosferycznych kształtuje się na

poziomie około 607 mm. Największe wartości opadów przypadają na okres letni. Zgodnie z charakterystyką klimatyczną Pojezierza Mazurskiego przedstawioną przez Zintegrowaną Platformę Edukacyjną, okres wegetacyjny na terenie Pojezierza Mazurskiego należy do jednych z krótszych w kraju i wynosi około 190 dni.

Warunki klimatyczne gminy, w połączeniu z wysoką lesistością oraz dużym udziałem powierzchni wodnych, sprzyjają rozwojowi funkcji przyrodniczych, rekreacyjnych i turystycznych. Jednocześnie, podobnie jak w innych regionach kraju, obserwowane są wyzwania związane ze zmianami klimatu, które mogą wpływać na funkcjonowanie gminy, w szczególności poprzez zwiększone ryzyko występowania okresów suszy, ekstremalnych zjawisk pogodowych oraz zmian w gospodarowaniu zasobami wodnymi. Zagadnienia te mają szczególne znaczenie na obszarze gminy Pisz ze względu na dużą powierzchnię terenów leśnych, liczne jeziora oraz występowanie obszarów cennych przyrodniczo.

5.2. Gleby¹⁴

Warunki glebowe na terenie gminy Pisz są w dużym stopniu uwarunkowane budową geologiczną oraz polodowcowym charakterem obszaru. Dominują gleby lekkie, wytworzone głównie z piasków, charakteryzujące się niższą zasobnością w składniki pokarmowe i ograniczoną przydatnością dla intensywnej produkcji rolnej. Znaczny udział terenów o słabszych warunkach glebowych sprzyjał rozwojowi gospodarki leśnej, co znajduje odzwierciedlenie w wysokiej lesistości gminy.

Na obszarze gminy występują również gleby organiczne, związane przede wszystkim z terenami podmokłymi, dolinami cieków wodnych

oraz sąsiedztwem jezior. Lokalnie występują korzystniejsze warunki dla prowadzenia działalności rolniczej, jednak ogólna przydatność rolnicza gleb pozostaje ograniczona. Dominują grunty niższych klas bonitacyjnych, co wpływa na przewagę ekstensywnych form użytkowania rolniczego.

Pomimo ograniczeń wynikających z jakości gleb, występowanie rozległych kompleksów łąk i pastwisk stwarza możliwości rozwoju rolnictwa dostosowanego do lokalnych warunków przyrodniczych, w szczególności hodowli zwierząt oraz użytkowania ekstensywnego.

¹⁴ Program Ochrony Środowiska dla Gminy Pisz na lata 2019–2023 z perspektywą do roku 2026.

5.3. Sieć wodna

Według podziału Polski na jednolite części wód obszar gminy Pisz znajduje się w regionie wodnym Środkowej Wisły, administrowanym przez Regionalny Zarząd Gospodarki Wodnej w Warszawie. W granicach gminy

Pisz występuje łącznie 27 jednolitych części wód powierzchniowych, obejmujących 14 JCWP rzecznych oraz 12 JCWP jeziornych, a także jedna jednolita część wód podziemnych – JCWPd nr 31 (PLGW200031).

Wody podziemne

Na terenie gminy Pisz występują wody podziemne związane głównie z utworami piaszczysto-żwirowymi pochodzenia wodnolodowcowego. Podstawowy poziom wodonośny zalega przeważnie na głębokości do około 20 m i stanowi główne źródło zaopatrzenia mieszkańców oraz przedsiębiorstw w wodę pitną. Poziom wód gruntowych pozostaje w ścisłym związku z siecią hydrograficzną gminy, zwłaszcza z rzeką Pisą, która pełni funkcję naturalnego odbiornika i regulatora stosunków wodnych.

Ze względu na ograniczoną izolację od powierzchni terenu, zasoby te wymagają szczególnej ochrony przed potencjalnymi zanieczyszczeniami pochodzenia rolniczego, komunalnego i gospodarczego.

Obszar gminy Pisz obejmuje również teren Głównego Zbiornika Wód Podziemnych nr 216 „Sandr Kurpie”, którego zasoby podlegają ochronie ze względu na znaczenie dla zaopatrzenia ludności w wodę.

Wody powierzchniowe

Wody powierzchniowe stanowią jeden z najważniejszych elementów środowiska przyrodniczego gminy Pisz i zajmują około 20% jej powierzchni. Cały obszar gminy znajduje się w zlewni rzeki Pisy, która wypływa z Jeziora Roś i odprowadza wody z centralnej oraz południowej części Systemu Wielkich Jezior Mazurskich do Narwi. W granicach gminy rzeka ma długość około 30 km i pełni istotną funkcję przyrodniczą, gospodarczą oraz turystyczną.

Pisa jest jednym z najważniejszych cieków wodnych regionu, łączącym Wielkie Jeziora Mazurskie z dorzeczem Narwi i Wisły. Dzięki żeglownemu charakterowi stanowi ważny element szlaków turystyki wodnej oraz atrakcyjną trasę dla kajakarzy i żeglarzy. Do głównych dopływów rzeki na terenie gminy należą m.in. Rybnica, Turośl, Piszka Woda, Bogumiłka, Wincenta oraz Skroda. Jeziora, które zajmują stosunkowo dużą powierzchnię, skoncentrowały się głównie w północnej i zachodniej części gminy.

Ze względu na znaczenie zasobów wodnych dla funkcjonowania gminy Pisz, w szczególności dla gospodarki, turystyki i zachowania walorów

przyrodniczych, istotnym zagadnieniem pozostaje ochrona jakości wód powierzchniowych i podziemnych.

Zgodnie z zapisami „Programu Ochrony Środowiska dla Gminy Pisz na lata 2019–2023 z perspektywą do roku 2026” oraz aktualizacji Planu gospodarowania wodami na obszarze dorzecza Wisły (IIaPGW), realizacja celów środowiskowych określonych dla jednolitych części wód wymaga podejmowania działań ograniczających presje antropogeniczne oraz poprawy warunków ochrony zasobów wodnych. Do głównych presji wpływających na jakość wód na terenie gminy Pisz należą przede wszystkim presje związane z gospodarką komunalną, w tym odprowadzaniem i oczyszczaniem ścieków, działalnością rolniczą oraz intensywnym wykorzystaniem turystycznym jezior i szlaków wodnych, szczególnie w okresie sezonu letniego.

Ocena jakości wód powierzchniowych i podziemnych prowadzona jest w ramach Państwowego Monitoringu Środowiska przez Główny Inspektorat Ochrony Środowiska. Wyniki monitoringu stanowią podstawę do oceny stanu jednolitych części wód oraz określania

działań niezbędnych dla osiągnięcia lub utrzymania wymaganych celów środowiskowych.

Istotnym elementem ochrony zasobów wodnych pozostaje rozwój i modernizacja infrastruktury wodno-kanalizacyjnej, kontrola prawidłowej gospodarki ściekowej na terenach nieskanalizowanych,

ograniczanie dopływu zanieczyszczeń ze źródeł obszarowych oraz ochrona terenów podmokłych pełniących funkcję naturalnej retencji. Działania te mają szczególne znaczenie ze względu na wysokie walory przyrodnicze i turystyczne gminy oraz znaczenie jezior i rzek dla lokalnej gospodarki.

Tabela 24 Jeziora w gminie Pisz.

Nazwa	Powierzchnia [ha]
Śniardwy	7158 (część leżąca na terenie gminy Pisz)
Roś	1959
Seksty	796
Pogubie Wielkie	674
Kocioł	307
Białoławki	272
Nidzkie	186
Brzozolasek	159
Wiartel	152
Jegocin	129
Kaczarajno	104

Źródło: opracowanie własne na podstawie „Programu Ochrony Środowiska dla Gminy Pisz na lata 2019–2023 z perspektywą do roku 2026”.

5.4. Obszary chronione

Ochrona przyrody, zgodnie z ustawą o ochronie przyrody, polega na zachowaniu, zrównoważonym użytkowaniu oraz odnawianiu zasobów, tworów i składników przyrody. Powyższa ustawa wyróżnia dziesięć następujących form ochrony przyrody: parki narodowe, rezerваты przyrody, parki krajobrazowe, obszary chronionego krajobrazu, obszary Natura 2000, pomniki przyrody, stanowiska dokumentacyjne, użytki ekologiczne, zespoły przyrodniczo-krajobrazowe oraz ochrona gatunkowa roślin, zwierząt i grzybów. Każda z form spełnia inną rolę w polskim systemie ochrony przyrody i służy innym celom, dlatego charakteryzuje się odmiennym zakresem ochrony oraz ograniczeniami dotyczącymi sposobu zagospodarowania i użytkowania terenów.

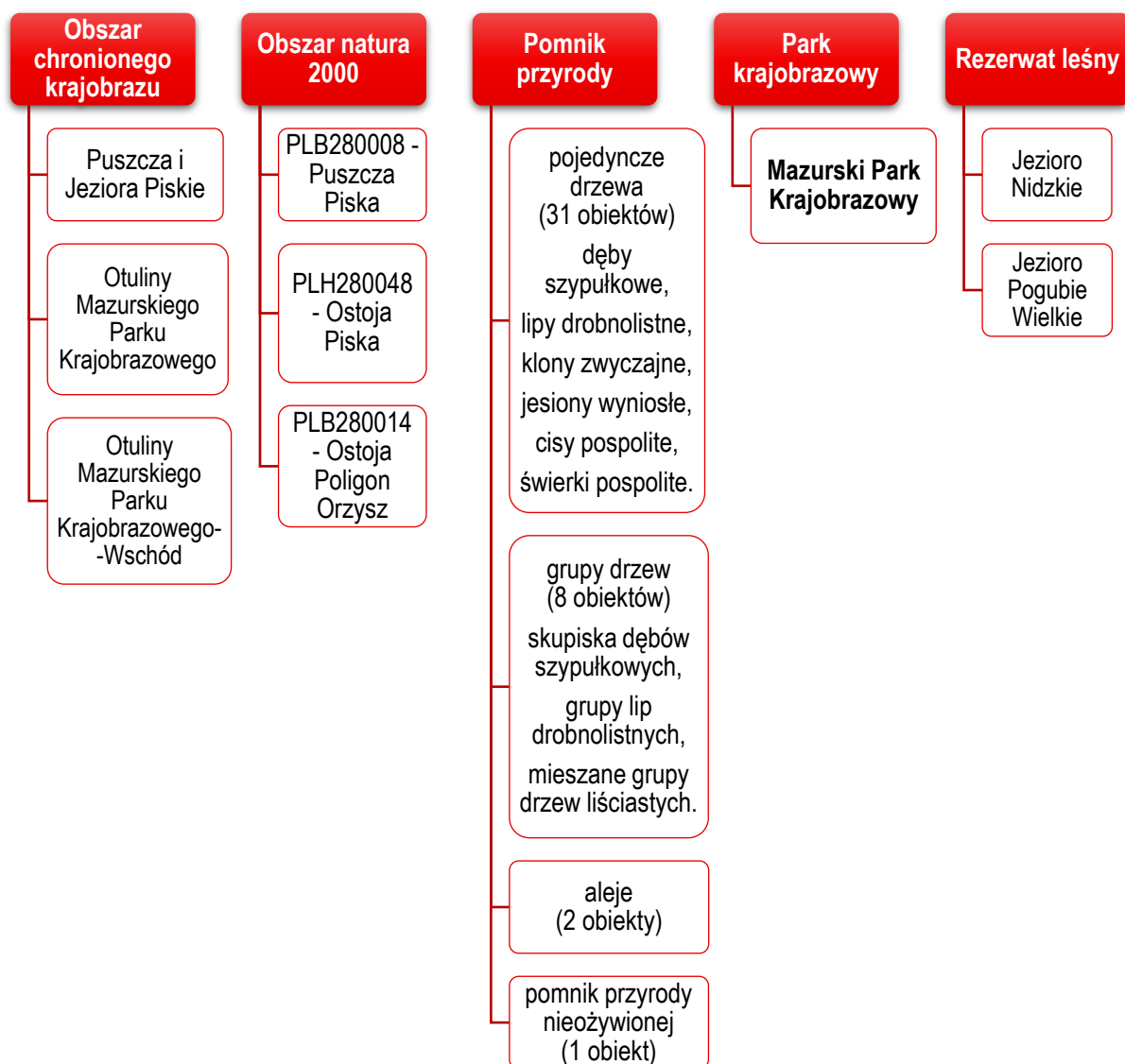
Na terenie gminy Pisz wyróżniono następujące obszary chronione:

- ❖ Mazurski Park Krajobrazowy,
- ❖ Rezerwat przyrody Jezioro Nidzkie,
- ❖ Rezerwat przyrody Jezioro Pogubie Wielkie,
- ❖ Obszar Chronionego Krajobrazu „Puszcza i Jeziora Piskie”,
- ❖ Obszar Chronionego Krajobrazu Otulina Mazurskiego Parku Krajobrazowego – Wschód,

- ❖ Obszar Chronionego Krajobrazu Otulina Mazurskiego Parku Krajobrazowego – Szeroki Bór,
- ❖ Obszary Natura 2000 - PLB280008 - Puszcza Piska, PLH280048 – Ostoja Piska, PLB280014 - Ostoja Poligon Orzysz,
- ❖ Pomniki przyrody.

Obszar chronionego krajobrazu „Puszcza i Jeziora Piskie” utworzony na mocy rozporządzenia Wojewody Suwalskiego dnia 2 maja 1991 r. oraz obszary chronionego krajobrazu otuliny Mazurskiego Parku Krajobrazowego utworzone rozporządzeniem Wojewody Warmińsko-Mazurskiego z dnia 14 kwietnia 2003 r. zajmują 50% powierzchni gminy. Na tych terenach możliwość realizacji określonych przedsięwzięć i sposobów użytkowania terenu jest uzależniona od obowiązujących przepisów oraz zakazów i ograniczeń określonych dla poszczególnych obszarów chronionego krajobrazu. Ograniczenia te mają na celu przede wszystkim zachowanie ciągłości ekosystemów, ochronę krajobrazu oraz utrzymanie wysokich walorów przyrodniczych obszaru.

Rysunek 21 Formy ochrony przyrody w gminie Pisz

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Generalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska.

Mazurski Park Krajobrazowy

Mazurski Park Krajobrazowy obejmuje północną część gminy Pisz i stanowi jeden z najcenniejszych obszarów przyrodniczych Mazur. Utworzony został w 1977 r. w celu ochrony unikalnych walorów przyrodniczych, krajobrazowych i kulturowych regionu. Na terenie gminy Pisz znajduje się ok. 9,3 tys. ha Parku. Obszar ten obejmuje fragment Puszczy Piskiej, jezioro Śniardwy oraz liczne lasy, torfowiska i ekosystemy wodne.

Rezerваты przyrody

Rezerwat Jezioro Pogubie Wielkie

Rezerwat o powierzchni 691,7 ha utworzony został w celu ochrony jeziora stanowiącego ważne miejsce lęgowe ptaków wodno-błotnych oraz tarlisko wielu gatunków ryb. Obejmuje płytkie jezioro wraz z otaczającymi je terenami podmokłymi i fragmentami Puszczy Piskiej.

Rezerwat Jezioro Nidzkie

Rezerwat krajobrazowo-leśny utworzony w celu ochrony Jeziora Nidzkiego oraz otaczających je lasów Puszczy Piskiej. Obejmuje część jeziora wraz z wyspami oraz przyległe kompleksy leśne. Jest jednym z największych rezerwatów przyrody w regionie.

Obszary Chronionego Krajobrazu

Obszar Chronionego Krajobrazu Otuliny Mazurskiego Parku Krajobrazowego – Wschód

Obszar pełni funkcję strefy buforowej dla Mazurskiego Parku Krajobrazowego, chroniąc cenne ekosystemy leśne, wodne i nieleśne.

Obszar Chronionego Krajobrazu Puszczy i Jezior Piskich

Największy obszar chronionego krajobrazu na terenie gminy, obejmujący rozległe kompleksy leśne, jeziora oraz tereny podmokłe związane z Puszcza Piską.

Obszar Chronionego Krajobrazu Otuliny Mazurskiego Parku Krajobrazowego – Szeroki Bór

Obszar chroniący cenne ekosystemy leśne, łąkowe i torfowiskowe, stanowiący uzupełnienie systemu ochrony Mazurskiego Parku Krajobrazowego.

Obszary Natura 2000

Puszcza Piska (PLB280008)

Obszar specjalnej ochrony ptaków obejmujący rozległe kompleksy leśne, jeziora i tereny podmokłe. Jest jedną z najważniejszych ostoi ptaków w północno-wschodniej Polsce.

Ostoja Piska (PLH280048)

Specjalny obszar ochrony siedlisk obejmujący najcenniejsze przyrodniczo fragmenty Puszczy Piskiej, liczne jeziora, torfowiska oraz naturalne zbiorowiska leśne.

Ostoja Poligon Orzysz (PLB280014)

Obszar specjalnej ochrony ptaków obejmujący tereny leśne, torfowiska oraz otwarte przestrzenie poligonowe. Stanowi jedno z najważniejszych miejsc występowania cietrzewia w Polsce oraz cenną ostoję wielu gatunków ptaków chronionych.

Gminny program ochrony środowiska

Zgodnie z ustawą Prawo ochrony środowiska gminy mają obowiązek opracowania Programu ochrony środowiska. Jest on podstawowym instrumentem służącym realizacji zadań własnych i koordynowanych w zakresie ochrony środowiska. Program powinien uwzględniać indywidualne cechy środowiska na danym obszarze, występujące lokalne zagrożenia, a także zapisy gminnych dokumentów strategicznych.

Gmina Pisz posiada „Program Ochrony Środowiska lata 2019-2023 z perspektywą do roku 2026”. Program

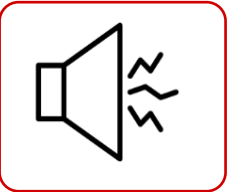
został przyjęty na mocy Nr XIV/143/19 Rady Miejskiej w Pisz z dnia 19 grudnia 2019 r. Przyjęte w niniejszym Programie rozwiązania uwzględniają w pierwszym rzędzie działania prowadzące do zrównoważonego gospodarowania zasobami środowiska, poprawy stanu środowiska, poprawy stanu jakości powietrza, zapewnienia racjonalnej gospodarki odpadami i gospodarki wodno-ściekowej, przeciwdziałania zmianom klimatu i adaptacji do nich, zapobiegania klęskom żywiołowym.

Ochrona klimatu i jakości powietrza

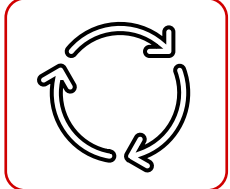
- Modernizacja i budowa oświetlenia ulicznego gminy,
- Poprawa efektywności energetycznej budynków użyteczności publicznej, w tym montaż OZE,
- Poprawa efektywności energetycznej budynków mieszkalnych,
- Monitoring zużycia paliw i nośników energii w budynkach użyteczności publicznej, system zarządzania energią w budynkach użyteczności publicznej,
- Organizacja akcji społecznych związanych z ograniczeniem emisji, efektywnością energetyczną oraz wykorzystaniem odnawialnych źródeł energii,
- Budowa i przebudowa dróg gminnych, powiatowych i drogi krajowej,
- Modernizacja i budowa ścieżek rowerowych na terenie gminy.

Zagrożenia hałasem

- Ograniczenie hałasu drogowego,
- Redukcja hałasu przemysłowego poprzez zastosowanie przez zakłady odpowiednich rozwiązań technicznych i organizacyjnych,
- Monitoring poziomów hałasu emitowanego przez przedsiębiorstwa.

Zasoby geologiczne

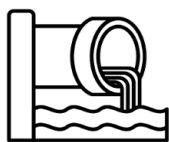

- Współdziałanie organów koncesyjnych w celu ochrony rejonów występowania udokumentowanych złóż,
- Rekultywacja i rewitalizacja terenów,
- Prowadzenie obserwacji terenów zagrożonych ruchami masowymi ziemi oraz terenów, na których występują ruchy, a także prowadzenie rejestru zawierającego informacje o tych terenach (art. 118 ust. POŚ).

Gospodarka odpadami i zapobieganie powstawaniu odpadów

- Wzmacnianie kontroli prawidłowego postępowania z odpadami,
- Sukcesywne zapobieganie i usuwanie dzikich wysypisk odpadów,
- Przeprowadzenie inwentaryzacji wyrobów zawierających azbest i opracowanie programu usuwania wyrobów zawierających azbest,
- Usuwanie wyrobów zawierających azbest z terenu gminy (dotacje dla mieszkańców),
- Prowadzenie i rozwijanie selektywnego zbierania odpadów komunalnych,
- Prowadzenie działalności informacyjnoedukacyjnej dotyczącej doskonalenia segregacji odpadów komunalnych,
- Prowadzenie kontroli przedsiębiorstw w zakresie prawidłowej gospodarki odpadami.

Gospodarowanie wodami

- Prowadzenie monitoringu wód powierzchniowych i podziemnych w ramach Państwowego Monitoringu Środowiska oraz udostępnianie wyników tego monitoringu, w tym wzmocnienie monitoringu wód,
- Utrzymanie i bieżące remonty cieków i urządzeń wodnych,
- Działania edukacyjne, promocyjne, propagujące i upowszechniające wiedzę o konieczności, celach, zasadach i sposobach ochrony wód, sposobach ochrony przed powodzią i suszą, w szczególności skierowane do dzieci i młodzieży.

Zasoby przyrodnicze i dziedzictwo kulturowe, edukacja ekologiczna

- Edukacja dzieci, młodzieży i dorosłych w zakresie ochrony i zachowania walorów krajobrazu i przyrody oraz promocja tych walorów,
- Przebudowa i częściowa wymiana składu gatunkowego zadrzewień przydrożnych wzdłuż odcinków dróg, nowe nasadzenia zieleni wysokiej, prace pielęgnacyjne - konserwacyjne zieleni przydrożnej,
- Promocja działań proekologicznych dla rolników,
- Budowa, modernizacja oraz pielęgnacja parków i skwerów, pielęgnacja i konserwacja pomników przyrody,
- Zrównoważony rozwój infrastruktury turystycznej, w tym: rozbudowa sieci ścieżek rowerowych i szlaków pieszych, zagospodarowanie terenów rekreacyjnych,
- Uporządkowanie ewidencji gruntów zalesionych poprzez inwentaryzację i sporządzanie uproszczonych planów urządzania lasów prywatnych oraz zwiększenie lesistości poprzez zalesienia,
- Wzmocnienie kontroli gospodarki leśnej na obszarach nowych nasadzeń i w lasach prywatnych,
- Zalesianie terenów o niskich klasach bonitacyjnych gleb i gruntów porolnych.

Gleby

- Waloryzacja terenów pod względem ich przydatności do produkcji żywności,
- Kontrola poziomu zanieczyszczeń gleb - rozwój sieci monitoringu gleb,
- Kontrole rolnictwa,
- Stosowanie dobrych praktyk rolniczych mających na celu przeciwdziałanie: spadkowi zawartości próchnicy, wzrostowi gęstości objętościowej i zmniejszaniu porowatości, zasolenia oraz zakwaszania gleb

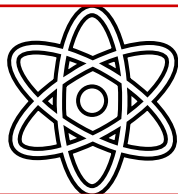

Zagrożenia poważnymi awariami

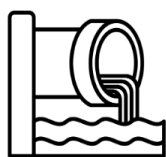
- Przeciwdziałanie poważnym awariom (prowadzenie kontroli zakładów, szkoleń, badań przyczyn, tak aby zmniejszyć ryzyko wystąpienia poważnych awarii),
- Wsparcie jednostek straży pożarnej w sprzęt do ratownictwa technicznochemiczno-ekologicznego,
- Usuwanie skutków poważnych awarii w środowisku w razie zaistnienia takiej konieczności,
- Zapobieganie lub usuwanie skutków zanieczyszczenia środowiska,
- Poprawa nadzoru nad logistyką transportową, w tym wyprowadzenie transportu substancji niebezpiecznych poza obszary zamieszkałe,
- Edukacja społeczeństwa na rzecz kreowania prawidłowych zachowań w sytuacji wystąpienia zagrożeń środowiska i życia ludzi z tytułu poważnych awarii.

Pola elektromagnetyczne

- Ograniczanie oddziaływania pól elektromagnetycznych m.in. poprzez preferowanie niekonfliktowych lokalizacji źródeł promieniowania elektromagnetycznego,
- Gromadzenie danych nt. instalacji emitujących pola elektromagnetyczne wymagających zgłoszeń
- Kontynuacja monitoringu pól elektromagnetycznych.

Gospodarka wodno-ściekowa

- Prowadzenie kontroli przestrzegania przez podmioty warunków wprowadzania ścieków do wód lub do ziemi,
- Prowadzenie ewidencji zbiorników bezodpływowych oraz przydomowych oczyszczalni ścieków,
- Działania edukacyjne, promocyjne,
- Modernizacja i rozbudowa sieci wodociągowej na terenie gminy Pisz,
- Modernizacja i rozbudowa sieci kanalizacji sanitarnej na terenie gminy Pisz.

Edukacja ekologiczna

Edukacja ekologiczna w gminie Pisz jest realizowana wielotorowo – obejmuje szkoły, instytucje samorządowe, organizacje pozarządowe oraz działania terenowe związane z wyjątkowym środowiskiem Mazur.

W szkołach podstawowych i ponadpodstawowych edukacja ekologiczna jest częścią zajęć przyrodniczych, biologii i geografii, ale też odbywa się w formie dodatkowych projektów i zajęć praktycznych. Placówki w Pisz realizują działania wpisujące się w ideę zrównoważonego rozwoju, m.in. poprzez rozwijanie świadomości środowiskowej uczniów i udział w programach proekologicznych oraz projektach edukacyjnych finansowanych ze środków zewnętrznych. Przykładem są „ekopracownie”, czyli nowoczesne sale dydaktyczne, które wspierają

naukę o klimacie, ochronie przyrody i odnawialnych źródłach energii.

Istotną rolę odgrywają także lokalne inicjatywy gminy, takie jak konkursy ekologiczne dla szkół, które zachęcają młodzież do aktywnego działania na rzecz środowiska. Gmina organizuje również konkursy ofert dla organizacji pozarządowych na zadania z zakresu ekologii i edukacji ekologicznej, wspierając lokalne projekty i inicjatywy społeczne. Duże znaczenie ma również środowisko przyrodnicze regionu – lasy, jeziora i obszary chronione są wykorzystywane jako „żywa pracownia” edukacyjna. Nadleśnictwo Pisz prowadzi zajęcia terenowe, tzw. „zielone lekcje”, które uczą dzieci i młodzież praktycznej wiedzy o lesie, wodzie i bioróżnorodności.

5.5. Stan i jakość powietrza

Na terenie gminy Pisz nie występują znaczące przemysłowe źródła emisji zanieczyszczeń do powietrza o oddziaływaniu ponadlokalnym. Głównymi źródłami emisji pozostają źródła powierzchniowe związane z sektorem komunalno-bytowym, w szczególności indywidualne systemy ogrzewania budynków, a także emisja liniowa pochodząca z transportu drogowego.

Zgodnie z „Roczną oceną jakości powietrza w województwie warmińsko-mazurskim. Raport wojewódzki za rok 2025”, gmina Pisz znajduje się w granicach strefy warmińsko-mazurskiej (PL2803) objętej oceną jakości powietrza prowadzoną przez Główny Inspektorat Ochrony Środowiska w ramach Państwowego Monitoringu Środowiska. Ocena obejmuje m.in. pył zawieszony PM₁₀, PM_{2,5}, benzo(a)piren, dwutlenek siarki, dwutlenek azotu, ozon, tlenek węgla, benzen oraz metale ciężkie zawarte w pyłe PM₁₀.

W wyniku przeprowadzonej oceny za 2025 r. dla strefy warmińsko-mazurskiej stwierdzono dotrzymanie

poziomów dopuszczalnych dla większości analizowanych substancji, w tym dla dwutlenku siarki, dwutlenku azotu, tlenku węgla, benzenu oraz metali ciężkich (arsenu, kadmu, niklu i ołowiu). Jednocześnie wskazano występowanie problemów związanych z pyłem zawieszonym PM₁₀ oraz benzo(a)pirenem zawartym w pyłe PM₁₀. W przypadku pyłu PM₁₀ przekroczenie dotyczyło dopuszczalnej liczby dni z ponadnormatywnymi stężeniami dobowymi, natomiast dla benzo(a)pirenu odnotowano przekroczenie poziomu docelowego.

Główną przyczyną występowania podwyższonych stężeń pyłów zawieszonych oraz benzo(a)pirenu pozostaje emisja z indywidualnego ogrzewania budynków, szczególnie w okresie grzewczym. Z tego względu istotnym kierunkiem działań jest dalsza wymiana nieefektywnych źródeł ciepła, poprawa efektywności energetycznej budynków oraz ograniczanie emisji z sektora komunalno-bytowego.

Tabela 25 Klasyfikacja jakości powietrza w strefie warmińsko-mazurskiej (PL2803) w 2025 roku.

Zanieczyszczenie	Kryterium oceny	Klasa strefy warmińsko- mazurskiej w 2025 r.	Znaczenie klasyfikacji
Dwutlenek siarki (SO ₂)	ochrona zdrowia ludzi	A	brak przekroczeń poziomów dopuszczalnych
Dwutlenek azotu (NO ₂)	ochrona zdrowia ludzi	A	brak przekroczeń poziomów dopuszczalnych
Tlenek węgla (CO)	ochrona zdrowia ludzi	A	brak przekroczeń poziomów dopuszczalnych
Benzen (C ₆ H ₆)	ochrona zdrowia ludzi	A	brak przekroczeń poziomów dopuszczalnych
Pył zawieszony PM ₁₀	stężenie średnioroczne	A	brak przekroczenia poziomu dopuszczalnego
Pył zawieszony PM ₁₀	liczba dni ze stężeniem dobowym powyżej poziomu dopuszczalnego	C	występowanie przekroczeń dopuszczalnej liczby dni z ponadnormatywnym stężeniem

Pył zawieszony PM _{2,5}	stężenie średnioroczne	A	brak przekroczenia poziomu dopuszczalnego
Benzo(a)piren w pyłe PM ₁₀	poziom docelowy	C	przekroczenie poziomu docelowego
Ołów (Pb), arsen (As), kadm (Cd), nikiel (Ni) w pyłe PM ₁₀	poziom docelowy	A	brak przekroczeń
Ozon (O ₃)	poziom docelowy	A	brak przekroczeń poziomu docelowego
Ozon (O ₃)	cel długoterminowy	D2	przekroczenie celu długoterminowego

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GIOŚ, Roczna ocena jakości powietrza w województwie warmińsko-mazurskim – raport wojewódzki za rok 2025.

Objaśnienie klas:

- klasa A – poziomy dopuszczalne/docelowe nie zostały przekroczone,
- klasa C – stwierdzono przekroczenie poziomu dopuszczalnego lub docelowego, wymagające podejmowania działań naprawczych,
- klasa D2 – przekroczenie celu długoterminowego dla ozonu.

Przeprowadzona ocena jakości powietrza wskazuje, że na terenie strefy warmińsko-mazurskiej, obejmującej

gminę Pisz, stan jakości powietrza jest korzystny w zakresie większości analizowanych substancji. Nie odnotowano przekroczeń poziomów dopuszczalnych dla m.in. dwutlenku siarki, dwutlenku azotu, tlenu węgla, benzenu, pyłu PM_{2,5} oraz metali ciężkich. Głównym problemem pozostają natomiast okresowe przekroczenia poziomu dopuszczalnego dla pyłu zawieszonego PM₁₀ w zakresie stężeń dobowych oraz przekroczenia poziomu docelowego benzo(a)pirenu. Zanieczyszczenia te związane są przede wszystkim z emisją z sektora komunalno-bytowego, w szczególności spalaniem paliw stałych w indywidualnych źródłach ogrzewania budynków.

5.6. Zagrożenie powodzią

Zgodnie z art. 166 ust.1 pkt 1 ustawy z dnia 20 lipca 2017 r. Prawo wodne (t.j. Dz. U. z 2025 r. poz. 960 z późn. zm.) w strategii rozwoju gminy powinny być uwzględnione obszary szczególnego zagrożenia powodzią.

Status obszarów szczególnego zagrożenia powodzią został uregulowany w art. 16 pkt 34 ustawy Prawo wodne. Zgodnie z tym przepisem obszarami szczególnego zagrożenia powodzią, na których obowiązują przepisy odrębne określone w ustawie Prawo wodne są:

a) obszary, na których prawdopodobieństwo wystąpienia powodzi jest średnie i wynosi 1 %,

b) obszary, na których prawdopodobieństwo wystąpienia powodzi jest wysokie i wynosi 10 %,

c) obszary między linią brzegu a wałem przeciwpowodziowym lub naturalnym wysokim brzegiem, w który wbudowano wał przeciwpowodziowy, a także wyspy i przymuliska, o których mowa w art. 224, stanowiące działki ewidencyjne,

d) pas techniczny.

Z danych Państwowego Gospodarstwa Wodnego Wody Polskie oraz na podstawie aktualnie obowiązujących map zagrożenia powodziowego i map ryzyka powodziowego, podanych do publicznej wiadomości w dniu 22 października 2020 r. wynika, że na terenie gminy Pisz znajdują się obszary, o których

mowa w art. 169 ust. 2 Prawa wodnego, w tym obszary
szczególnego zagrożenia powodzią.

Rysunek 22 Mapy zagrożenia powodziowego dla gminy Pisz uwzględnieniem Q0,2%, Q1% oraz Q10%
Źródło: Hydroportal Państwowego Gospodarstwa Wodnego Wody Polskie wody.isok.gov.pl.

5.7. Zagrożenie suszą

Przeciwdziałanie skutkom suszy prowadzi się zgodnie z Planem przeciwdziałania skutkom suszy przyjęty Rozporządzeniem Ministra Infrastruktury z dnia 15 lipca 2021 r. w sprawie przyjęcia Planu przeciwdziałania skutkom suszy (Dz. U. z 2021 r. poz. 1615). Dokument ten uwzględnia podział kraju na obszary dorzeczy. Gmina Pisz została zakwalifikowana do obszaru dorzecza Wisły, który obejmuje znaczną część środkowej i północno-wschodniej Polski. Plan ten, zgodnie z art. 184 ust. 2 ustawy z dnia 20 lipca 2017 r. Prawo wodne (t.j. Dz. U. z 2025 r. poz. 960 z późn. zm.) zawiera:

- a) analizę możliwości powiększenia dyspozycyjnych zasobów wodnych;
- b) propozycje budowy lub przebudowy urządzeń wodnych;
- c) propozycje niezbędnych zmian w zakresie korzystania z zasobów wodnych oraz zmian naturalnej i sztucznej retencji;
- d) działania służące przeciwdziałaniu skutkom suszy.

Ocena łącznego zagrożenia suszą w ww. dokumencie obejmuje analizę czterech podstawowych typów zjawiska suszy: atmosferycznej, rolniczej, hydrologicznej oraz hydrogeologicznej. W skali dorzecza Wisły wskazuje się na występowanie obszarów o zróżnicowanym stopniu zagrożenia suszą, w tym terenów szczególnie narażonych na deficyty wody w okresach bezopadowych i wysokich temperatur.

Na obszarze gminy Pisz ryzyko występowania suszy jest istotne z uwagi na uwarunkowania klimatyczne regionu północno-wschodniej Polski, gdzie obserwuje się coraz częstsze okresy niedoborów opadów oraz zwiększone parowanie w sezonie letnim. Jednocześnie obecność licznych jezior oraz rzeki Pisy częściowo stabilizuje lokalne stosunki wodne i pełni funkcję naturalnej retencji, ograniczając skutki suszy

hydrologicznej w krótkiej i średniej perspektywie czasowej w porównaniu do obszarów pozbawionych zbiorników wodnych.

Ważnym elementem planowania gospodarki wodnej na tym terenie są działania inwestycyjne związane z rozwojem infrastruktury wodnej. Istotnym przedsięwzięciem jest planowana budowa stopnia wodnego w Piszku na rzece Pisie wraz z zapleczem technicznym w ramach budowy drogi wodnej Pisz–Warszawa, która może przyczynić się do zwiększenia możliwości retencionowania wód oraz stabilizacji przepływów w rzece. Inwestycje tego typu mogą mieć znaczenie zarówno dla poprawy gospodarki wodnej, jak i dla ograniczania skutków okresowych deficytów wody.

Zjawiska suszy w gminie Pisz wynikają zarówno z naturalnej zmienności klimatu, jak i z czynników antropogenicznych, takich jak uszczelnianie powierzchni terenu, przekształcanie krajobrazu oraz lokalne zmiany stosunków wodnych. W związku z tym działania przeciwdziałające suszy powinny koncentrować się na zwiększaniu retencji naturalnej i sztucznej, ochronie obszarów wodno-błotnych, renaturyzacji cieków wodnych oraz zrównoważonym gospodarowaniu wodami opadowymi.

Do kluczowych kierunków działań w gminie Pisz należy również rozwój tzw. małej retencji, obejmującej m.in. oczka wodne, zbiorniki retencyjne oraz zadrzewienia śródpolne, które ograniczają odpływ wód i poprawiają mikroklimat. Istotne znaczenie ma także edukacja mieszkańców w zakresie oszczędzania wody oraz wdrażania rozwiązań ograniczających jej zużycie w gospodarstwach domowych i rolnictwie. Przeciwdziałanie suszy wymaga kontynuacji działań retencyjnych, inwestycyjnych oraz planistycznych, w tym realizacji i uwzględniania dużych projektów hydrotechnicznych, takich jak planowany stopień wodny na rzece Pisie.

Znaczenie poszczególnych typów suszy dla obszaru gminy Pisz

Analiza poszczególnych typów suszy wskazuje, że największe znaczenie dla obszaru gminy Pisz ma susza atmosferyczna, będąca początkiem rozwoju pozostałych rodzajów suszy. Jest ona związana z występowaniem długotrwałych okresów bezopadowych oraz niedoborem opadów w stosunku do średnich wartości wieloletnich. W warunkach postępujących zmian klimatu oraz wzrostu temperatur powietrza zjawisko to może występować coraz częściej, powodując zwiększone parowanie i ograniczenie dostępności wody w środowisku.

Konsekwencją okresów niedoboru opadów jest możliwość występowania suszy rolniczej, szczególnie na terenach użytkowanych rolniczo, gdzie ograniczona dostępność wody w glebie wpływa na kondycję upraw i obniżenie ich potencjału produkcyjnego. Zjawisko to może mieć szczególne znaczenie w okresach wegetacyjnych, gdy zapotrzebowanie roślin na wodę jest największe.

Ze względu na obecność licznych jezior, rzeki Pisy oraz rozległych kompleksów leśnych, które pełnią funkcję naturalnej retencji, zagrożenie suszą hydrologiczną na terenie gminy jest częściowo ograniczone w porównaniu do obszarów o mniejszej zasobności wodnej. Nie oznacza to jednak braku zagrożenia – długotrwałe okresy bezopadowe mogą prowadzić do obniżenia poziomu wód powierzchniowych,

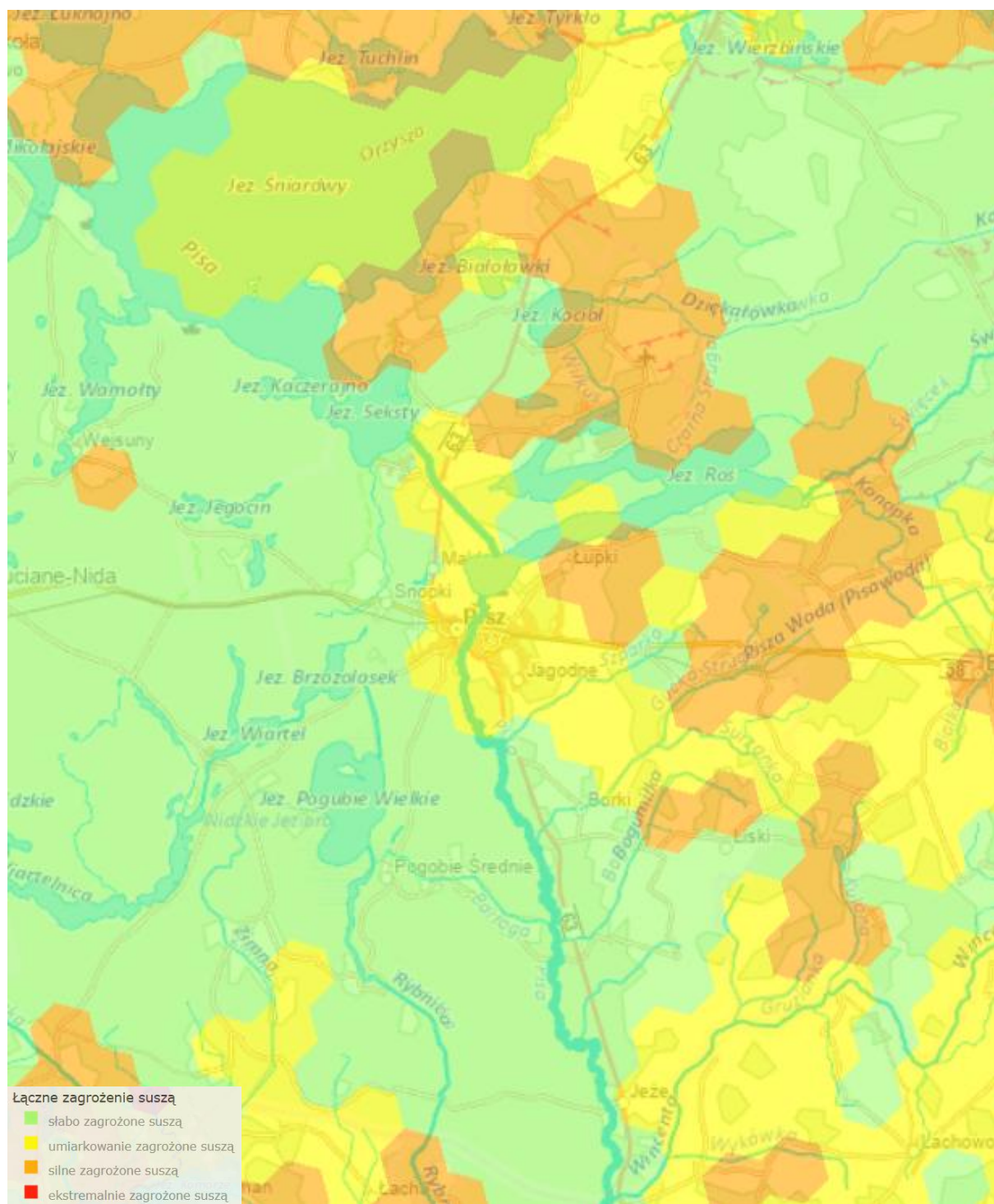
zmniejszenia przepływów w ciekach oraz pogorszenia warunków funkcjonowania ekosystemów wodnych i zależnych od wody.

Susza hydrogeologiczna ma obecnie mniejsze znaczenie dla gminy Pisz, jednak długotrwały deficyt opadów oraz zmniejszenie zasilania wód podziemnych mogą w przyszłości wpływać na poziom zwierciadła wód podziemnych, szczególnie w okresach wieloletnich niedoborów wody.

Podsumowując, dla gminy Pisz największym wyzwaniem pozostaje ograniczanie skutków suszy atmosferycznej oraz jej następstw w postaci suszy rolniczej i okresowych deficytów wód powierzchniowych. Istotne znaczenie mają działania zwiększające retencję wody, ochronę terenów podmokłych, utrzymanie naturalnych zdolności retencyjnych ekosystemów oraz racjonalne gospodarowanie zasobami wodnymi.

Poniższa mapa prezentuje ocenę zagrożenia suszą przez wszystkie analizowane typy suszy i pozwala na podjęcie optymalnych racjonalnych decyzji przez odpowiednie organy i ośrodki decyzyjne w zakresie przeciwdziałania skutkom suszy, w tym na podstawie zapisów katalogu działań służących przeciwdziałaniu skutkom suszy dla efektywnego wdrażania poszczególnych działań.

Rysunek 23 Zagrożenie suszą w gminie Pisz na podstawie Planu przeciwdziałania skutkom suszy
Źródło: Hydroportal Państwowego Gospodarstwa Wodnego Wody Polskie wody.isok.gov.pl.

6. FINANSE GMINY

6.1. Dochody budżetu gminy Pisz

Dochody budżetu gminy Pisz w latach 2020–2025 wykazywały ogólną tendencję wzrostową. W analizowanym okresie dochody ogółem zwiększyły się z 142,59 mln zł w 2020 roku do 177,09 mln zł w 2025 roku, co oznacza wzrost o około 24%. Najwyższy poziom dochodów odnotowano w 2025 roku, kiedy osiągnęły one wartość 177,09 mln zł. Wzrost dochodów budżetowych wynikał przede wszystkim ze zwiększenia poziomu dochodów bieżących, które stanowią podstawową część struktury dochodowej gminy.

Dochody bieżące w 2020 roku wynosiły 130,11 mln zł, natomiast w 2025 roku wzrosły do 164,15 mln zł. Ich udział w dochodach ogółem w całym analizowanym okresie utrzymywał się na wysokim poziomie i przekraczał 86% w każdym analizowanym roku. W 2025 roku dochody bieżące stanowiły 92,70% dochodów ogółem. Dominująca rola dochodów bieżących wskazuje na stabilną strukturę finansowania zadań własnych gminy, opartą przede wszystkim na regularnych wpływach budżetowych.

Na kształtowanie dochodów bieżących wpływają m.in.:

- ❖ podatki od nieruchomości,
- ❖ podatki dochodowe od osób fizycznych i od osób prawnych,
- ❖ część oświatowa, część wyrównawcza oraz część rozwojowa subwencji ogólnej z budżetu państwa,
- ❖ dotacje celowe otrzymane z budżetu państwa na realizację zadań bieżących z zakresu administracji rządowej oraz innych zadań zleconych gminie ustawami.

W strukturze dochodów gminy Pisz w 2025 roku dominowały dochody własne, które wyniosły 112,67

mln zł i stanowiły 63,62% dochodów ogółem. Pozostałą część dochodów stanowiły dotacje, których udział wyniósł 22,36% oraz subwencje ogólne z udziałem 14,02%. Tak wysoki udział dochodów własnych w 2025 roku wskazuje na zwiększenie znaczenia źródeł dochodowych pozostających w większym stopniu w dyspozycji samorządu oraz może świadczyć o wzroście potencjału finansowego gminy.

Dochody majątkowe w analizowanym okresie charakteryzowały się większą zmiennością niż dochody bieżące. W 2020 roku wynosiły 12,48 mln zł, natomiast najwyższą wartość osiągnęły w 2022 roku – 22,07 mln zł. W kolejnych latach ich poziom ulegał zmniejszeniu i w 2025 roku wyniósł 12,93 mln zł. Udział dochodów majątkowych w dochodach ogółem zmniejszył się z 8,75% w 2020 roku do 7,30% w 2025 roku.

Na kształtowanie dochodów majątkowych mają wpływ m.in.:

- ❖ dotacje celowe w ramach programów finansowanych z udziałem środków europejskich,
- ❖ wpłaty z tytułu odpłatnego nabycia prawa własności oraz prawa użytkowania wieczystego nieruchomości,
- ❖ środki otrzymane z rządowych programów strategicznych (np. Rządowy Fundusz Polski Ład),
- ❖ dotacje otrzymane z państwowego funduszu celowego na finansowanie lub dofinansowanie kosztów realizacji inwestycji,
- ❖ dotacje celowe otrzymane z tytułu pomocy finansowej udzielanej między jednostkami samorządu terytorialnego na dofinansowanie własnych zadań inwestycyjnych.

Tabela 26 Dochody gminy Pisz w latach 2020–2025.

	2020	2021	2022	2023	2024	2025
Dochody gminy ogółem [zł]	142 589	152 492	162 141	144 342	168 369	177 086
Dochody majątkowe [zł]	120,16	162,64	033,71	366,21	533,61	351,62
Dochody	12 481	12 788	22 068	17 083	16 951	12 932
majątkowe [zł]	840,40	116,60	068,06	767,00	388,50	639,81

Udział dochodów majątkowych w dochodach ogółem [%]	8,75	8,39	16,61	11,84	10,07	7,3
Dochody bieżące [zł]	130 107 279,76	139 704 046,04	140 072 965,65	127 258 599,21	151 418 145,11	164 153 711,81
Dochody własne [zł]	57 172 359,74	65 241 018,74	62 758 212,90	63 458 021,18	68 951 034,52	112 665 528,90
Udział dochodów własnych w dochodach ogółem [%]	40,1	42,78	38,7	43,96	40,95	63,62
Dochód ogółem na 1 mieszkańca [zł]	5 341,42	5 766,17	6 178,21	5 537,57	6 512,32	6877,94

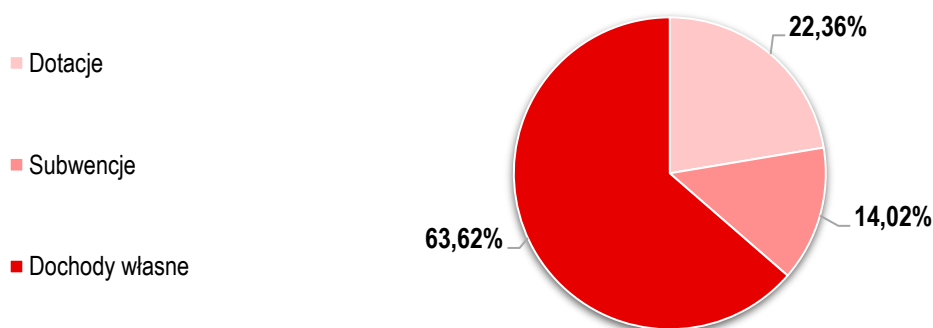
Źródło: opracowanie własne na podstawie Raportów o stanie gminy Pisz za lata 2020–2025 oraz na podstawie danych GUS.

Dochody majątkowe, mimo że stanowią mniejszą część budżetu gminy, mają istotne znaczenie dla realizacji przedsięwzięć inwestycyjnych, ponieważ mogą być związane z pozyskiwaniem środków zewnętrznych oraz finansowaniem rozwoju infrastruktury lokalnej. Ich zmienny poziom wynika przede wszystkim z cyklicznego charakteru realizacji inwestycji oraz dostępności programów zewnętrznego finansowania.

Dochody własne stanowią istotny element potencjału finansowego gminy, ponieważ umożliwiają samorządowi większą samodzielność w realizacji zadań publicznych. Ich wysokość zależy m.in. od

lokalnej bazy podatkowej, aktywności gospodarczej mieszkańców i przedsiębiorców, polityki podatkowej prowadzonej przez gminę oraz rozwoju lokalnej gospodarki.

Ogólna struktura dochodów gminy Pisz w latach 2020–2025 wskazuje na stopniowy wzrost potencjału finansowego jednostki. Wzrost dochodów ogółem, utrzymujący się wysoki poziom dochodów bieżących oraz zwiększenie znaczenia dochodów własnych wskazują na wzrost potencjału finansowego gminy oraz zwiększenie jej możliwości w zakresie realizacji zadań bieżących i inwestycyjnych.

Wykres 11 Główne źródła dochodów gminy Pisz w 2025 roku

Źródło: opracowanie własne na podstawie Raportu o stanie gminy Pisz za 2025 rok.

Na przestrzeni badanego okresu dochód ogółem na 1 mieszkańca w województwie warmińsko-mazurskim

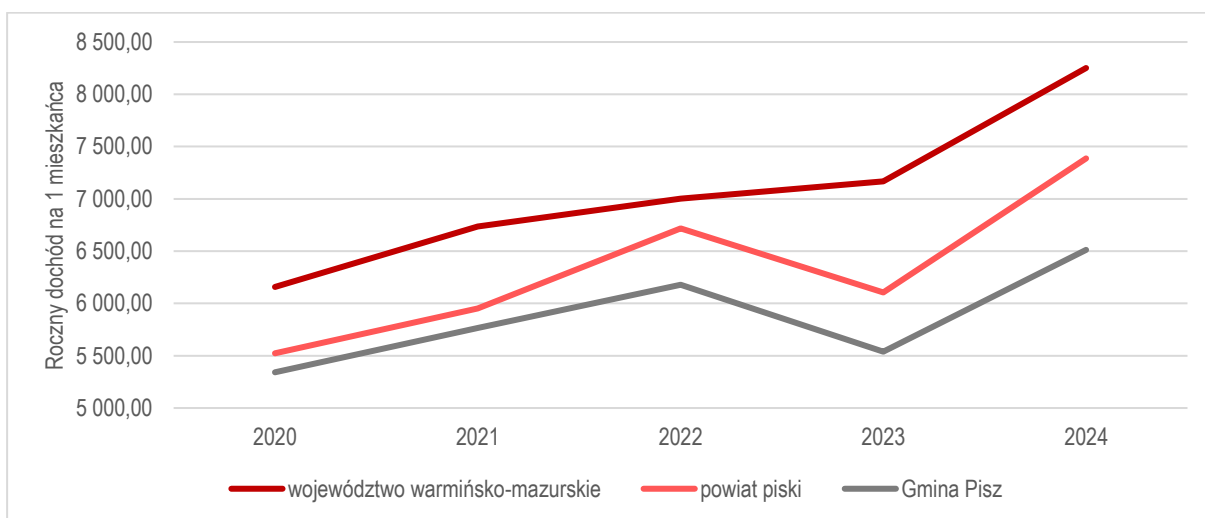
wykazywał systematyczny wzrost. W powiecie piskim oraz w gminie Pisz również obserwowano ogólną

tendencję wzrostową, jednak w 2023 r. nastąpił przejściowy spadek wartości wskaźnika w obu jednostkach. W gminie Pisz dochód na 1 mieszkańca obniżył się z około 6,2 tys. zł w 2022 r. do około 5,5 tys. zł w 2023 r., po czym w 2024 r. ponownie wzrósł do najwyższego poziomu w analizowanym okresie. Podobna sytuacja miała miejsce w powiecie piskim.

Spadek dochodów na 1 mieszkańca w 2023 r. można uznać za niekorzystne zjawisko, gdyż może on

ograniczać możliwości finansowania inwestycji lokalnych, wpływać na jakość świadczonych usług publicznych oraz utrudniać realizację zadań rozwojowych samorządu. Jednocześnie należy podkreślić, że przez cały analizowany okres dochód na 1 mieszkańca w gminie Pisz był niższy zarówno od średniej dla powiatu piskiego, jak i województwa warmińsko-mazurskiego, co wskazuje na słabszą sytuację dochodową gminy na tle jednostek wyższego szczebla.

Wykres 12 Dochód ogółem na 1 mieszkańca w gminie Pisz na tle powiatu piskiego i województwa warmińsko-mazurskiego w latach 2020–2024

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

6.2. Wydatki budżetu gminy Pisz

Wydatki budżetu gminy Pisz w latach 2020–2025 wykazywały ogólną tendencję wzrostową. W analizowanym okresie wydatki ogółem zwiększyły się z 131,14 mln zł w 2020 roku do 186,13 mln zł w 2025 roku, co oznacza wzrost o około 42%. Najwyższy poziom wydatków odnotowano w 2025 roku, kiedy osiągnęły one wartość 186,13 mln zł. Wzrost poziomu wydatków związany był przede wszystkim ze zwiększeniem wydatków bieżących oraz utrzymującym się wysokim poziomem nakładów inwestycyjnych.

Wydatki bieżące w 2020 roku wynosiły 114,21 mln zł, natomiast w 2025 roku wzrosły do 148,07 mln zł. Ich udział w strukturze wydatków ogółem utrzymywał się na wysokim poziomie i wynosił od 71,77% w 2023 roku do 87,09% w 2020 roku. W 2025 roku wydatki bieżące

stanowiły 79,55% wszystkich wydatków gminy. Dominujący udział wydatków bieżących wynika z konieczności zapewnienia ciągłości realizacji zadań własnych gminy, w szczególności związanych z funkcjonowaniem jednostek organizacyjnych, edukacją, pomocą społeczną oraz utrzymaniem infrastruktury komunalnej.

Wydatki majątkowe w analizowanym okresie charakteryzowały się większą zmiennością. W 2020 roku wynosiły 16,93 mln zł, natomiast najwyższą wartość osiągnęły w 2023 roku, kiedy wyniosły 44,70 mln zł. W 2024 roku ich poziom zmniejszył się do 28,88 mln zł, po czym w 2025 roku ponownie wzrósł do 38,06 mln zł. Udział wydatków majątkowych w wydatkach ogółem wynosił od 11,27% w 2022 roku do 28,23%

w 2023 roku, natomiast w 2025 roku ukształtował się na poziomie 20,45%. Wysoki udział wydatków majątkowych wskazuje na aktywność inwestycyjną

gminy oraz realizację przedsięwzięć służących rozwojowi infrastruktury lokalnej.

Tabela 27 Wydatki gminy Pisz w latach 2020–2025.

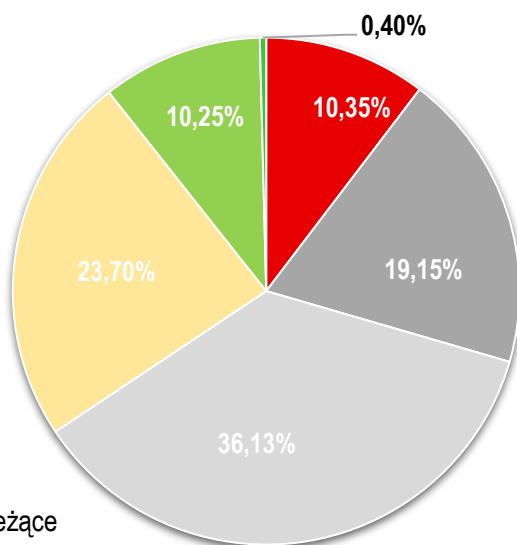
	2020	2021	2022	2023	2024	2025
Wydatki gminy	131 142	140 805	139 694	158 362	170 016	186 127
ogółem [zł]	436,97	979,41	766,55	263,09	038,26	250,29
Wydatki	16 934	23 892	15 749	44 701	28 877	38 058
majątkowe [zł]	939,94	514,85	600,75	506,84	036,39	674,47
Udział wydatków majątkowych w wydatkach ogółem [%]	12,91	16,97	11,27	28,23	16,98	20,45
Wydatki bieżące [zł]	114 207	116 913	123 945	113 660	141 139	148 068
	497,03	464,56	165,80	756,25	001,87	575,82

Źródło: opracowanie własne na podstawie Raportów o stanie gminy Pisz za lata 2020–2025.

W strukturze wydatków gminy Pisz w 2025 roku największą pozycję stanowiły wynagrodzenia i składki od nich naliczane, które odpowiadały za 36,13% wszystkich wydatków budżetowych. Znaczny udział miały również wydatki związane z realizacją statutowych zadań jednostek, stanowiące 23,70% wydatków ogółem, oraz wydatki majątkowe, których udział wyniósł 20,45%. Świadczenia na rzecz osób fizycznych stanowiły 10,25% wydatków, natomiast dotacje na zadania bieżące odpowiadały za 10,35% budżetu gminy. Najmniejszy udział miały wydatki na programy finansowane z udziałem środków, o których mowa w art. 5 ust. 1 pkt 2 i 3 ustawy o finansach publicznych, które wyniosły 0,4% ogółu wydatków.

Struktura wydatków gminy Pisz wskazuje na dominację wydatków związanych z bieżącym funkcjonowaniem samorządu oraz realizacją podstawowych zadań publicznych. Jednocześnie utrzymujący się wysoki poziom wydatków majątkowych wskazuje na prowadzenie działań inwestycyjnych i wykorzystanie środków na rozwój infrastruktury lokalnej.

W analizowanym okresie wzrost wydatków ogółem był związany zarówno ze zwiększeniem kosztów realizacji zadań bieżących, jak i realizacją przedsięwzięć inwestycyjnych. Szczególnie istotny poziom wydatków majątkowych odnotowano w latach 2023–2025, co wskazuje na aktywne działania gminy w zakresie poprawy infrastruktury i podnoszenia jakości świadczonych usług publicznych.

- Dotacje na zadania bieżące
- Wydatki majątkowe
- Wynagrodzenia i składki od nich naliczane
- Wydatki związane z realizacją statutowych zadań jednostek
- Świadczenia na rzecz osób fizycznych
- Wydatki na programy finansowane z udziałem środków, o których mowa w art. 5 ust. 1 pkt 2 i 3 u.f.p

Wykres 13 Główne działy wydatkowe w gminie Pisz w 2025 roku

Źródło: opracowanie własne na podstawie Raportu o stanie gminy Pisz za 2025 rok.

6.3. Wykonanie budżetu

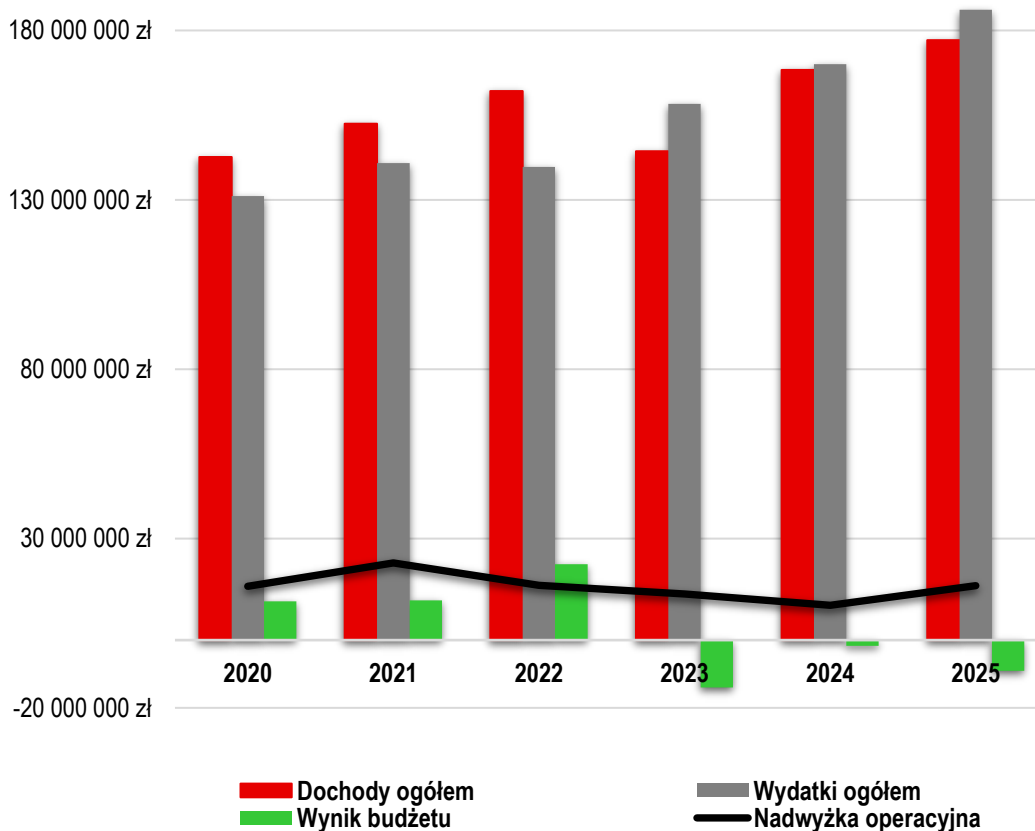
W analizowanym okresie wykonanie budżetu gminy Pisz charakteryzowało się zmiennym wynikiem finansowym. W latach 2020–2022 gmina osiągała nadwyżkę budżetową, co oznacza, że dochody ogółem przewyższały ponoszone wydatki. W 2020 roku wynik budżetu wyniósł 11,45 mln zł, w 2021 roku 11,69 mln zł, natomiast w 2022 roku osiągnął najwyższą wartość w analizowanym okresie – 22,45 mln zł.

W kolejnych latach sytuacja uległa zmianie i w latach 2023–2025 budżet gminy Pisz zamykał się deficytem. Największy deficyt odnotowano w 2023 roku, kiedy wydatki ogółem przewyższyły dochody o 14,02 mln zł. W 2024 roku skala deficytu uległa znacznemu zmniejszeniu i wyniosła 1,65 mln zł, natomiast w 2025 roku ponownie wzrosła do 9,04 mln zł. Występowanie deficytu w ostatnich latach związane było m.in.

z realizacją zadań inwestycyjnych oraz zwiększonym poziomem wydatków budżetowych.

Istotnym elementem oceny kondycji finansowej gminy jest poziom nadwyżki operacyjnej, czyli różnicy pomiędzy dochodami bieżącymi a wydatkami bieżącymi. Wskaźnik ten określa zdolność jednostki samorządu terytorialnego do finansowania inwestycji oraz spłaty zobowiązań z własnych środków, po pokryciu kosztów bieżącego funkcjonowania.

W gminie Pisz nadwyżka operacyjna w całym analizowanym okresie przyjmowała wartości dodatnie, co oznacza, że dochody bieżące przewyższały wydatki bieżące. Najwyższy poziom nadwyżki operacyjnej odnotowano w 2021 roku – 22,79 mln zł. W kolejnych latach wartość tego wskaźnika ulegała zmniejszeniu, osiągając poziom 10,28 mln zł w 2024 roku, jednak w 2025 roku ponownie wzrosła do 16,09 mln zł.

Wykres 14 Wykonanie budżetu gminy Pisz w latach 2020–2025.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Raportów o stanie gminy Pisz za lata 2020–2025.

Utrzymywanie dodatniej nadwyżki operacyjnej należy ocenić pozytywnie, ponieważ wskazuje na zachowanie zdolności gminy do finansowania części wydatków rozwojowych z własnych środków oraz ogranicza konieczność pokrywania bieżącego funkcjonowania finansowaniem zewnętrznym. Jednocześnie

zmienność poziomu nadwyżki operacyjnej wskazuje na konieczność monitorowania relacji pomiędzy dynamiką dochodów bieżących i wydatków bieżących, szczególnie w kontekście dalszej realizacji zadań inwestycyjnych.

Zdolność gminy Pisz do finansowania inwestycji w świetle Wieloletniej Prognozy Finansowej

Ocena zdolności inwestycyjnej gminy Pisz została przeprowadzona na podstawie Wieloletniej Prognozy Finansowej na lata 2026–2029. Dokument wskazuje, że w analizowanym okresie gmina utrzymuje potencjał do realizacji przedsięwzięć inwestycyjnych, przy jednoczesnym zachowaniu wymogów wynikających z ustawy o finansach publicznych.

W 2026 r. planowane dochody budżetu wynoszą 205,99 mln zł, natomiast wydatki 228,27 mln zł, co oznacza wystąpienie deficytu budżetowego w wysokości 22,28 mln zł. Deficyt ten zostanie sfinansowany przychodami budżetu, w tym planowanym kredytem w wysokości 11 mln zł oraz wolnymi środkami. W kolejnych latach prognozy (2027–2029) zakłada się zrównoważenie budżetu, bez planowania nowych przychodów i rozchodów.

Istotnym wskaźnikiem zdolności inwestycyjnej jest poziom wydatków majątkowych. W 2026 r. zaplanowano ich realizację na poziomie blisko 60,95 mln zł, co stanowi około 26,7% wszystkich wydatków budżetowych. W 2027 r. wydatki majątkowe wyniosą 49,08 mln zł, natomiast w latach 2028–2029 ich poziom znacząco spada do odpowiednio 3,80 mln zł oraz 4,53 mln zł, co wskazuje na koncentrację realizacji najważniejszych przedsięwzięć inwestycyjnych w pierwszych dwóch latach obowiązywania prognozy.

Znaczącym elementem finansowania inwestycji pozostają środki zewnętrzne. W 2026 r. dochody majątkowe obejmują 16,40 mln zł dotacji i środków przeznaczonych na inwestycje, natomiast w 2027 r. ich wartość wzrasta do 17,40 mln zł. Ponadto w prognozie uwzględniono wysokie dochody majątkowe związane z realizacją projektów współfinansowanych ze środków Unii Europejskiej – 12,12 mln zł w 2026 r. oraz 32,29

mln zł w 2027 r., co potwierdza znaczące wykorzystanie funduszy zewnętrznych jako źródła finansowania rozwoju gminy.

Łączna wartość przedsięwzięć ujętych w Wieloletniej Prognozie Finansowej wynosi 121,5 mln zł, z czego ponad 119,8 mln zł stanowią wydatki majątkowe. Największe nakłady przewidziano na przedsięwzięcia związane z rozwojem infrastruktury turystycznej, poprawą efektywności energetycznej budynków użyteczności publicznej, modernizacją infrastruktury sportowej, rozwojem układu komunikacyjnego oraz realizacją inwestycji wodno-kanalizacyjnych i przestrzennych.

Analiza wskaźników zadłużenia wskazuje, że w całym okresie objętym prognozą gmina Pisz spełnia wymagania określone w art. 243 ustawy o finansach publicznych. Wskaźniki dopuszczalności spłaty zobowiązań pozostają na bezpiecznym poziomie, a w prognozie dla każdego roku wskazano spełnienie relacji ustawowej, co oznacza zachowanie zdolności do obsługi zobowiązań przy jednoczesnej realizacji planowanych inwestycji.

Przyjęte założenia finansowe wskazują, że największa aktywność inwestycyjna gminy Pisz przypada na lata 2026–2027, kiedy realizowane będą przedsięwzięcia współfinansowane ze środków zewnętrznych. Po zakończeniu tego etapu prognoza zakłada wyraźne ograniczenie wydatków majątkowych oraz stabilizację finansów publicznych. Oznacza to, że zdolność inwestycyjna gminy w najbliższych latach będzie w znacznym stopniu uzależniona od skutecznego pozyskiwania środków zewnętrznych oraz utrzymania dodatnich wyników operacyjnych budżetu.

Tabela 28 Wybrane wskaźniki zdolności inwestycyjnej gminy Pisz według WPF.

	2026	2027	2028	2029
<i>Dochody ogółem (mln zł)</i>	205,99	213,62	172,51	177,29
<i>Wydatki majątkowe (mln zł)</i>	60,95	49,08	3,80	4,53
<i>Udział wydatków majątkowych w wydatkach ogółem</i>	26,7%	23,0%	2,2%	2,6%
<i>Dochody z dotacji i środków na inwestycje (mln zł)</i>	16,40	17,40	17,38	17,87
<i>Dochody UE na projekty (mln zł)</i>	12,12	32,29	0,00	0,00
<i>Spełnienie wskaźnika z art. 243 u.f.p.</i>	Tak	Tak	Tak	Tak

Źródło: opracowanie własne na podstawie zmiany Wieloletniej Prognozy Finansowej Gminy Pisz na lata 2026–2029.

Wieloletnia Prognoza Finansowa wskazuje, że gmina Pisz dysponuje zdolnością do realizacji znaczącego programu inwestycyjnego, szczególnie w latach 2026–2027. Potencjał inwestycyjny opiera się przede wszystkim na wykorzystaniu środków zewnętrznych

oraz zachowaniu bezpiecznych wskaźników zadłużenia, przy czym po 2027 r. przewidywane jest ograniczenie skali nowych inwestycji i przejście do bardziej stabilnego modelu finansowania rozwoju.

7. BADANIE ANKIETOWE

W celu poznania opinii dotyczących jakości życia, funkcjonowania gminy Pisz oraz oczekiwanych kierunków jej rozwoju przeprowadzono otwarte badanie ankietowe. Celem badania było poznanie opinii respondentów na temat najważniejszych problemów, oczekiwań społecznych oraz kierunków rozwoju gminy Pisz, które według nich powinny stanowić priorytet działań samorządu w najbliższych latach. Ankieta umożliwiła identyfikację postrzeganych mocnych i słabych stron gminy, ocenę wybranych obszarów jej funkcjonowania oraz wskazanie najważniejszych potrzeb inwestycyjnych i społecznych. Wyniki badania stanowią jeden z elementów wykorzystanych w procesie opracowania Strategii Rozwoju Gminy Pisz i stanowią cenne źródło informacji o opiniach oraz oczekiwaniach uczestników badania dotyczących kierunków rozwoju gminy.

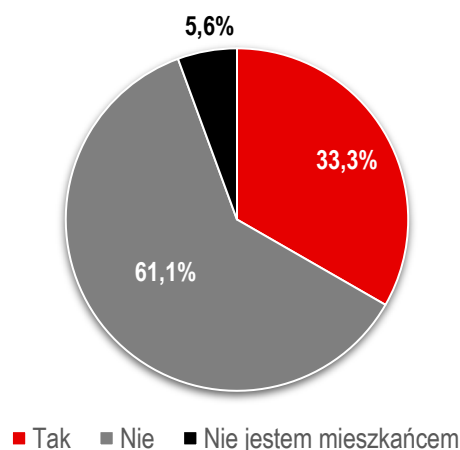
Badanie zostało przeprowadzone w terminie od 20 maja do 29 maja 2026 r. Ankieta miała formę elektroniczną i została udostępniona za pośrednictwem strony internetowej oraz mediów społecznościowych Gminy Pisz. W badaniu udział wzięło 36 osób. Ze względu na sposób dystrybucji ankiety oraz samodzielny dobór respondentów badanie nie miało charakteru reprezentatywnego i jego wyników nie należy traktować jako pełnego odzwierciedlenia opinii wszystkich mieszkańców gminy Pisz. Uzyskane odpowiedzi stanowią natomiast istotne źródło informacji dotyczących postrzegania jakości życia, problemów oraz oczekiwanych kierunków rozwoju przez aktywną część lokalnej społeczności.

Wśród respondentów znalazły się również osoby deklarujące, że nie są mieszkańcami gminy Pisz (5,6% wszystkich odpowiedzi). Ankieta była dostępna publicznie, dlatego umożliwiono udział także osobom związanym z gminą zawodowo, rodzinie lub społecznie, które mogą posiadać wiedzę i doświadczenia dotyczące funkcjonowania gminy. Odpowiedzi tych osób zostały uwzględnione w analizie wyników.

Najliczniejszą grupą wśród respondentów były osoby w przedziale wiekowym 25–44 lat (55,6%). Kolejną grupę stanowiły osoby w wieku 45–64 lat (33,3%).

Z profilu respondentów wynika, że największy udział wśród ankietowanych miały osoby pracujące (72,2%). Drugą grupę pod względem liczebności stanowiły osoby mające własną działalność gospodarczą (16,7%).

Pierwsze pytania zawarte w ankiecie dotyczyły poziomu satysfakcji respondentów z życia i zamieszkiwania na terenie gminy Pisz. 61,1% respondentów wskazało, że poziom ich satysfakcji z zamieszkiwania na terenie gminy Pisz nie jest wysoki. Wyniki badania wskazują na potrzebę dalszej analizy czynników wpływających na jakość życia oraz podejmowania działań odpowiadających na oczekiwania zgłaszane przez uczestników badania.

Wykres 15 Pytanie: Czy czuje Pani/Pan zadowolenie z mieszkania w Gminie Pisz?

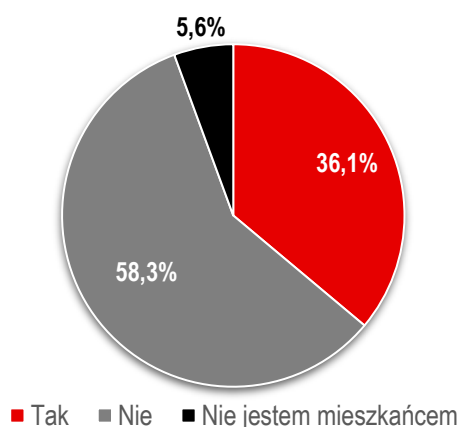
Źródło: opracowanie własne na podstawie badania ankietowego.

Kolejne pytanie ankiety dotyczyło planów mieszkańców związanych ze zmianą miejsca zamieszkania poza teren gminy Pisz. Uzyskane odpowiedzi wskazują, że ponad jedna trzecia respondentów (36,1%) rozważy wyprowadzkę z gminy na dłuższy czas lub na stałe. Jednocześnie 58,3% ankietowanych zadeklarowało brak takich planów.

Wyniki te mogą świadczyć o występowaniu czynników wpływających na obniżenie atrakcyjności osiedleńczej gminy, szczególnie wśród osób młodych oraz mieszkańców poszukujących lepszych warunków życia, pracy i rozwoju zawodowego. Deklaracje dotyczące możliwej migracji mieszkańców mogą być związane m.in. z sytuacją na lokalnym rynku pracy, dostępnością usług publicznych, ofertą mieszkaniową, poziomem wynagrodzeń czy możliwościami rozwoju społecznego i zawodowego.

Jednocześnie fakt, że większość respondentów nie planuje opuszczać gminy Pisz, wskazuje na istniejące przywiązanie mieszkańców do miejsca zamieszkania oraz dostrzeganie potencjału rozwojowego gminy. Wyniki badania podkreślają jednak potrzebę dalszych działań ukierunkowanych na poprawę jakości życia mieszkańców oraz zwiększanie atrakcyjności gminy jako miejsca do życia, pracy i zakładania rodziny.

Wykres 16 Pytanie: Czy planuje Pani/Pan zmienić miejsce zamieszkania na dłuższy czas lub na stałe poza teren Gminy Pisz?
Źródło: opracowanie własne na podstawie badania ankietowego.

Kolejna część badania ankietowego dotyczyła oceny wybranych obszarów funkcjonowania gminy Pisz. Respondenci oceniali poszczególne aspekty życia społecznego oraz funkcjonowania samorządu w skali od 1 do 5, gdzie 1 oznaczało ocenę bardzo złą, natomiast 5 ocenę bardzo dobrą. Przy interpretacji wyników przyjęto, że wartość 3,0 stanowi punkt środkowy zastosowanej pięciostopniowej skali ocen.

W sferze społecznej wyniki badania wskazują, że mieszkańcy stosunkowo najlepiej ocenili bezpieczeństwo publiczne na terenie gminy (3,25). Odpowiedzi respondentów pokazują, że obszar związany z poczuciem bezpieczeństwa i porządkiem publicznym jest postrzegany relatywnie pozytywnie, co stanowi istotny element jakości życia mieszkańców.

Mieszkańcy umiarkowanie ocenili również działalność Urzędu Miejskiego w Pisz. Wyniki wskazują, że część respondentów pozytywnie postrzega funkcjonowanie administracji samorządowej, jednak zauważalna jest także grupa osób oceniających ten obszar przeciętnie lub negatywnie.

Niżej oceniony został dialog władz gminy z mieszkańcami. Odpowiedzi ankietowanych mogą wskazywać na potrzebę zwiększenia poziomu komunikacji społecznej, konsultacji z mieszkańcami oraz większego zaangażowania społeczności lokalnej w proces podejmowania decyzji dotyczących rozwoju gminy.

Najniżej oceniono wsparcie osób starszych i osób z niepełnosprawnościami oferowane przez gminę (2). Wyniki badania wskazują na potrzebę dalszego rozwoju usług społecznych, działań integracyjnych oraz poprawy dostępności wsparcia skierowanego do grup wymagających szczególnej opieki.

Uzyskane wyniki wskazują, że najwyższej ocenionym obszarem w sferze społecznej jest bezpieczeństwo publiczne, które jako jedyne uzyskało ocenę powyżej punktu środkowego skali (3,25). Pozostałe analizowane aspekty otrzymały oceny poniżej wartości 3,0, co wskazuje na potrzebę ich dalszego doskonalenia, szczególnie w zakresie polityki społecznej, komunikacji z mieszkańcami oraz jakości współpracy pomiędzy samorządem a społecznością lokalną.

3,25

Bezpieczeństwo publiczne na terenie gminy

Działalność Urzędu Miejskiego w Pisz

Działalność pomocy społecznej

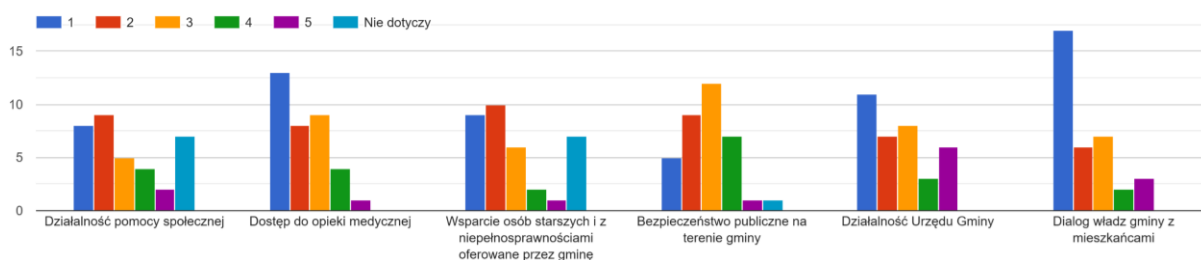
Dialog władz gminy z mieszkańcami

Dostęp do opieki medycznej

2

Wsparcie osób starszych i z niepełnosprawnościami
oferowane przez gminę

Wykres 17 Ocena sfery społecznej w skali od 1 do 5
Źródło: opracowanie własne na podstawie badania ankietowego.

W obszarze środowiska i przestrzeni mieszkańcy oceniali m.in. estetykę gminy, działania związane z ochroną środowiska, świadomość ekologiczną mieszkańców, system odbioru odpadów, rozwój odnawialnych źródeł energii, infrastrukturę techniczną oraz dostępność zasobów mieszkaniowych.

Analiza wyników wskazuje, że najwyżej ocenionym elementem był system odbioru odpadów, który uzyskał średnią ocenę 2,53. Mimo że była to najwyższa ocena w tej kategorii, pozostaje ona poniżej punktu środkowego skali, co wskazuje, że respondenci dostrzegają potrzebę poprawy również w tym obszarze. Podobnie oceniono estetykę gminy, działania wspierające ochronę środowiska oraz poziom świadomości ekologicznej mieszkańców.

Oceny dotyczące rozwoju odnawialnych źródeł energii oraz infrastruktury technicznej również nie przekroczyły wartości 3,0, wskazując na potrzebę dalszych działań inwestycyjnych i rozwojowych, szczególnie w zakresie poprawy infrastruktury komunalnej oraz wspierania transformacji energetycznej.

Najniżej ocenionym aspektem okazała się dostępność zasobów mieszkaniowych, która uzyskała średnią ocenę 1,73. Wynik ten wskazuje na istotny problem związany z ograniczoną dostępnością mieszkań oraz niewystarczającą ofertą mieszkaniową odpowiadającą potrzebom mieszkańców. Kwestia ta może stanowić jedną z barier rozwojowych gminy, wpływającą na decyzje dotyczące pozostania na jej terenie lub poszukiwania miejsca zamieszkania poza gminą.

Wyniki badania wskazują, że wszystkie oceniane elementy w tej kategorii uzyskały wartości poniżej punktu środkowego skali, co świadczy o potrzebie dalszych działań w zakresie ochrony środowiska,

gospodarki odpadami, rozwoju mieszkalnictwa, infrastruktury technicznej oraz nowoczesnych rozwiązań energetycznych.

2,53

System odbioru odpadów

Estetyka gminy

Działania wspierające ochronę środowiska

Świadomość ekologiczna mieszkańców

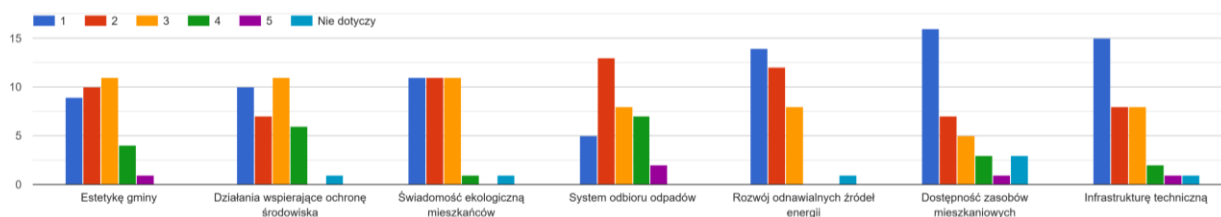
Rozwój odnawialnych źródeł energii

Infrastruktura techniczna

1,73

Dostępność zasobów mieszkaniowych

Wykres 18 Ocena sfery środowiskowej i przestrzennej w skali od 1 do 5.
Źródło: opracowanie własne na podstawie badania ankietowego.

W sferze gospodarczej mieszkańcy oceniali atrakcyjność inwestycyjną gminy, rynek pracy, warunki prowadzenia działalności gospodarczej, transport zbiorowy oraz dostępność usług.

Wszystkie oceniane aspekty sfery gospodarczej uzyskały średnie oceny poniżej wartości 3,0. Najwyżej oceniono dostępność usług (2,41), natomiast najniższą ocenę uzyskało funkcjonowanie transportu zbiorowego (1,53), co wskazuje na istotne problemy związane

z dostępnością komunikacji publicznej. Nisko oceniono również rynek pracy oraz warunki prowadzenia działalności gospodarczej.

Wyniki badania pokazują, że mieszkańcy dostrzegają potrzebę działań ukierunkowanych na poprawę dostępności transportu publicznego, tworzenie nowych miejsc pracy oraz wspieranie rozwoju przedsiębiorczości i inwestycji na terenie gminy.

2,41

Dostępność usług

Atrakcyjność inwestycyjna gminy

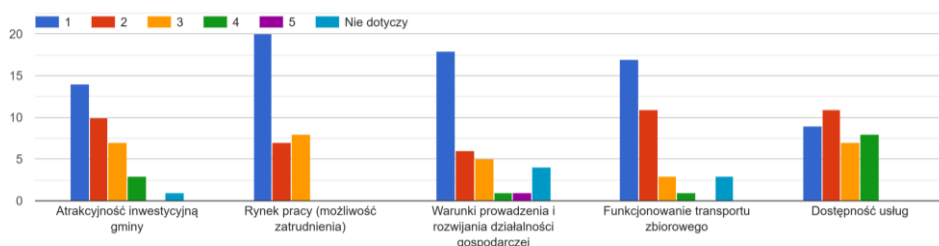
Rynek pracy (możliwość zatrudnienia)

Warunki prowadzenia i rozwijania działalności gospodarczej

1,53

Funkcjonowanie transportu zbiorowego

Wykres 19 Ocena sfery gospodarczej w skali od 1 do 5

Źródło: opracowanie własne na podstawie badania ankietowego.

W obszarze infrastruktury drogowej najwyżej oceniono stan dróg w gminie, który uzyskał średnią ocenę 2,65. Najwyższą ocenę uzyskał stan dróg w gminie (2,65), jednak również ta wartość pozostaje poniżej punktu środkowego skali ocen. Nieco niżej oceniono stan oświetlenia drogowego oraz bezpieczeństwo przy głównych drogach związane z ruchem pojazdów. Najniższą ocenę otrzymał stan chodników (2,35),

co wskazuje na potrzebę dalszych działań inwestycyjnych w zakresie infrastruktury pieszej.

Wyniki badania wskazują, że respondenci dostrzegają potrzebę dalszej poprawy infrastruktury drogowej. Wszystkie oceniane elementy uzyskały wartości poniżej 3,0, co świadczy o konieczności kontynuacji działań związanych z modernizacją dróg, chodników, oświetlenia oraz poprawą bezpieczeństwa ruchu drogowego.

2,65

Stan dróg w gminie

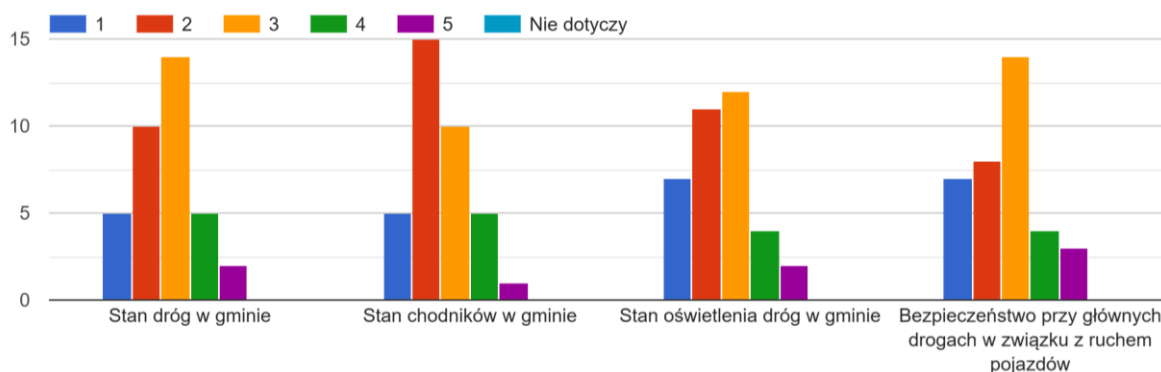
Stan oświetlenia dróg w gminie

Bezpieczeństwo przy głównych drogach w związku z ruchem pojazdów

2,35

Stan chodników w gminie

Wykres 20 Ocena sfery infrastruktury drogowej w skali od 1 do 5
Źródło: opracowanie własne na podstawie badania ankietowego.

W sferze turystyki i rekreacji mieszkańcy oceniali poziom infrastruktury sportowej, dostępność placów zabaw, system ścieżek rowerowych oraz ofertę spędzania wolnego czasu skierowaną do dzieci i młodzieży, dorosłych oraz seniorów.

Najwyżej oceniono poziom infrastruktury sportowej, który uzyskał średnią ocenę 3,12. Relatywnie najwyższe oceny, po poziomie infrastruktury sportowej (3,12), uzyskały dostępność placów zabaw oraz system ścieżek rowerowych. Oferta spędzania wolnego czasu dla seniorów oraz dzieci i młodzieży została oceniona umiarkowanie i w większości przypadków nie przekroczyła wartości 3,0.

Najniższą ocenę uzyskała natomiast oferta spędzania wolnego czasu dla dorosłych, której średnia wyniosła około 2,0. Wynik ten wskazuje na niezadowolenie mieszkańców z dostępnych form aktywności i wydarzeń skierowanych do tej grupy odbiorców.

Wyniki badania wskazują, że spośród ocenianych elementów jedynie poziom infrastruktury sportowej uzyskał ocenę powyżej punktu środkowego skali. Pozostałe aspekty wymagają dalszego rozwoju, w szczególności oferta spędzania wolnego czasu dla osób dorosłych.

3,12 Poziom infrastruktury sportowej

Dostępność placów zabaw

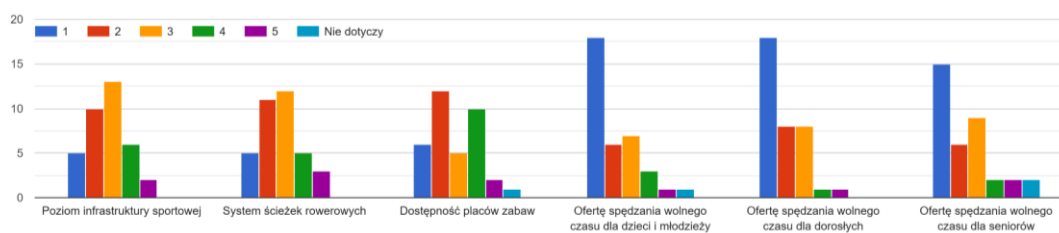
System ścieżek rowerowych

Oferta spędzania wolnego czasu dla seniorów

Oferta spędzania wolnego czasu dla dzieci i młodzieży

2 Oferta spędzania wolnego czasu dla dorosłych

Wykres 21 Ocena sfery turystyki i rekreacji w skali od 1 do 5
Źródło: opracowanie własne na podstawie badania ankietowego.

W obszarze edukacji i kultury mieszkańcy oceniali dostęp do żłobków, jakość edukacji przedszkolnej, jakość edukacji w szkołach podstawowych, dostęp do edukacji w szkołach ponadpodstawowych (w tym możliwość dojazdu), działalność świetlic wiejskich, wydarzenia kulturalno-rozrywkowe oraz działalność biblioteki publicznej.

Działalność Miejsko-Gminnej Biblioteki Publicznej uzyskała najwyższą ocenę spośród wszystkich analizowanych obszarów (3,9). Ocenę przekraczającą wartość 3,0 uzyskały również dostęp do edukacji w szkołach podstawowych i ponadpodstawowych oraz jakość edukacji przedszkolnej. Działalność świetlic wiejskich i wydarzenia kulturalno-rozrywkowe oceniono umiarkowanie.

Najniższą ocenę uzyskał dostęp do żłobków, którego średnia wyniosła 1,62. Wynik ten wskazuje na istotne ograniczenia w dostępności instytucjonalnej opieki nad

dziećmi do lat 3. W odpowiedzi na zidentyfikowane potrzeby Gmina Pisz realizuje inwestycję polegającą na utworzeniu gminnego klubu malucha dla dzieci do 3. roku życia. Celem przedsięwzięcia jest zwiększenie dostępności miejsc opieki nad najmłodszymi dziećmi, wsparcie rodzin oraz stworzenie korzystniejszych warunków do aktywności zawodowej rodziców. Realizacja inwestycji przyczyni się do poprawy dostępności usług opiekuńczych na terenie gminy i będzie odpowiedzią na potrzeby zgłaszane przez mieszkańców.

Wyniki badania pokazują, że mieszkańcy pozytywnie oceniają jakość i dostępność edukacji oraz działalność instytucji kultury, w szczególności biblioteki publicznej. Jednocześnie wskazują na potrzebę poprawy dostępności żłobków, co stanowi jedno z najważniejszych wyzwań w obszarze edukacji i polityki społecznej gminy.

3,9

Działalność Miejsko-Gminnej Biblioteki Publicznej

Dostęp do edukacji w szkołach podstawowych

**Dostęp do edukacji w szkołach ponadpodstawowych
(w tym dojazd)**

Jakość edukacji przedszkolnej

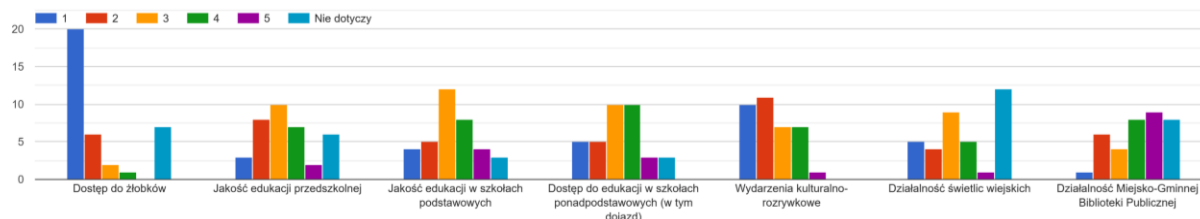
Działalność świetlic wiejskich

Wydarzenia kulturalno-rozrywkowe

1,62

Dostęp do żłobków

Wykres 22 Ocena sfery edukacji i kultury w skali od 1 do 5
Źródło: opracowanie własne na podstawie badania ankietowego.

Opinia mieszkańców na temat poszczególnych aspektów funkcjonowania gminy zawarta w odpowiedziach na pytania zamknięte pozwala ocenić, które obszary są oceniane najlepiej, a które wymagają poprawy. Uzupełnieniem wyników są odpowiedzi na pytania otwarte, umożliwiające mieszkańcom swobodne wskazanie najważniejszych problemów, potencjałów oraz oczekiwanych kierunków rozwoju. Należy podkreślić, że odpowiedzi zostały poddane kategoryzacji tematycznej. Ze względu na swobodny charakter wypowiedzi jedna odpowiedź mogła zostać przypisana do więcej niż jednej kategorii, dlatego suma wskazań nie jest równa liczbie respondentów.

W pytaniach otwartych respondenci mieli możliwość wskazania najpoważniejszych problemów wpływających na jakość życia na terenie gminy. Najczęściej mieszkańcy wskazywali:

- ❖ brak atrakcyjnych miejsc pracy (9),
- ❖ brak dostępu do instytucji kultury/problemy związane z Piskim Domem Kultury (4),
- ❖ niedostateczny dostęp do usług medycznych (3),
- ❖ brak miejsc integracji oraz oferty dla dzieci i młodzieży (3),
- ❖ słaba jakość oświetlenia dróg w niektórych fragmentach gminy (3),
- ❖ problemy z komunikacją publiczną (2),
- ❖ brak publicznego żłobka (1),
- ❖ niedostateczna infrastruktura wodno-kanalizacyjna na obszarach wiejskich (1),
- ❖ brak systemu wsparcia dla osób starszych i osób z niepełnosprawnościami (1).

Oprócz wymienionych zagadnień pojawiały się również pojedyncze uwagi dotyczące m.in. estetyki przestrzeni publicznych, jakości zarządzania gminą, stanu infrastruktury drogowej oraz niewystarczającego wykorzystania potencjału turystycznego.

Kolejne pytanie otwarte zadane mieszkańcom dotyczyło najważniejszych atutów/potencjałów gminy Pisz, które mogłyby przyczyniać się do rozwoju gminy. Mieszkańcy zdecydowanie najczęściej postrzegają potencjał gminy przez pryzmat jej walorów przyrodniczych i położenia:

- ❖ walory przyrodnicze i położenie (jeziora, rzeka Pisa, Puszcza Piska, lasy, krajobraz) (25),

- ❖ potencjał turystyczny (7),
- ❖ lokalna społeczność i mieszkańcy (2),
- ❖ dobra jakość środowiska (2).

Mieszkańcy gminy Pisz w odpowiedzi na kolejne pytanie otwarte wskazali duże przedsięwzięcie lub inwestycję, które mogłoby radykalnie zmienić gminę (poprawić sytuację mieszkańców, zwiększyć atrakcyjność gminy).

Odpowiedzi mieszkańców zostały pogrupowane według głównych kierunków proponowanych inwestycji:

- ❖ utworzenie nowych miejsc pracy/pozyskanie dużego inwestora (7),
- ❖ rozwój infrastruktury związanej z turystyką wodną (6),
- ❖ modernizacja i ukończenie Piskiego Domu Kultury (4)
- ❖ rozwój oferty kulturalnej i produktów lokalnych (3),
- ❖ rozwój infrastruktury rowerowej (3),
- ❖ budowa ponadlokalnej atrakcji turystycznej (2),
- ❖ budowa portu żeglarskiego (2),
- ❖ utworzenie miejsca opieki dla osób starszych (2),
- ❖ stworzenie miejsc integracji i spotkań dla dzieci i młodzieży (1).

Następnym z pytań w ankiecie było wybranie maksymalnie pięciu aspektów, które są najistotniejsze do poprawy w gminie w ciągu najbliższych lat. Za najbardziej priorytetowe kierunki rozwoju gminy mieszkańcy wskazali: inwestycje w rozwój turystyki (25), sprowadzenie do gminy dużego inwestora (22), poprawę dostępu do usług medycznych (19), zmniejszenie bezrobocia (12), a także rozwój kultury (10), poprawę estetyki i ładu przestrzennego (10) oraz stworzenie miejsc opieki dla osób starszych i osób z niepełnosprawnościami (10). Najwyżej ocenione kierunki rozwoju wskazują, że mieszkańcy oczekują przede wszystkim działań sprzyjających rozwojowi gospodarczemu, tworzeniu nowych miejsc pracy oraz lepszemu wykorzystaniu potencjału turystycznego gminy.

W następnym pytaniu otwartym mieszkańcy gminy Pisz zostali poproszeni o wymienienie najważniejszych inwestycji/przedsięwzięć/remontów, które powinny być priorytetowo realizowane na terenie gminy. Mieszkańcy najczęściej wskazywali:

- ❖ ukończenie remontu Piskiego Domu Kultury (8),
- ❖ rozwój infrastruktury turystycznej i zagospodarowanie terenów nadrzecznych (port, nabrzeża, turystyka wodna, atrakcje turystyczne) (7),
- ❖ tworzenie nowych miejsc pracy i rozwój terenów inwestycyjnych (4),
- ❖ rozwój infrastruktury rowerowej (3),
- ❖ rozbudowa sieci wodociągowo-kanalizacyjnej na terenach wiejskich (2),
- ❖ modernizacja pływalni miejskiej (2),
- ❖ rozwój odnawialnych źródeł energii (1),
- ❖ modernizacja Szkoły Podstawowej nr 4 (1),
- ❖ remont szpitala i poprawa infrastruktury ochrony zdrowia (1),
- ❖ budowa mieszkań komunalnych (1),
- ❖ budowa obwodnicy/poprawa układu drogowego (1).

Ostatnim z pytań w ankiecie przygotowanej specjalnie na potrzeby mieszkańców gminy Pisz było wskazanie, z czym mieszkańcy chcieliby, aby gmina była utożsamiana w 2037 roku. Ponad połowa mieszkańców (52,8%) chciałaby, aby gmina Pisz była kojarzona z gminą przedsiębiorczą, atrakcyjną dla inwestorów i tworzącą nowe miejsca pracy. 25% osób wskazało, że chcieliby, aby gmina Pisz była gminą ekologiczną, dbającą o środowisko naturalne i estetykę otoczenia.

W ramach prac nad Diagnozą sytuacji społecznej, gospodarczej, przestrzennej oraz klimatyczno-środowiskowej Gminy Pisz, dnia 26 maja 2026 r. o godzinie 14:00 w Urzędzie Miejskim w Piesz odbyły się warsztaty diagnostyczne z udziałem przedstawicieli samorządu, mieszkańców oraz reprezentantów środowiska społecznego i gospodarczego. W spotkaniu uczestniczyły 4 osoby.

Celem warsztatów było uszczegółowienie oraz uzupełnienie wniosków wynikających z przeprowadzonej diagnozy, a także wspólne określenie najważniejszych wyzwań rozwojowych Gminy Pisz, które mogły zostać uwzględnione w analizie SWOT i TOWS oraz dalszych pracach nad Strategią Rozwoju Gminy Pisz na lata 2027–2037.

Pierwotnie zakładano przeprowadzenie warsztatów w formule pracy podzielonej na trzy grupy tematyczne

obejmujące obszar społeczny, gospodarczy oraz przestrzenno-klimatyczny. Zadaniem poszczególnych grup miało być opracowanie mocnych i słabych stron, szans oraz zagrożeń w ramach danego sektora, a następnie wskazanie najważniejszych kierunków działań. Kolejnym etapem miała być prezentacja wyników prac grupowych oraz wspólna dyskusja nad przedstawionymi propozycjami.

Ze względu na liczbę uczestników warsztaty zostały przeprowadzone w formule moderowanej dyskusji kreatywnej. W trakcie spotkania kolejno omawiano poszczególne obszary tematyczne: społeczny, gospodarczy oraz przestrzenno-klimatyczny. Uczestnicy wspólnie wskazywali kluczowe mocne i słabe strony, szanse oraz zagrożenia rozwojowe gminy Pisz, a następnie identyfikowali najważniejsze kierunki działań i obszary wymagające wsparcia w perspektywie obowiązywania Strategii.

Wnioski i spostrzeżenia zgłoszone podczas warsztatów stanowiły istotne i wielowymiarowe uzupełnienie analizy diagnostycznej, wnosząc do niej przede wszystkim perspektywę bezpośrednich interesariuszy życia społeczno-gospodarczego gminy Pisz. Dyskusja prowadzona w trakcie spotkania pozwoliła na skonfrontowanie wyników analizy opartej na danych statystycznych i dokumentach strategicznych z doświadczeniami i obserwacjami uczestników, co umożliwiło zidentyfikowanie zagadnień, które nie zawsze są w pełni widoczne w danych statystycznych.

Zgłoszone podczas warsztatów uwagi dotyczyły zarówno sfery społecznej, w tym jakości życia mieszkańców, dostępności usług publicznych oraz wyzwań demograficznych, jak i obszaru gospodarczego, w szczególności lokalnego rynku pracy, potencjału rozwojowego przedsiębiorczości oraz barier inwestycyjnych. Istotną część dyskusji stanowiły również zagadnienia przestrzenno-środowiskowe, obejmujące kwestie ład przestrzennego, infrastruktury technicznej oraz uwarunkowań klimatyczno-środowiskowych.

Zebrane w trakcie warsztatów informacje pozwoliły na pogłębienie rozumienia kluczowych procesów zachodzących w gminie oraz doprecyzowanie najważniejszych wyzwań rozwojowych. Wnioski te

zostały następnie wykorzystane przy formułowaniu zapisów diagnozy, a także stanowiły jedno z głównych źródeł przy opracowaniu analizy SWOT, wzmacniając jej wymiar jakościowy i partycypacyjny.

Analiza SWOT stanowi podsumowanie i syntezę wszystkich przeprowadzonych na potrzeby opracowania Strategii analiz, obejmujących zarówno dane statystyczne, informacje zawarte w dokumentach strategicznych i programowych, wyniki badania ankietowego mieszkańców, jak również wnioski i spostrzeżenia zgłoszone podczas warsztatów diagnostycznych.

Należy podkreślić, że analiza SWOT pełni funkcję narzędzia strategicznego, którego celem jest identyfikacja najważniejszych wewnętrznych potencjałów i barier rozwojowych oraz zewnętrznych szans i zagrożeń mających wpływ na dalszy rozwój gminy Pisz. Stanowią one wynik podsumowania przeprowadzonej diagnozy oraz uwzględniają zarówno obiektywne dane, jak i perspektywę lokalnych interesariuszy.

W związku z powyższym wskazane w analizie SWOT czynniki należy traktować jako wnioski wynikające z kompleksowej oceny sytuacji gminy Pisz, przeprowadzonej z wykorzystaniem różnych źródeł informacji i metod badawczych. Opracowanie analizy SWOT stanowi etap przejścia od szczegółowej diagnozy sytuacji społecznej, gospodarczej, przestrzennej oraz klimatyczno-środowiskowej do określenia kluczowych wyzwań i kierunków rozwoju Gminy Pisz. Z tego względu poszczególne zapisy analizy SWOT mają charakter syntetyczny i interpretacyjny, wynikający z kompleksowej oceny

zgromadzonych informacji oraz ich znaczenia dla rozwoju gminy.

Analiza TOWS stanowi pogłębienie analizy SWOT oraz kolejny etap procesu planowania strategicznego. Jej celem jest określenie wzajemnych zależności pomiędzy zidentyfikowanymi mocnymi i słabymi stronami gminy oraz szansami i zagrożeniami wynikającymi z jej otoczenia, a także wskazanie najbardziej racjonalnych kierunków interwencji odpowiadających na zidentyfikowane uwarunkowania rozwojowe.

Wnioski wynikające z analizy TOWS stanowią efekt syntetycznej oceny relacji pomiędzy czynnikami wewnętrznymi i zewnętrznymi oraz pokazują, w jaki sposób potencjały gminy Pisz mogą zostać wykorzystane do realizacji szans rozwojowych, ograniczania wpływu zagrożeń oraz przezwycięzania istniejących barier. Opracowanie analizy TOWS stanowi etap przejścia od diagnozy do formułowania wizji rozwoju, celów strategicznych, celów operacyjnych oraz kierunków działań Strategii Rozwoju Gminy Pisz na lata 2027–2037, zapewniając spójność pomiędzy częścią diagnostyczną i programową dokumentu.

Analiza TOWS nie stanowi jedynie zestawienia zależności pomiędzy elementami analizy SWOT, lecz pełni funkcję narzędzia wspomagającego wybór kierunków rozwoju gminy. Wyniki przeprowadzonej analizy zostały bezpośrednio wykorzystane przy opracowaniu wizji rozwoju, celów strategicznych, celów operacyjnych oraz kierunków działań Strategii, zapewniając logiczne powiązanie pomiędzy diagnozą a częścią strategiczną i wdrożeniową dokumentu.

A close-up photograph of a hand placing a grey block with the letter 'S' on top of a stack of similar blocks. The stack below has blocks with 'W' and 'O' visible. Other blocks with letters like 'T', 'A', and 'K' are scattered in the background. A white rectangular box is overlaid on the image, containing the text '8. ANALIZA SWOT/TOWS'.

8. ANALIZA SWOT/TOWS

SFERA SPOŁECZNA

Silne strony

- Aktywność lokalnych organizacji pozarządowych (stowarzyszenia, fundacje, koła gospodyń wiejskich, Rada Seniorów, kluby sportowe)
- Funkcjonowanie aktywnych sołectw lub sołtysów, rad sołeckich, Młodzieżowej Rady Miejskiej w Piszcu oraz rozwinięta partycypacja lokalna
- Wysoki poziom aktywności społecznej i silne więzi społeczne w części społeczności lokalnych, w tym seniorów
- Działalność Ochotniczych Straży Pożarnych jako ważny element integracji i bezpieczeństwa lokalnego
- Niski poziom przestępczości i relatywnie wysoki poziom bezpieczeństwa publicznego
- Realizacja programów profilaktyki zdrowotnej i działań z zakresu polityki społecznej
- Funkcjonowanie instytucji edukacji i kultury (w tym np. szkoła muzyczna)
- Relatywnie dobra sieć szkół i dostęp do edukacji na poziomie podstawowym i ponadpodstawowym w regionie
- Występowanie oddolnych inicjatyw integrujących mieszkańców

Szanse

- Napływ nowych mieszkańców oraz wzrost aktywności i integracji lokalnej społeczności dzięki realizowanym projektom
- Możliwość pozyskania środków krajowych i unijnych na działania przeciwdziałające wykluczeniu społecznemu
- Rozwój i modernizacja infrastruktury społecznej (domy kultury, świetlice, centra aktywności lokalnej)
- Możliwość tworzenia nowych usług społecznych (np. dzienne domy opieki, centra senioralne)
- Rozwój oferty dla rodzin z dziećmi (place zabaw, strefy rekreacji, zajęcia integracyjne)
- Potencjał rozwoju turystyki i migracji osiedleńczej (powrót do „slow life”, turystyka ekologiczna)
- Wzrost znaczenia działań prozwierzęcych i środowiskowych jako elementu integracji społecznej

Słabe strony

- Pogłębiający się problem starzejącego się społeczeństwa - duży udział osób w wieku poprodukcyjnym
- Spadek liczby ludności i odpływ młodych mieszkańców
- Ograniczony dostęp do lekarzy specjalistów oraz długi czas oczekiwania na świadczenia zdrowotne
- Niewystarczająca dostępność całodobowej opieki zdrowotnej i aptek
- Braki w systemie opieki nad osobami starszymi (brak miejsc opieki całodobowej, paliatywnej i długoterminowej)
- Problemy z dostępnością i funkcjonalnością infrastruktury kultury (modernizacja i obecny brak w pełni funkcjonującego domu kultury)
- Brak żłobka i ograniczona oferta opieki dla najmłodszych dzieci
- Niedobór miejsc integracji społecznej w mniejszych miejscowościach
- Brak lub ograniczona dostępność nowoczesnych przestrzeni dla młodzieży (strefy aktywności, miejsca spotkań)
- Ograniczona oferta kulturalno-rekreacyjna dla rodzin z dziećmi
- Niewystarczające wsparcie dla lokalnych inicjatyw oddolnych i autorskich projektów mieszkańców
- Niedobór mieszkań socjalnych i komunalnych
- Ograniczona dostępność informacji turystycznej i promocji lokalnej

Zagrożenia

- Postępujący proces starzenia się społeczeństwa
- Migracja młodych i wykształconych mieszkańców do większych ośrodków miejskich
- Ograniczenie lub likwidacja działań organizacji pozarządowych z powodu braku finansowania lub kadr
- Niewystarczająca dostępność usług zdrowotnych w skali regionalnej i krajowej, pogłębianie się deficytów kadrowych w ochronie zdrowia i pomocy społecznej
- Wzrost postaw roszczeniowych i spadek zaangażowania społecznego
- Brak systemowych rozwiązań w zakresie opieki nad osobami starszymi w Polsce
- Zwiększające się nierówności w dostępie do usług publicznych (zdrowie, opieka, kultura)
- Utrwalanie się problemu „wykluczenia komunikacyjnego” części miejscowości
- Ryzyko stagnacji nowych inicjatyw społecznych i osłabienia więzi lokalnych

SWOT

SFERA KLIMATYCZNO-ŚRODOWISKOWA

Silne strony

- Wysoka lesistość gminy (Puszcza Piska)
- Bardzo wysokie walory przyrodnicze – jeziora, rzeka Pisa, obszary chronione
- Położenie w jednym z najczystszych przyrodniczo regionów Polski (Mazury)
- Dobra jakość powietrza (brak dużych źródeł emisji przemysłowej)
- Rozwinięta sieć obszarów chronionych i cennych przyrodniczo
- Funkcjonujące oczyszczalnie ścieków i wysoki poziom skanalizowania części gminy
- Bogactwo krajobrazowe sprzyjające retencji naturalnej
- Potencjał środowiska do rozwoju turystyki ekologicznej i aktywnej
- Istniejące szlaki przyrodnicze i edukacyjne
- Relatywnie dobre warunki dla rolnictwa w wybranych częściach gminy

Słabe strony

- Nieskanalizowane miejscowości i nierównomierny poziom infrastruktury środowiskowej
- Nieuregulowane stosunki wodne w części obszarów gminy
- Niewystarczająca ochrona przed presją zabudowy na tereny przyrodnicze
- Zanieczyszczenia punktowe wynikające z niskiej emisji (indywidualne źródła ciepła)
- Dzikie wysypiska w obszarach leśnych i problem zaśmiecania środowiska
- Niewystarczająca retencja wód opadowych
- Degradacja niektórych jezior i lokalnych ekosystemów wodnych
- Braki w edukacji ekologicznej i świadomości części mieszkańców
- Ograniczone wykorzystanie odnawialnych źródeł energii
- Presja urbanizacyjna na obszary przyrodniczo cenne

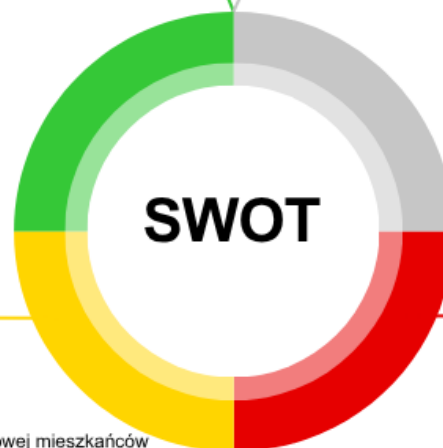
Szanse

- Rozwój odnawialnych źródeł energii (OZE) i energetyki prosumenckiej
- Rozwój retencji wodnej i poprawa gospodarowania wodami opadowymi
- Rozwój edukacji ekologicznej i świadomości środowiskowej mieszkańców
- Wzmocnienie ochrony obszarów przyrodniczych i krajobrazowych
- Rozwój turystyki przyrodniczej, ekologicznej i zrównoważonej
- Renaturyzacja cieków wodnych i ochrona jezior
- Rozwój zielonej infrastruktury (zadrzewienia, tereny zielone, mokradła)
- Możliwość rozwoju szlaków wodnych (Pisa–Narew)
- Modernizacja infrastruktury wodno-kanalizacyjnej
- Współpraca międzygminna w zakresie ochrony środowiska
- Wykorzystanie położenia geograficznego, komunikacyjnego i potencjału środowiska jako przewagi konkurencyjnej gminy

Zagrożenia

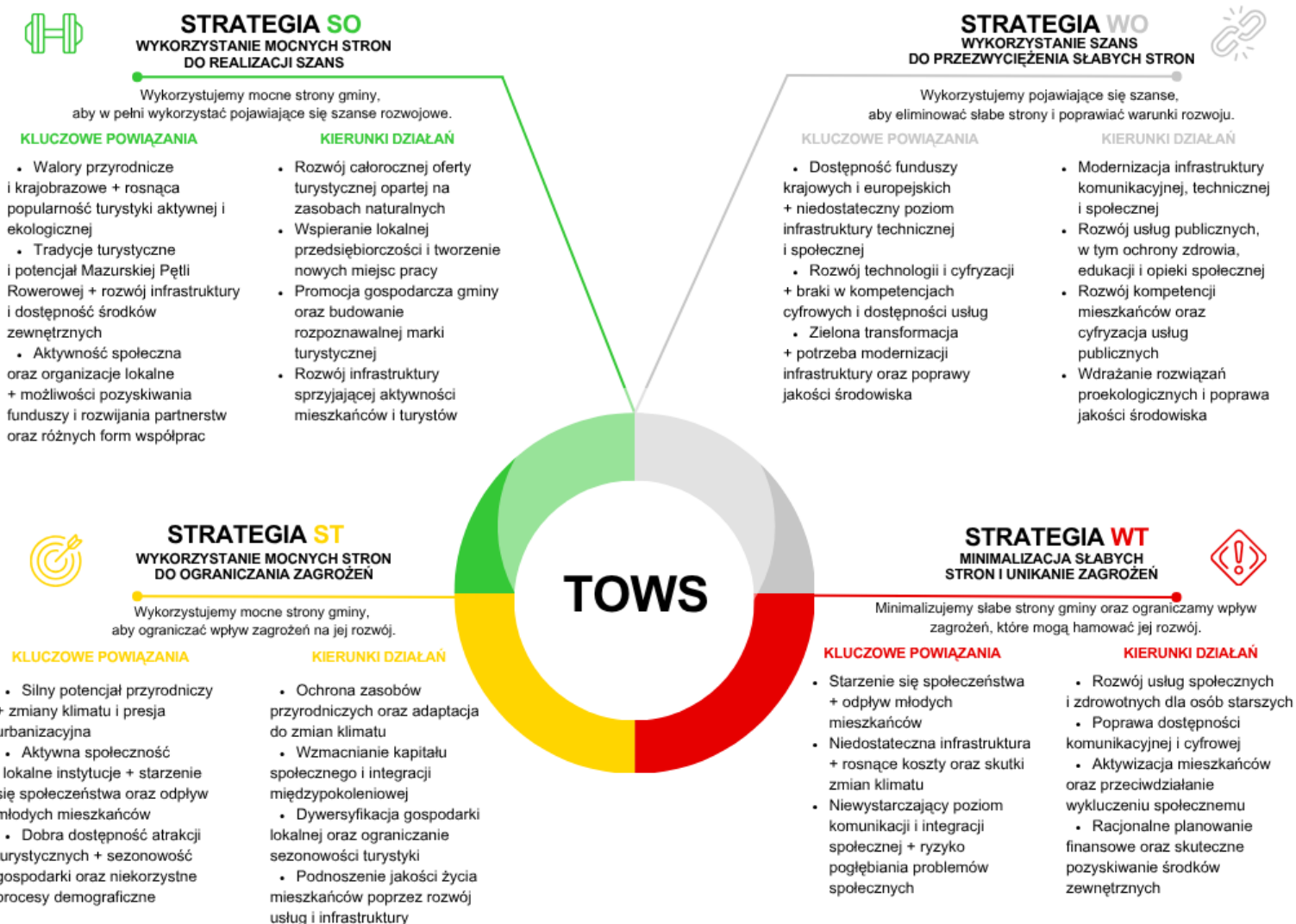

- Postępujące zmiany klimatyczne (susze, niski poziom wód, ekstremalne zjawiska pogodowe)
- Spadek poziomu wód w rzekach i jeziorach
- Degradacja ekosystemów wodnych i leśnych
- Niekontrolowana gospodarka rolna wpływająca na środowisko
- Niska emisja i spalanie odpadów w gospodarstwach domowych
- Rosnąca presja turystyczna na środowisko naturalne
- Zanieczyszczenie środowiska w skali regionalnej i ponadlokalnej
- Konkurencja turystyczna innych gmin mazurskich
- Niewystarczające tempo adaptacji do zmian klimatu
- Ryzyko utraty walorów przyrodniczych będących podstawą rozwoju gminy

Diagnoza sytuacji społecznej, gospodarczej, przestrzennej i klimatyczno-środowiskowej Gminy Pisz

EFEKT ANALIZY TOWS - Analiza TOWS umożliwi świadome łączenie potencjałów Gminy Pisz z uwarunkowaniami zewnętrznymi, stanowiąc podstawę do formułowania celów strategicznych i kierunków działań odpowiadających na najważniejsze wyzwania rozwojowe oraz wykorzystujących szanse rozwoju w perspektywie do 2037 roku.

9.SPIS TABEL, WYKRESÓW I RYSUNKÓW

9.1. Spis tabel

Tabela 1 Liczba mieszkańców w poszczególnych sołectwach gminy Pisz w 2026 r.	18
Tabela 2 Ruch naturalny i wędrowniczy na obszarze gminy Pisz w latach 2019–2024.	20
Tabela 3 Średnie wyniki procentowe egzaminu ósmoklasisty uzyskanych na terenie gminy Pisz, powiatu piskiego i województwa warmińsko-mazurskiego w latach 2021–2024.	24
Tabela 4 Współczynnik skolaryzacji brutto w szkołach podstawowych w latach 2019-2024 w gminie Pisz w odniesieniu do powiatu, województwa i kraju	25
Tabela 5 Baza noclegowa na terenie gminy Pisz w latach 2019-2025.	41
Tabela 6 Baza noclegowa w wybranych gminach miejsko-wiejskich Krainy Wielkich Jezior Mazurskich w 2025 roku.	42
Tabela 7 Opieka zdrowotna na terenie gminy Pisz w latach 2020–2024.	46
Tabela 8 Środki budżetowe przeznaczone na realizację zadań publicznych w otwartych konkursach ofert w latach 2022–2024.	47
Tabela 9 Liczba stowarzyszeń i organizacji działających na terenie gminy Pisz w latach 2020-2024.	48
Tabela 10 Frekwencja wyborcza na terenie gminy Pisz w latach 2019–2024.	51
Tabela 11 Akcje ratownicze prowadzone przez jednostki Straży Pożarnej w gminie Pisz w latach 2020–2024. ...	52
Tabela 12 Podmioty gospodarcze w gminie Pisz według sekcji własności PKD 2007 w 2024 r.	56
Tabela 13 Klasy wielkości podmiotów gospodarki narodowej wpisanych do rejestru REGON w gminie Pisz w latach 2020–2024.	57
Tabela 14 Bezrobocie w gminie Pisz w latach 2020–2024.	58
Tabela 15 Powierzchnia obowiązujących MPZP na terenie gminy Pisz w latach 2020–2024.	63
Tabela 16 Zasoby mieszkaniowe w gminie Pisz w latach 2020–2024.	67
Tabela 17 Struktura zasobów mieszkaniowych na terenie gminy Pisz w latach 2020–2024.	67
Tabela 18 Mieszkania wyposażone w instalacje techniczno-sanitarne w gminie Pisz w latach 2020-2024.	68
Tabela 19 Sieć wodociągowa na terenie gminy Pisz w latach 2020-2024.	70
Tabela 20 Sieć kanalizacyjna na terenie gminy Pisz w latach 2020-2024.	70
Tabela 21 Sieć gazowa na terenie gminy Pisz w latach 2020-2024.	72
Tabela 22 Wykaz podstawowej sieci drogowej na terenie gminy Pisz.	74
Tabela 23 Drogi gminne według rodzaju nawierzchni w latach 2022–2024.	76
Tabela 24 Jeziora w gminie Pisz.	82
Tabela 25 Klasyfikacja jakości powietrza w strefie warmińsko-mazurskiej (PL2803) w 2025 roku.	89
Tabela 26 Dochody gminy Pisz w latach 2020–2025.	96
Tabela 27 Wydatki gminy Pisz w latach 2020–2025.	99
Tabela 28 Wybrane wskaźniki zdolności inwestycyjnej gminy Pisz według WPF.	103

9.2. Spis rysunków

Rysunek 1 Położenie Gminy Pisz.....	6
Rysunek 2 Placówki, których organem prowadzącym jest gmina Pisz.....	21
Rysunek 3 Muzeum Ziemi Piskiej.....	28
Rysunek 4 Miejsko-Gminna Biblioteka Publiczna w Pisz.....	29
Rysunek 5 Fort magazynowy „Lyck” na Czarcim Ostrowie	30
Rysunek 6 Kościół św. Jana Chrzciciela w Pisz.....	30
Rysunek 7 Wieża ciśnień przy ulicy Gdańskiej w Pisz.....	31
Rysunek 8 Stadion Miejski przy ulicy Mickiewicza 2	32
Rysunek 9 Pływalnia Miejska przy ulicy Kwiatowej 2	33
Rysunek 10 Plaża miejska przy jeziorze Roś w Pisz.....	33
Rysunek 11 Boisko "Orlik 2012" przy ulicy Mickiewicza	33
Rysunek 12 Port nad rzeką Pisą	34
Rysunek 13 Skatepark w Pisz.....	34
Rysunek 14 Jezioro Śniardwy	36
Rysunek 15 Puszcza Piska	36
Rysunek 16 Ratusz w Pisz.....	36
Rysunek 17 Przebieg Mazurskiej Pętli Rowerowej na mapie	39
Rysunek 18 Zadania priorytetowe realizowane na terenie Gminy Pisz	48
Rysunek 19 Wybrane organizacje pozarządowe i ich działania w 2024 r.	50
Rysunek 21 Obszar gminy Pisz objęty miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego.....	62
Rysunek 22 Formy ochrony przyrody w gminie Pisz	84
Rysunek 23 Mapy zagrożenia powodziowego dla gminy Pisz uwzględnieniem Q0,2%, Q1% oraz Q10%	91
Rysunek 24 Zagrożenie suszą w gminie Pisz na podstawie Planu przeciwdziałania skutkom suszy	94

9.3. Spis wykresów

Wykres 1 Liczba ludności w Gminie Pisz w latach 2019-2024	17
Wykres 2 Zmiany struktury ludności w gminie Pisz w latach 2004-2024.....	20
Wykres 3 Podmioty gospodarki narodowej wpisanych do rejestru REGON na terenie gminy Pisz w latach 2020-2024	55
Wykres 4 Kierunki wykorzystania powierzchni gminy Pisz	64
Wykres 6 Podział gruntów zabudowanych i zurbanizowanych w gminie Pisz	65
Wykres 5 Podział użytków rolnych w gminie Pisz	65
Wykres 7 Podział gruntów pod wodami w gminie Pisz	65
Wykres 8 Podział gruntów leśnych i zadrzewionych w gminie Pisz.....	65
Wykres 9 Główne źródła dochodów gminy Pisz w 2024 roku	97
Wykres 10 Dochód ogółem na 1 mieszkańca w gminie Pisz na tle powiatu piskiego i województwa warmińsko-mazurskiego w latach 2020–2024	98
Wykres 11 Główne działy wydatkowe w gminie Pisz w roku 2024	100
Wykres 12 Wykonanie budżetu gminy Pisz w latach 2022–2024.....	101
Wykres 13 Pytanie: Czy czuje Pani/Pan zadowolenie z mieszkania w Gminie Pisz?	105
Wykres 14 Pytanie: Czy planuje Pani/Pan zmienić miejsce zamieszkania na dłuższy czas lub na stałe poza teren Gminy Pisz?	106
Wykres 15 Ocena sfery społecznej w skali od 1 do 5.....	107
Wykres 16 Ocena sfery środowiskowej i przestrzennej w skali od 1 do 5	108
Wykres 17 Ocena sfery gospodarczej w skali od 1 do 5	109
Wykres 18 Ocena sfery infrastruktury drogowej w skali od 1 do 5	110
Wykres 19 Ocena sfery turystyki i rekreacji w skali od 1 do 5	111
Wykres 20 Ocena sfery edukacji i kultury w skali od 1 do 5	112